

GİDER VERGİLERİ KANUNU

Kanun No: 6802

Kabul Tarihi: 13.7.1956

(23.7.1956 gün ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

GEREKÇESİ KANUN TASARISI

Millet Meclisi S. Sayısı: 264

GİDER VERGİLERİ KANUNU LAYİHASI VE MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATASI

İ. C

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi Sayı:

71-375/1767

22 Mayıs 1956

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ YÜKSEK REİSLİĞİNE

Maliye Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 21.V.1956 tarihinde kararlaştırılan Gider vergileri kanunu lâyihasının esbabı mucibe ve ilişikle-riyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

GİDER VERGİLERİ KANUNU ESBABI MUCİBESİ

BİRİNCİ KISIM Vergi ve vergi sistemi

hakkında umumi görüşler

1. Verginin modern telâkkisi:

Zamanımızda, vergiler gerek fert, gerekse devlet hayatı bakımından muhtelif iktisadi ve içti-mai faaliyetlerin mihrakı haline gelmiş bulunmaktadırlar.

Daha açık bir ifade ile, devletler, yakın bir fasıla ile arka arkaya yaşanan, iki büyük dünya harbinden sonra, vergilerin, büyük bir varidat kaynağı olma vasıflan yanında, iktisadi ve sosyal politikanın da çok ehemmiyetli bir vasıtası olduğunu tanımışlardır.

Hakikaten, âmme faaliyetlerinin, iktisadi sahada yer alan birçok ehemmiyetli meseleleri ve bunların geniş halk tabakalarının hayatı ve istikbali üzerindeki akisleri, vergiler sahasında tatbik edilen prensipler ve nizam ile irtibatlıdır.

Bugün vergi yoluyla, fiyatlara para politikasına, umumi istihsal hacmına ve nihayet millî ge-lirin dağılışına müessir olmak mümkün bulunmaktadır. Devlet her sahada artan nispetlerde daha çok vatandaş kendi faaliyet sahası içine almakta, daha çok vatandaşla iş birliği yapmakta ve ni-hayet daha çok vatandaşa yardım elini uzatmaktadır.

Devlet bizatihi bir iktisadi varlık ve ekonomik bir cihaz olarak millî hâsılanın vücut bulma-sında rol aldığı gibi, millî gelirin fertler arasındaki dağılışı da müessir olmaktadır. Artık dev-let, ferdi, bir taraftan, istihsalın bir âmili olarak görüyorsa, bir taraftan da elde edilen hâsılayı bölüştükları süjeler olarak mütalâa etmektedir.

Sözü edilen bu birleşme ve kaynaşma, zamanımızda, inkâr edilemez ciddî ve fiilî bir ger-çektir. Millî gelirden vergi yoluyla devlete geçen parçanın yıldan yıla büyümekte olması da bu gerçeği tesbit ve teyid etmektedir.

Hakikaten, asrımızın malî-iktisadi sahadaki en büyük bir fenomeni, vergiler toplamının millî gelire olan nispetindeki bariz yükselmelidir. Bu yükselmeyi, ferde daha çok yaklaşan, onun

günlük hayatına kadar inen devletin, müşterek mesainin hâsılası üzerindeki payının hudutlarını daha ileri götürmek istemesi ile izah etmek kabildir. Hususiyle, İkinci Dünya Harbi sonunda, tamamen dağılıp parçalanmış milletlerin hayatının yeniden kurulması, harbden zarar gören çeşitli millî ve ferdî tesislerin onarılması ve yenilerinin inşa edilmesi, ilim ve fen sahasında daimî araştırmalara devam olunması ve nihayet sulhu korumak için harbe hazır kuvvetler bulundurulması, ancak âme maliyesinin çeşitli gelir kaynaklarından elde ettiği masif varidat ile mümkün olabilmektedir.

İktisadi ve içtimai sahadaki büyük ve köklü değişiklikler, bu mevzularla organik bir bağılılığı bulunan vergiler alanında da daimî değişimleri icabettirmekte, daima yeni zihniyetlerle hareket etmeyi zaruri kılmaktadır. Zamanımızın vergi tehlikesi malî gaye yanında iktisadi ve sosyal hedeflere de yer vermektedir. Yalnız malî gayeyi hedef tutan, iktisadi ve sosyal nizamı yabana kalan bitaraf vergi telâkkisi bugün hiç bir memlekette tatbik yeri bulamamaktadır. Bitaraf vergi yerini aktif ve reformcu vergiye terk etmiştir.

Devlet geliri olarak verginin anlayışı ve fonksiyonundaki, değişimler, devlet bütçesi ve devlet giderlerindeki değişimlerle birlikte vukua gelmektedir.

Nasıl ki, klâsik, bitaraf vergi anlayışından, aktif vergi telâkkisine geçildi ise, âme giderlerinde de, kısır, idare masrafları geriye itilerek, transfer masraftan, yâni fertlerin gelirlerini bir sahadan diğer bir sahaya aktaran prodüktif masraflarla (âme yatırımları gibi) sosyal masraflar ve yardımlar ön plâna geçmiştir.

Hakikaten zamanımızda devlet masraftan arasında idari hizmetlere tahsis edilmiş bulunan (Cari) ve alelade masraflar yanında, bütün bir memleketin istikbalini yaratacak olan verimli yatırımlara tahsis edilen paralar (yatırımlar) büyüyen bir önemle zihinleri işgal etmektedir.

Bu mevzudaki, fikirler yeni bütçe telâkkilerine vücut vermiş bulunuyor. İtalyan müellifi Morselli devlet bütçesini; (Siyasi bütçe), (İktisadi bütçe) ve (İçtimai bütçe) bölümleri altında mütalâa etmektedir.

Siyasi bütçe, devletlerin öteden beri bilinen idare ve personel giderlerini ve millî savunma karşılıklarını ihtiva eder.

İktisadi bütçe, verimli yatırımlara tahsis edilen giderlerdir. İktisadi bütçe görüşü, harb sonrasında yeniden kalkınma devresine giren memleketlerde (Fransa, Almanya, Belçika, İtalya gibi) tatbik yeri bulan geniş bir yatırım politikası ile birlikte yürümektedir. Yeniden kalkınma yolundaki devletler vergi muafıkları, hususi indirmeler vesair fiskal tedbirlerle birlikte iktisadi kalkınmayı teşvik eden ve hızlandıran yapıcı bir envestisman politikası takibetmektedir.

İçtimai bütçeler sosyal tahsisler ve yardım giderlerini ihtiva ederler. Bunlar isterse doğrudan doğruya devlet eliyle, ister bu maksada hizmet etmek üzere tesis edilmiş bulunan teşekküller tarafından ödensin, geniş bir vatandaş, kütlesinin hayat seviyesini alâkadar ederler.

Sosyal bütçeye muvazi olarak sosyal vergi telâkkisinin geliştiğini de müşahade ediyoruz. Gelir Vergisinde en az geçim indirimleri, bekârlık zamları, küçük sanat erbabının (esnafın) ve köylünün korunması gibi tedbirlerin yanında, Vasıtalı vergiler sahasında enerjiden, büyük kütlenin sağlığı ile ilgili bâzı maddelerden, vergi alınmaması veya düşük nispetlerde alınması keyfiyeti, sosyal mülâhazanın vergi politikasındaki, tezahürleri olarak görünürler.

2. Vergi nispetinin artışı:

Görülüyor ki, vergi muhtelif cepheleriyle, cemiyet hayatının ayrılmaz bir rüknü olarak ortaya çıkmış ve kendini kabul ettirmiş bulunmaktadır. Millî gelir içinde vergi payının daima yükselmekte olduğu bunun en bariz delilidir. Bu pay zamanımızda geçen asra ve bu asrın başına nazaran muazzam artışlar kaydetmiştir.

Bir misal vermek üzere şu nispetleri gösterebiliriz:

Memleketler	Vergi yükü yüzdeliği
İtalya	% 32
Japonya	% 30
İngiltere	% 43,7
Hollanda	% 30
Norveç	% 40
Amerika	% 26

Hâdiseyi umumi surette mütalâa edecek olursak, görürüz ki, millî gelirden vergi payı olarak ayrılan kısmın nispeti, asrın başında % 8 - % 10 raddesinde iken zamanımızda % 30 a, mahallî idareler payı ve (parafiscalite*) ile birlikte % 45 e yükselmektedir.

Verginin cemiyet hayatında oynadığı rolün önemini belirtmek için gelir vergisi mükelleflerindeki artışı da gösterebiliriz.

Meselâ Birleşik Devletler'de harbden önce 4 milyon olan gelir vergisi mükelleflerinin adedi, hâlen 60 milyona çıkmıştır.

(Nüfusun % 40 ı)

İngiltere'de aynı müddet zarfında gelir vergisinin mükellefleri 3,7 milyondan 15 milyona yükselmiştir.

Birinci Dünya Harbi sırasında İngiltere ilk defa, harb giderlerini geniş ölçüde vergi ile finanse etmek yoluna gitmiş idi. İkinci Dünya Harbi içinde ise, harbe girmiş olsun olmasın, hemen bütün memleketlerde, kısmen istikraza başvurulmakla beraber, savunma giderlerinin vergi ile finansmanı yoluna gidilmiştir.

Bu suretle de, Birinci Dünya Harbine kadar asrın başında, teorik optimal had olarak kabul edilen vergi nispetleri eskisi ile kıyaslanamayacak derecede aşılmıştır.

Bu cereyan esas itibariyle harb sonrası devresinde de devam etmiştir. Bu vergi artışına misal olmak üzere, bâzı Batı devletlerinde hâlen tatbik olunan gelir vergisi nispetlerini gösterebiliriz.

İngiltere'de harbtan öncesine nazaran fiyatlar bir misli, gelir vergisinin varidatı ise 4 misli artmıştır. Aynı devredeki gelir vergisi nispetleri, harbden sonra da muhafaza edilmiştir. (Son defa nispetlerde bâzı indirimler yapılmıştır.)

Harb içinde yükselen nispetlere rağmen umumi abatmanlar da artırılmış değildir. Aksine abatmanların yan yana indirildiği görülmektedir. (Bekârlarda 1 000 dolardan 600 e).

3. Gelir ve gider vergileri:

Bir memlekette yaşayan vergilerin teşkil ettiği manzume o memleketin vergi sistemini vücudunda getirir. Muasır telâkkilere göre bir memleket vergi sistemi iki büyük vergi grubuna dayanan bir temel üzerinde oturur. Bunlar bir taraftan, kazanç ve iratlar üzerine mevzu vergileri tophyan gelir vergileri zümresi ile diğer taraftan muhtelif masraf, satış ve muameleler üzerine mevzu vergileri tophyan gider vergileri grubudur.

Vergilerin bu şekilde gruplandırılması, bunların iktisadi bünyesine daha uygun bulunmakta, vasıtalı ve vasıtasız tarzındaki bölümlenme şekli yerini bu tasnife terk etmektedir.

Gider vergilerinin modern vergi sistemleri içinde önemli bir yeri bulunmasına rağmen bu vergilerin halen kâfi derecede işlenmiş olduğu ve prensiplerinin yerleşmiş bulunduğu iddia edilemez.

Buna karşılık gelir vergileri teoride teknikde hayli derinliğine işlenmiştir. Bu vergilerin muasır prensipleri kurulmuştur denilebilir.

Ancak tatbikatta hiçbir devlet yalnızca gelir vergisi ile iktifa edemez. Bu verginin yanında memleketlere göre değişen ölçülerde gider (Masraf vergileri) vergilerinin de yeri vardır.

Muasır ilmî telâkkiler muvacehesinde, şahsi gelir vergisinin yerini gider vergileri alabilir mi? Bu mülâhaza tahakkuk etmese bile, masraf vergilerinin gelir vergilerinden daha ehemmiyetle tatbik edildiği memleketler bulunduğu muhakkaktır. Bugünün vergiciliğince gider vergilerine de hiç değilse gelir vergileri ile aynı ehemmiyette yer verilmekte olduğu müşahade edilmektedir.

Vasıtalı vergilerin öteden beri üzerinde durulan psikolojik bir tarafları da vardır ki; bu nokta ihmal edilecek gibi değildir. Hususiyle fiyatlara katılmış bulunan vergilerde, bu psikolojik unsurun vergi ödeme şuurı üzerindeki müspet tesirleri asla küçümsenemez. Yeni bir tâbirle (invi-sibilite) yani görülmedik denilen bu hassası ve buna bağlı yüksek verimliliği sayesinde, masraf üzerine konan vergi, modern vergi nizamı içinde çoğu memleketlerde yerini muhafaza etmekte, hattâ kuvvetlenmektedir.

Yalnız, aynı kaynaktan yani millî gelirden, bir yandan gelir vergisi, öbür yandan da masraf vergisi ile âmmenin payı ayrılırken, bu vergi grupları arasında bir irtibat ve muvazene kurulması, rasyonel bir vergi sisteminin ilk şartı olarak aranır.

Bu muvazenenin ölçüsü ve derecesi şüphesiz her memleketin iktisadi, malî ve siyasi bünyesine bağlı bir hâdisedir. Sanayii ve ziraati itibarıyla, iktisadi nizamını kurmuş, memleket içinde ve dışındaki kıymet hareketlerini tanzim etmiş, devlet iktisadı ile memleketin ekonomik bünyesi arasında sıhhatli bir muvazene sağlamış olan devletlerde, modern mânasıyla gelir vergisinin yerleşmesi ve gelişmesi nispeten kolaylıkla mümkün olmaktadır.

Bilindiği gibi, Anglosakson vergi sistemlerinde şahsi gelir vergisi (ve Kurumlar Vergisi) tamamen hâkim durumdadır. Buna bir misal olarak Amerika Birleşik Devletlerini gösterebiliriz. Birleşik Devletler'de yekûn vergi varidatı içinde gelir vergisinin payı, ikinci Cihan Harbinden önce % 50 nispetinde iken, 1953 rakamlarına göre bu nispet % 72,9'a yükselmiştir.

İngiltere, Hollanda, İsviçre ve İskandinavya devletlerinde de âmme varidatı içinde Gelir Vergisinin ön plânda geldiği müşahade edilir.

Almanya'da gelir vergileri ile gider vergileri arasındaki münasebet muvazeneli bir halde, aşağı yukarı % 50 raddesindedir. (Tek başına Muamele Vergisinin yekûn vergi varidatına nispeti % 30 civarındadır.)

Fransa, İtalya, İspanya gibi lâtin devletlerin vergi sistemleri içinde gider vergileri daha hâkim bir karakter taşırlar. (Fransa'da gelir vergisi umumi vergi varidatının % 30'nü tek başına muamele vergisi % 40'ını teşkil eder.)

Gider vergilerinin mihveri muamele ve istihsal vergileridir:

Gider vergileri grubu içinde, şüphe yoktur ki gerek prensiplerinin oldukça vuzuha kavuşmuş bulunması ve gerekse sağladığı varidat bakımından önemli olanı muamele vergisidir.

Muamele vergileri modern şekliyle, birinci harb sonunda Almanya'da tatbika başlamıştır. Oradan Fransa'ya ve diğer devletlere yayılarak âmme maliyesini besliyen en mühim kaynaklardan birisini teşkil etmiştir. 35 seneyi aşan bir tatbik devresine rağmen prensipleri şekilleri bakımından henüz münakaşa mevzuu olmaktan kurtulmuş ve ideâl şeklini almıştır, denilemez.

Bugün için muamele vergisi sahasında yerleşmiş bir hakikat vardır. O da muamele vergisinin prototipini teşkil eden ve sağladığı muazzam varidat dolayısıyla, bugün dahi, birçok devletlerce ve meselâ Almanya ve İtalya'da tatbikine devam edilmekte olan bizim yayıh usul dediğimiz Cascades (şelâle, çığlar) usulünden, tamamen veya kısmen tek safhan veya toplu vergi sistemine geçilmekte olduğudur. Yayıh verginin mahzurlu tarafını, bilhassa tatbikte idare ve mükellefler için arz ettiği büyük güçlük teşkil etmektedir.

4. Türk vergi sistemi:

Bundan önceki bölümlerde muasır vergi telâkkisinin taşıdığı mâna ile bu telâkkinin istikbale bakan inkişaf yolunda haiz olması gereken mânalara kısaca temas edilmiştir. Yer yer mevzuun müsaadesi nispetinde, muasır vergi telâkkisinin, muhtelif memleketlerde, bu memleketlerin iktisadi davranışları ve siyasi cereyanları arasında ne suretle gerçekleştirilmekte bulunduğu bahsedilmiştir.

Bu bölümde ise bir taraftan ilmin tuttuğu ışıktan faydalanarak, bir taraftan da muhtelif memleketlerde ilmî prensiplerin gerçekleştirilmesi yolunda sarf ediln gayretlerden kuvvet alarak Türk vergi sisteminin bünyesinden ve taşıdığı karakter ve mânadan bahsedilecektir.

Yine bu bölümde mevcut sistemin vergi çeşitleri itibariyle sağladığı varidat mukayeseli bir tarzda tasrih edilecek, sistemin iktisadi bünye ile ahenkli olarak istikbalde alması gereken istikametlere temas edilecektir.

Türk vergi sistemi ve reformu:

Yukarda da dokunulduğu üzere, muasır anlamıyla vergi sistemi aralannda teorik ve teknik bakımdan insicam ve ahenk bulunan vergileri ve vergi gruplarını kucaklayan, bir yandan da millî gelire bağlı bir mahiyet arz eden nizamı ifade eder.

Türk vergi sistemi gelir vergisi reformu ile, medeni, ilmî bir hüviyet iktisabetmiş, gelecekteki terakki ve inkişafı müsait bir mahiyet almıştır. Bu reformdan önce, vasıtasız vergiler sahasında, kökü 1914 temettü nizamnamesine dayanan, kazanç vergisi yaşamakta idi. Bunun yanında vasıtalı vergiler olarak oldukça karışık ve dağınık muamele ve istihlâk vergileri yer almış bulunuyordu. Bu haliyle o zamanki vergilerimiz muasır mânasıyla bir sistem manzarası irae etmekten uzak, ahenksiz ve irtibatsız bir tarzda, sadece yan yana getirilmiş birtakım vergilerin teşkil ettiği bir yığından başka bir şey değildir.

Cumhuriyet devrinin iktisadi ve siyasi sahada memlekete getirdiği birçok modern fikir cereyanları ve tekniğin geniş inkişafı yanında o zamanki vergi sistemimiz ilmî görüşten uzak, memleketin iktisadi bünye ve kalkınmasına karşı alâkasız, tamamen zayıf ve değersiz bir halde idi.

Bu durumda, denilebilir ki bahis mevzuu reform vergiciliğimizde bir bünye istihalesi ve vergi görüş ve anlayışımızda derin bir inkılap yaratmıştır.

Bu reform ile bir taraftan vergi ve vergi tatbikatı mefhumlarında yerleşmiş kötü anlayışlar bertaraf edilirken, bir taraftan da feyizli bir kaynağın günden güne kabaran bir tempo ile devlet hazinesine doğru akmasının temin edildiği 5 sene gibi çok kısa bir zamanda müşahede edilmiştir.

Bu reform yeni Türk vergi sisteminin atılan temellerini ihtiva etmektedir. Bu reform ile vasıtasız vergiler günün icaplarına uygun ve ilmî esaslara dayanan bir disiplin altına girmiştir.

Aynca gelir vergileri yanında ihdas edilen Vergi Usul Kanunu ile, bütün vergilerimize şâmil tatbikat hükümleri, malî kaza ve vergi cezalarına mütaallik tatbikat meseleleri, modern vergicilik esaslarına uygun bir tarzda kaidelere bağlanmıştır. Bu suretle ilerde vergi hukukumuzun temelini teşkil edecek disiplin de tesis edilmiştir.

Gelir vergisi reformu yanında muamele vergisi dâvası:

' Ancak, şüphe yoktur ki, yalnız bugünün değil, yarınki Türkiye'nin de malî ekonomi ve sosyal cepheleri ile çeşitli ihtiyaçlarına cevap verecek olan yukarda belirtilen anlamda modern Türk vergi sisteminin kurulabilmesi için gelir vergisi reformundan türlü zaruretler sebebiyle noksan kalmış olan bâzı cihetlerin düzeltilmesi ve tamamlanması yolunda etraflı ve ciddî çalışmalar yapılması gerekmektedir. Nitekim bu türlü çalışmaların neticeleri peyderpey kanunlaşmaktadır.

Fakat aynı zamanda bunun yanında da, memlekette artık vazih bir dâva olarak belirtilmiş bulunan muamele vergisinin ele alınması ve günün ihtiyaçlarına ve memleket realitelerine uygun bir tarzda halledilmesi gerekmektedir.

Muamele vergisi meselesi, bünyesinde, bütün vasıtalı vergilerimizi ihata eden mühim malî bir problemi ifade etmektedir. Şu halde bugün ele alınması gereken dâva, gelir vergisi reformuna muvazi bir tarzda, merkezinde muamele vergisi olmak üzere mutlaka vasıtalı vergiler grubunun islâhı ve vasıtasız vergiler grubu ile ahenkli bir hale getirilmesidir.

Bütçe varidat rakamlarının tahlili ve bu rakamların ifade ettiği realite:

Bu bahislerin izahına girişmeden önce, aşağıdaki açıklamalarımızda faydalı olacağı mülâhazasıyla, bütçemizde yer alan çeşitli varidatın nevilerini ve bunların her birinin sağladığı varidatın yekûn hasılatı göre yüzdeliğini umumi bir bakışla gözden geçirmek yerinde olacaktır. Bu izahlarımızda esas olarak 1956 bütçesi alınmıştır. Bütçede vasıtalı ve vasıtasız vergilerimizin vergi grupları ve başlıca vergiler itibarıyla görünüşü şöyledir:

	Varidat (Milyon olarak)	Nispetler %
A) İrat vergileri :		
1. Gelir vergisi manzumesi (Gelir, Kurumlar ve Esnaf vergileri)	925	30 29
2. Hayvanlar vergisi (davar ve domuz vergisi)	31	40
3. Diğer vergiler (Bina, savunma, veraset ve intikal vergileri ilâh)	984	
Toplam		
B) Muamele vergileri :	310	
1. imalât muamele vergisi	225	
2. ithalât muamele vergisi	100	
3. Banka ve sigortalar muamele vergisi	40	
4. Nakliyat vergisi	13	
5. PTT vergisi	10	
6. Radyo vergisi		22.27
Toplam	698	
C) Münferit istihlâk vergileri :		
1. Şeker vergisi (glikoz vergisi dâhil)	245	
2. Kahve vergisi	20	
3. Akar yakıt vergileri (yol vergisi dâhil)	136	
4. Elektrik ve havagazı vergisi	20	
5. Kibrit istihlâk vergisi	13	
6. Bira, tabii köpüren şarap ve viski istihlâk vergisi	11	
	445	14.20
D) Tekel varidat:		
1. Tekel maddelerinden alınan savunma vergisi	180	
2. Tekel İdaresi safi hasılatı (oyun kâğıdı dâhil)	227	12.98
Toplam	407	

	Varidat (Milyon olarak)	Nispet %
E) Gümrük vergisi:		
Gümrük vergisi	290	9.25
F) Diğer vergi varidatı ve cezalar :		
1. Damga resmi	110	
2. Diğer vergiler varidatı		23
3. Harçlar		118
4. Vergi cezaları, (para cezaları dâhil)		24
5. Diğer müteferrik vergiler		35
Toplam	310	9.90

Vergiler varidatı toplamı 3 134 000 000

G) Vergi mahiyetinde olmayan diğer varidat:

1. Devletçe idare edilen kurumlar hasılatı devlet payları	128 62
2. Devlet malları varidatı	190

Bu tablonun tetkikinden anlaşılacağı üzere vergi mahiyetinde olmayan diğer varidat hariç yalnız vergiler varidatı tutan 3 134 000 000 liradır.

Bu vergiler yekûnu içinde irat ve servet vergileri toplamı 984 000 000 liranın nispeti % 31,4 tür. Yine bu yekûn içinde, muamele vergileri 698 000 000 lira ile istihlâk vergileri ve tekel varidatı gruplarının toplamı 1 550 000 000 liranın yüzdeliği % 49,46 dır.

Vergilerimizi vasıtalı ve vasıtasız vergiler zaviyesinden incelemeden önce, Türkiye âmme varidatını millî gelirle irtibatlandırma suretiyle kısa bir tahlilden geçirmekte fayda müâlâa olunmaktadır.

Az önce, medeni Batı devletlerinde millî gelirden âmme masraflarını karşılamak üzere ayrılan payın % 30 a çıktığına hattâ parafiskalite ile % 40 nispetlerini aştığına işaret edilmiştir.

Türkiye'nin tahminî yıllık millî geliri 16 milyar lira olarak kabul edilecek olursa, devlet vergi gelirleri ortalama millî gelirin takriben % 19 u civarında kalmaktadır.

Türkiye'nin iktisaden geri kalmış bir memleket olarak ekonomik kalkınma ve cihazlanma yolunda sarf etmeye mecbur olduğu gayret, öbür yandan coğrafî, siyasi durumunun icabettirdiği devamlı yüksek askerî masraflar, halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi, sağlığının korunması gibi âmme hizmetlerinin önemi göz önünde tutulursa, millî gelirden âmme finansına ayrılan % 19 radesindeki bir payı cüzi ve kifayetsiz bulmamak kabil değildir.

İKİNCİ KISIM

Türkiye'de Muamele ve istihlâk vergileri I

— Türkiye'de Muamele Vergisi dâvası

1. Muamele Vergisinin bizde ve yabana memleketlerde gelişmesi:

Bundan önceki kısımda verdiğimiz izahattan anlaşılacağı üzere, bizde de uzun zamandan beri (Cumhuriyet devrinin başından beri) tatbik sahası bulmuş olan, Muamele Vergisi muasır vergi nizamında, gider vergilerinin belkemiğini teşkil eder.

Bu vergi, istihsal imal veya satış üzerine mevzu ve fiyatlara kanşmak suretiyle (görünmeden) devreden masraf vergilerinin, gerek teori, gerek teknik bakımlardan, hiç şüphe yok ki, en çok işlenmiş ve en mütekâmil tipidir.

Muamele Vergisi, âzami surette yayılmaya müsait bulunan mevzuu dolayısıyla, ilk defa, Birinci Dünya Harbi sırasında, devletlerin çeşitli ve âcil savaş masraflarını karşılamak üzere ve geçici bir tedbir olacağı sanılarak ihdas edilmiştir. Fakat bu vergi, devletlere kolayca sağladığı yüksek varidat sayesinde süratli bir inkişaf göstermiş ve az zamanda kendisinden vazgeçilemez hale gelmiştir.

Gerçekten Muamele Vergisi zamanımızın vergi sistemleri içinde, kuvvetli, sarsılmaz bir yer yapmış, çoğu memleketlerde Gelir Vergisinin sağladığı hâsılayı temin ederek, bu vergi ile boy ölçülmüş, hattâ yer yer Gelir Vergisini de geçerek umumi bütçede ilk mevkie ihraz etmiştir.

Fransa'da, az önce tebarüz ettirdiğimiz gibi, Gelir Vergisinin (Şirketler Vergisi dâhil) umumi bütçedeki nispeti % 30, Muamele Vergisinin % 40 dır. Türkiye'de 1954 bütçesine göre 2 179 milyon lira tutan vergi varidatının toplamı içinde, Gelir Vergisinin nispeti 605 milyon lira ile % 27,5, Muamele Vergisinin nispeti 500 milyon lira ile % 23 dür. Aradaki nispet farkı % 4,5 dan ibarettir.

Muamele Vergisi tipleri

Zamanımızda ilmî araştırmalara mevzu teşkil eden Muamele Vergisinin, tatbikatta muhtelif tipleri doğmuştur.

1. (Kontinental Muamele Vergisi sistemi) diyeceğimiz, kıta Avrupa'sı üzerinde (Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, İsviçre'de) tatbik edilen Muamele Vergisi tipi: Bu sistem asıl olarak (yayılmış Muamele Vergisi - İmpot en cascade) şeklindeki vergiye istinadedir. Yani imal ve istihsal edilen maddelerin satışında, teslimin vâki olduğu her safhada, düşük nispet üzerinden vergi alınır. Temel bu tarz vergi tipi olmakla beraber, bundan toplu vergiye (İstihsal Vergisi veya İmalât Vergisi tiplerine) kayıldığı, nihayet son merhale olarak artan değer dediğimiz (valeur ajoutée) vergisi sistemine geçildiği görülmektedir.

Kontinental Muamele Vergisi sisteminin farik vasıflan, şümul sahasının sonsuz denecek derecede geniş bulunması, kıymet esasına dayanması, fiyatlar içinde gizlenerek alıcılara intikal etmesi ve emtia satışları dışında hizmet mahiyetindeki sair muameleler üzerine mevzu fer'î vergilerle birlikte tatbik olunmasıdır.

2. Anglo - Sakson ve İskandinavya sistemi: Bu sistemde gider vergileri sahasında hâkim unsur istihlâk vergileridir. Bunlar bir nevi fabrikasyon vergisi karakteri taşırlar. Bunların yanında ayrıca muamele vergileri de yer alır. (İngiltere'de purchase tax, Amerika Birleşik Devletlerinin muhtelif satış vergileri), Kanada, doğrudan doğruya kontinental tipte muamele vergisi (toplular vergi) sistemine geçmiştir.

3. Sovyet Muamele Vergisi tipi: Bütün Sovyet maliyesi Muamele Vergisi üzerine istinad etmektedir. Bu vergi istihsal üzerine mevzu bir mükellefiyet karakterini taşır.

Muamele Vergisinde yeni telâkki:

Nasıl umumi surette vergi telâkkisi zamanımızda hayli değişmiş ve tekemmül eylemiş bulunmakta ise, bununla birlikte Muamele Vergisi telâkkisi de devamlı değişme ve tekâmül halindedir. Şüphe yoktur ki, Muamele Vergisi Birinci Dünya Harbi sırasında ilk ihdas edildiği zamandaki telâkkiye nazaran bugün oldukça değişik bir mânâ taşımaktadır. Bu telâkki değişmesi şu sebeplerden ileri gelmektedir.

a) Zamanımızda, Muamele Vergisinin, ferdî geliri masraf cephesinden kavnyan bir mükellefiyet olduğu fikri hâkim olmakta bulunmuştur. Hakikaten Gelir Vergisinin dışında kalan veya

gizlenmek suretiyle kurtulan ferdî hasılat, çeşitli masrafların yapılması sırasında piyasaya arz edildiği zaman masraf vergileriyle ve bunların en yaygını olan Muamele vergisiyle karşılaşmak zorundadır.

b) Verginin inikas telâkkisinde yeni görüşler yer almıştır. Bu görüşlere nazaran, tamamen şahsi karakterdeki gelir vergileri hariç, her türlü verginin devri bugün mümkün farz olunmaktadır. Vergide son ödeyicinin kim olduğunu kestirmenin imkânsız bulunduğu kabul edilirse muamele vergisinin dahi kolaylıkla inikas ettirilebileceği anlaşılar.

c) Denilebilir ki, psikolojik hadleri aşmamak şartıyla Gelir Vergisi nispetleri zamanımızda hayli yükseltilmiştir. Bununla muvazi olarak Muamele Vergisi nispetleri de âzami bir seviyeye çıkarılmıştır. Bu suretle vergiler son haddine kadar gergin bir mahiyet alırken bunlarla birlikte fiyatlar da gerilmiş ve vatandaşların aham gücü fevkalâde hassas bir durum almıştır.

d) Bir taraftan da Muamele Vergisinin hattâ alelûmum gider vergilerinin ferdin mali kudreline uydurulması, şahsileştirilmesi bahis mevzuudur. Muamele Vergisinde verginin, mükelleflerin vergi ödeme kabiliyetine intibak ettirilmesi keyfiyeti; gıda maddelerinin ve diğer ferdî ihtiyaç maddelerinin vergi dışı bırakılması, veya düşük nispetlerle vergilenmesi, mükelleflüğün geniş istihlâk maddeleri ve lüks eşyaya tevcih edilmesi ve nihayet madde ve eşya nev'i itibariyle farklı tarifeler tatbik edilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir.

Muasır telâkki tarzını, ana hatları itibariyle yukarda hulâsa ettiğimiz Muamele Vergisinin daima bir tekâmül halinde olduğu kabul edilmektedir. Muamele Vergisinin bugün ilimde yer tutmuş esasları yanında, istikbalde alması muhtemel olduğu şekillere müteveccih temayülleri de mevcuttur. Bu temayülleri belirtmesi itibariyle, ortaya atılan münakaşaya değer birkaç fikri şöylece hulâsa edebiliriz:

1. Yayılı Muamele Vergisi sisteminden İmal veya İstihsal Vergisine geçilmesi başlıca kuvvetli bir tandandır.

Filhakika yayılı sistem, bir memlekette çok geniş bir sahayı kaplamakta, bu hal bir taraftan tatbikatçıları için vergiyi takip güçlüğüne doğurduğu gibi bir taraftan da büyük bir mükellef zümresini daima verginin formaliteleriyle karşılaştırmaktadır.

Muamele Vergisinin tek bir sahada, imal veya istihsal sırasında alınması, Yayılı Verginin sözü edilen mahzurlarını önemli surette bertaraf etmektedir.

2. İkinci bir fikir temayülüne göre, Muamele Vergisi yalnızca toptan ticaret safhasında alınmalıdır. Bu suretle vergi alma hâdisesi, mamullerin istihlâki safhasına daha çok yaklaştırılmış olur.

3. Diğer tandans, verginin ham veya ilk maddeden alınmasıdır. Bu mesele Fransa'da münakaşa mevzuu olmuştur. Sanayi tatbikatçıları tarafından ileri sürülen bu fikir realitelere fevkalâde yaklaşmış bulunması sebebiyle itibara şayandır. Fransa'da, (Sanayi idarecileri genel birliği) C.G. C adına M. Jacome Muamele vergisinin hammaddeden alınmasını müdafaa etmiştir.

Bu teklife göre vergi nispeti hayli yükselmiştir. % 30 a çıkarılmış bulunacaktır. Bugün cari olan tatbikata göre, Fransa'da asıl güçlük müstahsilin (Mükellef) tarifinden doğmaktadır. C.G. C adına yapılan teklifte de prensip itibariyle vergiye tâbi mükellef ve muamele adedi azaltılmakta buna karşılık nispet artırılmaktadır.

4. Yine Fransa'da Muamele Vergisi sahasında bir iki yıldan beri münakaşa edilmiş ve nihayet kabul edilerek tatbik mevkiine girmiş bulunan bir usul de, (La taxe unique sur la valcurajo-utee) denilen (Artan değer vergisi) usulüdür. Bu usul vergiye matrah ittihaz edilen meblâğın brüt ciro veya satışlar tutan olması yerine; net, yani satışlar üzerinden ödenmesi lâzımgelen vergilerden alışlar üzerinden evvelce ödenmiş vergiler indirildikten sonra, kalan kısım olarak hesap-

(anmasından ibarettir. Şu mahiyetle, görülüyor ki artan değer vergisi net Muamele Vergisi yani bir nevi kıymet tezyüdü (Value added, plus-value) net ciro vergisi mahiyetini alır.

Bu usul, Almanya'da Siemens tarafından ortaya atılmış ve daha ziyade nazari sahada kalmış bulunan, Muamele Vergisinin, tedavülün ilk safhasında emtianın tam kıymeti üzerinden, mütaakıp safhalarda ise sadece artan kıymet üzerinden alınmasını esas tutan sistemden mülhem olmaktadır.

Bu defa Fransa'da J. Riger tarafından ortaya atılan ve M. Laure tarafından yayınlanan bir kitapta işlenen bu fikir, uzun zamandır süren mesai ve hazırlıklar neticesinde kuvveden fiile çıkarılmış bulunmaktadır.

Fransa'da bu vergiye bir nevi (Contribution sur leş affaires) mânası verilmektedir.

Vergi ilk istihsal üzerinden bir kere alındıktan sonra, mamulün perakende safhaya kadar geçirdiği intikallerde, her safhada iktisabedeceği kıymetler üzerine mevzu bulunacak ve umumi nisbeti % 16.85 olacaktır. Maahaza 1955 yılı başından itibaren Hükümet bu nispeti % 6.20-% 17.50 arasında tesbit etmeye yetkilidir. Muhtelif bâzı maddeler ve eşya için kanunda tâyin olunmuş ayrıca indirimli nispetler de vardır.

Almanya'nın da gider vergileri sahasında bu artan değer vergisi usulünü kabul etmeye mütemayıl bulunduğu, vâki neşriyattan anlaşılmaktadır. Gerçekten, İkinci Dünya Harbinden sonra Almanya vergiler sahasında, daha ziyade vergi nispetleri ve tatbikata ait birçok tedbirlere başvurmıştır. Fakat asıl (büyük organik vergi reformu-organische Steuerreform) 1955 ve mütaakıp senelerde tahakkuk ettirilecektir.

Bu reform için lüzumlu hazırlıklara çok önceden başlanmıştır. Geniş ölçüde ilmî çalışmalar, araştırma ve etüdler halen devam etmektedir. Bütün bu çalışmalar arasında, Muamele Vergisinin hususi bir mevki ihraz ettiği, görülmektedir. Bugünlere kadar belirmiş olan kanaat, Almanya'nın da muamele vergileri sahasında köklü bir reforma tevessül etmek kararında olduğudur. Bu mevzuda kuvvetli temayülün, yukarda dokunulduğu gibi Fransa'da tatbikine girilen artan değer usulünü kabul etmek yolunda olduğudur.

Bu suretle görülüyor ki, artan değere dayanan vergi fikri Fransa'da realize edilmiş, Almanya'da da inkişafa müsait bir zemin bulunmuştur. Yayih bir tarzda her satış muamelesini değil de, belli bir dönem içinde yapılmış olan muamelelerden doğan artan değeri vergilendiren bu usul zaruri sahada ilk bakışta cazip görülebilirse de, pratikte, sistemin işleyiş tarzı bakımından bâzı tenkidler yapılması mümkündür. Şöyle ki;

1. Doğrudan doğruya satış kıymetine istinadeden Muamele Vergisi nispeten basit bir mahi yet arz eder. Halbuki artan değer esasına geçildiği takdirde bu değerın tesbitine ait usul dolayısıyla oldukça karışık bir mekanizma ihdas edilmek mecburiyetinde kalınır. Bu takdirde nazariye de sade görülen usul ile tatbikat eskisi ile kıyaslanamıyacak derecede güçleştirilmiş olur.

2. Şu nokta bilhassa gözden kaçınılmamak lâzımdır ki, alım satımlar dolayısıyla vâki değer artışı üzerinden vergi alınması, haddizatında, kazanç dolayısıyla gelir üzerinden vergi alınması esasına kısmen yaklaşmaktadır. Muamele Vergisi bu mahiyeti aldığı anda, açık olarak fiyatlara aksetmek ve keza açık olarak intikal etmek hassasını kaybetmektedir.

3. Artan değere dayanan vergi, bir bakıma her alım, satım muamelesini vergilendirmesi iti bariyle yayih Muamele Vergisi usulüne yaklaşmakta ve binaenaleyh bu usulün mahzurlarını taşı maktadır.

4. Nihayet artan değer vergisinin tatbikinde raslanan diğer bir güçlük de bir değerin tesbiti meselesidir. Düşünülmelidir ki, kazanç mefhumu çok daha şahsa bağlıdır. Buna rağmen kanun larla geliri formüle etmek ve fiilen kavramak fevkalâde zor olmaktadır. Bu durumda tamamen

yeni bir mefhum olan, artan değerin sınırlarının belli bir tefrikini yapabilmek, onu formüle etmek ve tatbikatı kavramak hayli zor olacaktır.

Diğer taraftan şu noktayı hatırlamak yerinde olur ki, Muamele Vergisi sahasında artan değer usulüne müşabih bir usul Fransa'da nazari bakımdan münakaşa edilmeden çok önce memleketimizde tahakkuk ettirilmiş bir tatbik zemini bulmuştur.

Gerçekten, 1940 yılı Haziran ayında yürürlüğe giren 3843 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile vergi imal safhasından sonra toptan satış muamelelerine de teşmil edilmiş idi. Bu suretle ihdas edilmiş olan toptan satışlardan alınacak Muamele Vergisinin tâyin ve tesbitine ait usul aslında sözü edilen artan değer vergisi usulünün tatbikinden başka bir şey değildi. Bu usulde de Muamele Vergisi bir kere imal dolayısıyla teslim sırasında alındıktan başka, sonra müstehlike kadar uzanan her toptan satış safhasında alınıyordu. Bu münasebetle belirtmek lâzımdır ki, toptan satışlara Muamele Vergisinin tatbiki memleketimizde beklenen sonucu vermemiş, fiiliyatta Muamele Vergisi hakkında mevcudolan itirazları daha da artırmaktan başka bir işe yaramamıştır.

2. Muamele Vergisinin tenkidi

Muamele Vergisi, gerek ilmî zaviyeden gerekse memleketimizdeki tatbikatı bakımından birçok tenkidlere mâruz bulunmaktadır. Derhal şurası ifade olunmuştur ki, bu tenkidler çok defa haklı ve yerinde değildir. Bir vergi nizamı bir kere geniş bir tenkid havası kapladıktan sonra, büyük kütle kendini bu havanın tesirinden kurtaramamaktadır. Hattâ, çok gariptir, Muamele Vergisinin kendilerine bir zarar vermesi şöyle dursun, piyasada miktarı nadir, isteklisi geniş maddelerin imalcülerinin dahi, vergiyi kolayca ve bazen fazlasıyla müşteriye ve neticede müstehlike intikal ettirmelerine ve bu vergi yüzünden başkaca faydalar sağlamalarına rağmen, (kânn vergili kıymet üzerinden hesaplanması, peşin tahsil edilen verginin bir müddet teşebbüsün ihtiyaçlarında kullanılması gibi) şikâyet ettikleri görülür.

Muamele Vergisine yönetilen tenkidleri şu noktalar etrafında toplamak mümkündür:

- a) Muamele Vergisi pahalılık âmildir.
- b) Vergi; sınai gelişmeye mâni oluyor.
- c) Vergi kaçakçılığını teşvik ediyor.
- d) Verginin tatbikatı mükellefler için müziç ve sıkıcıdır.

Aşağıda, bu iddiaların hakikate ne dereceye kadar uygun oldukları araştırılmaktadır.

- a) Muamele Vergisi pahalılık âmili midir?

Bilindiği gibi, mücerret iktisadi bir mefhum olan pahalılığın vazıh bir tarifini yapmak gayetle müşküldür. Bu itibarla Muamele Vergisini pahalılıkla değil de, daha müşahhas bir ölçü olan fiyatla irtibatlandırılmak suretiyle incelemek, aradığımız hedefe bizi daha çabuk götürür.

Hâdiseyi fiyat zaviyesinden mütalâa edince, mahiyeten bir gider vergisi, yani intikali bir vergi olması hasebiyle, Muamele Vergisi, normal şartlar altında, bir malın satış değerine ilâve edilmek suretiyle o malın fiyatını, en az kendi nispetinde artırır, bâzı sistemlerde, bizde olduğu gibi, verginin vergisi de alınmak suretiyle, asıl nispetin de tecavüz edildiği vâkidir. (Bizde İmalât Muamele Vergisinde asıl nispetin % 18, fiilî nispetin % 21,24 oluşu gibi.)

Muamele Vergisinin fiyatı artıran bir unsur olduğu muhakkaktır. Ancak bunun ne gibi mahzurları vardır? Bunu araştırırsak şu neticelere varırız:

1. Yalnız Muamele Vergisi değil, evvelce de işaret ettiğimiz üzere modem inikas teorisine göre (Prof. Schölders'in tezi), bütün vergiler, fiyat ve ücretlere eklenmek suretiyle devredilir. Tamamen şahsileştirilmiş vergiler, o da bâzı hallerde ve kısmen bu hâdisenin dışında kalırlar.

Vergi cemiyet hayatında bir vakıa olduğuna göre, bunun fiyat ve ücretlere eklenerek aks ve devretmesini de tabîî karşılamak lâzımdır. Bundan başka, verginin bir zarar değil, ancak prodüktif ve zaruri bir masraf karakteriyle (meselâ müstahsil işçilik gibi) fiyata karıştığını, diğer taraftan da, Millî gelirin bir kısmını bir yandan öbür yana nakletmek suretiyle millî gelirin hacmında fiilî bir azalmaya sebebiyet vermediğini de göz önünde tutmak lâzımdır

Şu halde, Muamele Vergisinin mücerret fiyatı artırması keyfiyetini, millî ekonomi bakımından tenkidetmek ilmî görüşe aykırı olur. Bu bahiste, verginin mevcudiyetiyle ilgili olan bu inikas hâdisesi üzerinde değil de daha ziyade istisnaları, ağırlığı ve diğer vergilerle olan münasebetleri üzerinde tevakkuf etmek daha yerinde olur.

Emtia satışları ve hizmetler üzerinden, hattâ yükselen nispetlerde, vergi alınması, Almanya, Belçika, Hollanda gibi memleketlerde iktisadi hayatın gelişmesine hiçbir suretle mâni olmamıştır. Hattâ, dikkate şayandır, bu devletlerde müşahade edilen büyük hareketler, Muamele Vergisinin vaz edildiği veya nispetinin artırıldığı devrelere tesadüf eder.

Burada şu noktaya da işaret icabeder ki, Muamele Vergisi karakterinde bir gider vergisi, ancak ilk tesis edildiği sırada fiyat artıran bir faktör olarak kendini hissettirebilir. Zamanla satış maliyetinin tabîî bir unsuru halini aldıktan ve inikasında da istikrar husule geldikten sonra vergi hayata intibak etmiş, mükellefler de vergiye alışmış olurlar. Fakat bütün bu hâdisenin sarsıntısız ve tabîî bir şekilde cereyan etmesi için verginin bünyesine, tekniğine ve tatbikatına mütâallik başkaca büyük kusurları olmaması lâzımdır.

2. Muamele vergisinin fiyatı artıran bir unsur oluşu, bu verginin toplayıcı durumunda olan mükellefler (bizde sınai müesseseler) cephesinden tetkik edilince, bu hâdisenin evvelce de işaret edildiği üzere, satış kârlarının daha geniş tutulmasına, peşin tahsil edilen verginin bir müddet teşebbüsün ihtiyaçlarına kullanılmasına imkân vermesi gibi sebeplerle mükellefler için zararlı olacak yerde, bâzı haller de hususi birtakım menfaatler dahi temin eder.

3. Fiyat yükselmesi hareketinde, diğer iktisadi ve malî âmiller arasında, Muamele Vergisinin tesiri nispeten mahdud bulunur. Hatta o derecede ki, bir an için bu verginin kaldırıldığı farz olursa, bu yüzden umumi fiyat seviyesinde hissedilir bir düşme olacağına ihtimal verilemez. Bu şartlar dairesinde Muamele Vergisinin ilga edilmesi, hayatı ucuzlatmıyacak, yalnızca, o da mu vakkat bir zaman için Devlet Hazinesinden azalan varidat kadar, sanayicilerin kâr yüzdeliğinin artmasını intacedecektir. Bunun ise hiçbir sanayicinin kâr azlığından sıkıntı çekmediği şimdiki konjonktür devresinde ihtiyacolduğu ileri sürülemez.

b) Vergi sınai gelişmeye mâni oluyor mu?

Alehtlak Muamele Vergisinin değil, bizdeki Muamele Vergisinin, hem sistem olarak hem de tatbikat bakımından millî sanayi gelişmesine engel olduğu, söz götürmez bir hakikattir.

Evvelce de işaret ettiğimiz üzere İkinci Dünya Savaşından yanmış, yıkılmış bir halde çıkan Almanya biraz sonra iktisadi mucize olarak vasıflandırılan kalkınmasını tahakkuk ettirirken Muamele Vergisi sonsuz genişliği ve bütün ağırlığı ile tatbik ediliyordu ki, el'an da böyledir. Almanya'da ve Muamele Vergisinin tatbik edildiği diğer Batı devletlerinde bu verginin sanayii gerelettiği, gelişmesini engellediği görülmüş ve işitilmiş değildir.

Şu halde, nasıl oluyor da, bizde Muamele Vergisi Sanayi sahasında geriletici ve yıkıcı tesirini icra ediyor? Bu sualin cevabı iki noktada toplanır. Birincisi Türk Muamele Vergisinin sistemine taallûk eder, ikincisi ise verginin tatbikatı ile ilgilidir. Şimdi bu noktaları kısaca izah etmeye çalışalım.

1. Türk Muamele Vergisi, sistem itibariyle, bilindiği gibi, imalât, ithalât, banka ve sigorta Muamele Vergisi kısımlarına ayrılır. Bu tasnif bakımından ve imalat vergisi olarak toplu vergi karakterini taşıması itibariyle, sistemimizin rasyonel ve ileri bir manzara arz ettiği söylenebilir.

Sistemin bozukluğu; teorisinden ve kuruluşundan ziyade imalât Muamele Vergisinin mevzuundan daha doğrusu bu mevzuu gayritabiî bir surette daraltan muaflık ve istisnalardan, bunlar içerisinde de bilhassa (küçük sanat muaflığı) ndan ileri gelmektedir.

Bilindiği gibi vergiciliğimizde (küçük sanat erbabı) veyahut (esnaf) hakkında vergi muaflığı veya hususi vergileme rejimleri kabul edilirken memleketimizin ekonomik, sosyal bir gerçeği tanınmak istenir.

Memleketimizde (artizan) durumunda olan geniş bir zümre vardır ki, zenaatin köylüsüne tekabül eden bu zümreyi vergiye tâbi tutmak hiç değilse, Muamele Vergisi, yahut Gelir Vergisi gibi beyana dayanan mükellefiyetlere tâbi tutmak fiilen ve maddeten imkânsızdır. Filhakika bizde, artizan durumunda olan küçük sanat erbabı kayda ve beyana dayanan bir mükellefiyetin ve-cibelerini yerine getirecek bir seviyede ve durumda değildir. Bunlar hakkında Muamele Vergisinin götürü usulde tatbik edilmesi düşünülebilirse de, bu yolda yapılan tecrübeler bizde hattâ Batı devletlerinde de (meselâ Fransa'da) müspet sonuçlar vermemiştir.

Şu halde, Türkiye'de hangi şekilde olursa olsun, Muamele Vergisi tatbik edilirken küçük sanat erbabını bu mükellefiyetin dışında tutmayı fiskal bir zaruret olarak kabul etmekten başka çare yoktur. Ancak verginin büsbütün yıkılmaması için, bahis mevzuu olan vergi muaflığını gerçekten artizan durumunda olan küçük sanat erbabına inhisar ettirmek, yani muaflığın, kendi tabii, dar hudutlarının dışına taşmasına meydan vermemek iktiza eder. Bu da, her şeyden evvel, küçük hizmet erbabının, kasdedilen mânada, vuzuh ve katiyetle tarif edilmesine bağlı bir keyfiyettir.

İşte, Türk vergisi, aslında verginin sınırın dışına çıkan ve yapılması da gerçekten müşkül olan bu tarifi yapamamıştır ve yapamamaktadır.

Küçük sanat erbabı, artizan olarak ifadesini, el işçiliği, şahsi mesai, usta, kalfa, çırak münasebetleri gibi sübjektif esaslara dayanan tarifinde bulur. Fakat, bir yandan küçük sanat işlerine muharrik kuvvet ve makinenin girmiş bulunması, öbür yandan da önemli bir vergi hâdisesinde, geniş bir muaflığı münhasıran şahsi unsurlara istinadettirmenin teknik müşkülâtı ve tehlikesi ister istemez bu unsurlardan feragat ederek muaflığın daha maddi ve objektif ölçülere istinadettirilmesini zaruri kılmakta, bu yüzden de artizan muaflığı yerine, muharrik kuvvet ve işçi sayısı ile tahdidedilmiş (küçük işletme muaflığı) kaim olmaktadır.

Satış veya iş hacminin 1/5 inden fazlasını bel'eden bir mükellefiyette, iş kapasitesi ne derece tahdidedilirse edilsin, bir kısım işletmelerin tamamen vergi dışı bırakılması, tabiî - iktisadi icapların tam tersine olarak, bu işletmelerin lehine, daha müsait ve avantajlı bir durum yaratmakta, bu da fiiliyatta şu neticeleri doğurmaktadır:

1. Vergi muaflığından faydalanmak maksadiyle, birçok işler, aslında gayriiktisadi olan mahdut bir kapasiteye göre küçük işletme üniteleri halinde tesis edilmektedir.

2. Zamanla tabiî bir surette büyümesi, gelişmesi icabeden küçük işletmeler, muaflık hududunu aşmak korkusuyla, istihsal kapasitelerini artırmaktan kaçınmakta, böylece iptidai durumlarının dışına çıkamamaktadırlar.

3. Yine Muamele Vergisini ödememek için, işletmeler parçalanmakta, bir teşebbüse ait muhtelif sınai faaliyetler, dağınık ve insicamsız bir surette ayn ayn yerlerde yapılmaktadır.

4. Nihayet bütün bu hallerde hakiki durumu maskeleyerek için muvazaalı yollardan gidilmekte ve işletmeler devamlı bir kontrole tâbi tutulamadıkları cihetle, zaman zaman muaflık hadleri de aşılarak vergi ziyama sebebiyet verilmektedir.

Bu vaziyet karşısında, bir memlekette millî sanayiinin tabiî şartlar dairesinde kurulup gelişmesinin çok müşkül olacağını kabul ve itiraf etmek lâzımgelir. Bizde bir kısım sınai faaliyetlerin du-

mura uğramış olmasını, diğerlerinin ancak konjonktürün yardımıyla ve müşkülâtle kendine yol açabilmesini, Muamele Vergisinin sınai hayat üzerindeki bu menfi tesirinde aramak hatab olmasa gerekir.

c) Muamele Vergisi kaçakçılığı teşvik eder mi?

Memleketimizde Muamele Vergisinin, Devlet teşebbüsleri dışında kaçakçılığa zemin teşkil ettiği de bir vakiadır.

Muamele Vergisinde, kaçakçılık bir mesele olarak, İmalât Muamele Vergisine inhisar eder. İthalât Muamele Vergisiyle banka ve sigorta şirketlerinde vergi ayama sebebiyet veren fiil ve hâdiselerin bizde de normal ölçüler dâhilinde cereyan ettiği söylenebilir.

Şunu da derhal ilâve edelim ki, alınan muhtelif tedbirler sayesinde ve bilhassa Gelir Vergisinin tatbiki neticesinde, İmalât Muamele Vergisi sahasında dahi kaçakçılık, normal sayılacak bir hadde inmemiş olmakla beraber, eskisi ile kıyaslanıyacak derecede azalmıştır.

İmalât Muamele Vergisinde kaçakçılığa yol açan âmilleri üç noktada toplamak mümkündür:

1. Vergi istisnalan, bilhassa küçük sanat muaflığı,
2. Vergi nispetinin yüksekliği,
3. Vergi murakabesinin kifayetsizliği.

Bunlardan en önemli ve tehlikelisi şüphesiz vergi istisnalan ve bilhassa küçük sanat muaflığı ile ilgili olanıdır. Biraz önce izah edildiği gibi küçük sanat muaflığından faydalanan veyahut bunun arkasına gizlenen bir kısım müesseselerin hiç vergi ödememek suretiyle, piyasada yaptıkları rekabet, aynı mevzu üzerinden yüksek nispette vergi ödiyen birçok teşebbüsleri de vergiyi kısmen veya tamamen gizlemeye sevk etmektedir.

Bundan başka, bâzı istisnaların da, başka birtakım yollardan, aynı neticeyi doğurduğu müşahede olunmaktadır. (Hah imalini korumaya matuf kalın iplik istisnasının yol açtığı kaçakçılık gibi)

Vergi kaçakçılığı üzerinde müessir olan diğer âmillere gelince, bunlardan vergi nispetinin yüksekliği, toplu Muamele Vergisi prensibinin kaçınılmaz bir icabıdır. Bu itibarla Muamele Vergisini murakabe ve kontrolün müessiriydi sağlanmadıkça bu karakteri ile daima kaçakçılığı tahrik edecek olan bir mükellefiyet olarak nazan itibara almak gerekir.

Vergi kaçakçılığı bilindiği gibi, Almanya'da İngiltere'de hattâ İsviçre'de de vardır. Mesele kaçakçılığın her bir memleketin hususiyetine ve verginin mahiyetine göre kabul edilecek normal bir haddi aşmamasıdır. Bizde Muamele Vergisi tatbikatında bu had aşılmış ise bunun sebebini daha ziyade, vergi istisnalarında ve bilhassa küçük sanat muaflığında aramak lâzımdır. Küçük sanat muaflığı da, daha önce izah edildiği üzere, Muamele Vergisinin kuruluşu ve bünyesiyle ilgili bir dâvadır. Şimdiye kadar bu mevzuda yaptığımız denemeler de göstermiştir ki, bu düğümü Muamele Vergisinde sistem ve bünye değişikliğine gitmeden çözmek imkânı mevcut değildir. Bu hâdis dışında Muamele Vergisinde nispet yüksekliğinden mütevellit vergi gizlenmesini ve dolaşısıyla vergi zıyanını bilhassa işletme murakabesini genişletmek ve mükelleflerle işbirliği prensibine dayanan daha da metotlu ve verimli bir hale ifrağ etmek suretiyle, normal ve hattâ asgari bir hadde irca etmenin mümkün olacağı iddia edilebilir.

d) Muamele Vergisinin tatbikatı mükellefler için müziç ve sıkıcı mıdır?

Vergi tatbikatının mükelleflere taallûk eden bir cephesi vardır ki o da beyana dayanan vergilerde mükelleflerin bir kayıt nizamına tâbi olmaları ve bu nizamın icabettirdiği birtakım vecibeleri yerine getirmeleridir.

Bilindiği gibi, mükellefler öteden beri, beyannameli mükellefiyetin ortaya koyduğu mecburiyetlerden şikâyet etmeyi itiyadedinmişlerdir. Son yıllara kadar bu mecburiyetler karşısında mükelleflerin takındıkları tavır "defter tutmıyalım da, istenildiği kadar vergi ödiyelim" şeklinde bir sözde ifadesini bulmakta idi.

Memnunlukla müşahade edilmektedir ki, bilhassa Gelir Vergisi reformundan sonra, mükelleflerin bu husustaki görüş, zihniyet ve itiyatlarında temelli bir değişiklik vukua gelmektedir. Gerçekten Türk mükellefi bu mevzuda anlayış göstermeye ve yeni şartlara uyma hususunda büyük bir gayret sarf etmeye başlamıştır. Bir yandan mükelleflerin istifadesine açık tutulan kursları devam ettirmek, öbür yandan da, beyanname tetkikleri münasebetiyle, mükelleflerle teması çok daha sıklaştırmak ve nihayet bu mevzuda en mühim rolü oynayacak olan (serbest hesap uzmanları) teşkilâtını bir an evvel kurmak suretiyle kısa zamanda umulmadık sonuçların elde edilebileceği bir gerçektir.

Şu cihetin de hatırlanması faydalı olur ki, Vergi Usul Kanununun yürürlüğe girmesinden önce vergi mevzuatımızdaki kayıt nizamı mütenevvi ve dağınık bir maliyette idi. Adı geçen kanun bu nizamı tevliedettikten sonra şu veya bu verginin bir iki noktada ayrılık gösteren vecibeler manzumesindeki mükerrerlikler büyük ölçüde bertaraf edilmiştir. Buna göre bugün Gelir Vergisine tâbi bir sınai müessesenin Muamele Vergisinin kayıt nizamı ve buna müteferri vecibelerinden şikâyet etmemesi icabeder. Zira Vergi Usul Kanununa giren kayıt serbestisi prensibi eskiden olduğu gibi birçok noktalardan bu mükellefin iki ayn kayıtlar tutma mecburiyetini kaldırmıştır. Bu itibarla bugün Muamele Vergisi tatbikatından Vergi Usul Kanunundan önceki devrede olduğu kadar şikâyete ciddi bir sebep olmamak iktiza eder.

Yukardaki izahatı hulâsa etmek istersek, diyebiliriz ki, muamele vergisine yöneltlen tenkidlerden bir kısmı verginin anlayışı ile ilgilidir, diğer kısmını teşkil edenlerin ise halledilmemesi için bir sebep düşünülemez. Yalnız, bunların içinde bir tanesi vardır ki, vergide strüktür değişikliğine gidilmeden halledilmesi kabil olamaz; o da, kendiliğinden anlaşılacağı üzere, küçük sanat muafılığına taallük edenidir.

3. Muamele Vergisinin kaldırılması:

Bugün muamele vergisini tatbik etmekte olan hiçbir devlet yoktur ki, bunun sağladığı büyük randımandan vazgeçebilsin.

Fransa'da umumi varidatın tek başına % 40 mı temin eden muamele vergisinin kaldırılması, Fransız âmme maliyesinin yok olması demektir. Keza Almanya'da vergi varidatının istikrarlı bir surette % 30 unu sağhyan bu kaynağın ortadan kalkması, Alman maliyesinin yıkılmasını intacedebilir.

Bu sebeplerle, muamele vergisini tatbik eden devletler, bu vergiyi kaldırmak şöyle dursun, bunun sistemini ve tekniğini tekemmül ettirmek suretiyle, bir yandan sosyal cephesini kuvvetlendirmek, öbür yandan da randımanı artırmak imkân ve çarelerini aramaktadırlar. Hattâ gelir vergisi sistemleri en münkeşif olan devletler bile (İngiltere, hattâ birleşik devletler gibi) umumi ve mahallî finansların da muamele vergisine yer vermekte ve günden güne bunun inkişafını temine çalışmaktadırlar.

Bu vaziyetin sarıh bir misalini İngiltere'de görmekteyiz. Bilindiği gibi, İngiltere'de vergi sistemi vasıtalı vergiler bakımından prensip itibarıyla, gümrük resmi ve bâzı münferit istihlâk vergileri ile (alış vergisi-purçhasetax) ismini taşıyan muamele vergisine dayanmaktadır.

İngiltere, yıllarca muamele vergisini kabul ve tatbikte mukavemet göstermiştir. Fakat, husu- siyle İkinci Dünya harbinden sonra İngiltere'de ve bütün İngiliz camiasına dâhil memleketlerde şu veya bu şekilde muamele vergisinin temel vergilerden biri olarak yer almakta bulunduğu ve gittikçe kuvvetlendiği görülmektedir.

Bu umumi mülâhazadan sonra şimdi Türk vergiciliğinde muamele vergisinin varidatından feragat edilip edüemiyeceğini müşahhas bir surette tahlil edelim:

a) 1956 yılı bütçesinde 3 134 000 000 liralık vergi varidatı içerisinde gelir vergisinin arkasından en büyük varidatı sağlayan kaynak 698 000 000 lira ile muamele vergisidir. Yekûn vergi gelirinin % 22,3 nü teşkil eden bu bacadaki bir verginin bütçeden bir kalemden çıkarılması bütçede husule getireceği açık dolayısıyla âmme hizmetlerinin ve hususiyle iktisadi kalkınma ile ilgili olan yatırım dâvasının geniş ölçüde sekteye uğramasını intaceder.

Kaldı ki; muamele vergisi, bünyesindeki elastikiyet ve verim kabiliyetinin yüksekliği sebebiyle, sağladığı varidat muayyen bir seviyede kalmayıp daima bütçeye artan bir tempo ile gelir temin eden bir kaynaktır.

b) Bir an için muamele vergisinin terk edildiğini kabul etsek bile, yukarda işaret edilen sebepler dolayısıyla bu verginin terki yüzünden, âmme varidatında husule gelecek açığın diğer saha ve kaynaklardan telâfi edilmesi mecburiyeti karşısında mutlaka kalınacaktır.

Diğer vergilerden alınabilecek fazla varidat ise hiçbir veçhile bütçe gelirinin hemen hemen dörtte birine tekabül eden ve vergiler içinde konjonktürü hassas bir sadakatle takibeden muamele vergisinin kaldırılmasıyla açılan büyük rahneyi kapayamaz.

Çok defa, muamele vergileri kaldırıldığı takdirde, gelir vergisi hasılatının artacağı ve sırf muamele vergisinden kurtulmak gayretiyle yapılan gelir vergisi kaçakçılıklarının da sona ereceği bu yüzden tatbikat meselelerinde salâha kavuşulacağı ileri sürülmektedir.

Bu düşünce doğrudur. Hakikaten Muamele Vergisi kaldırıldığı takdirde bu vergiyi kaçırmayı itiyat haline getirmiş bâzı kimseler bu itiyatlarından vazgeçince, gelir vergilerini belki, kısmen doğru miktarlarıyla yatırmaya teşebbüs edeceklerdir. Bu takdirde yalnızca bu nevi müesseselerin ödedikleri gelir vergilerinde, eski vaziyetlere nazaran bu artma olacaktır.

Fakat gözden kaçırmamak lâzımdır ki, bu artma pek cüzidir, yekûn Gelir Vergisi hasılatı içinde yüzde bir veya ikiden ileri gidemeyecektir. Binaenaleyh, Gelir Vergisindeki bu kadar cüzi bir artışla, Muamele Vergisinin kaldırılmasından doğan büyük boşluğu kapatmak düşünülmemelidir. Fayda ile zarar mukayese edilirse arada büyük bir nispetsizlik ve geniş bir mesafe olduğu görülecektir.

Kaldı ki, faturasız mal alım satımının, satınaldığı ilk maddeleri ve bunlardan imal edip sattığı mamulleri defterlerine uğratmamayı itiyat haline getirmiş kimselerin hepsinin Muamele Vergisi kaldırıldığı takdirde, Gelir vergilerini tam olarak ödeyecekleri ileri sürülemez.

Belki, Muamele Vergisine tâbi olmamak için, muamelelerinde esnafılık hadlerini aşmamaya gayret eden veyahut da bu hadleri aşmış bulunduğu halde gizli tutan bir kısım mükellefler ancak Gelir Vergisine tâbi olacaktır. Bu nokta Gelir Vergisi tatbikatı bakımından şüphesiz çok faydalı ise de Muamele Vergisi dâvasını halletmez.

Diğer bir fikir de, Muamele Vergisinin kaldırılmasından doğan açığın İstihlâk vergileri ile telif edilmesi mülâhazasıdır.

Bu mevzuda, İstihlak vergilerinin modern mahiyet ve telâkkileri izah edilirken aşağıda özel bir bölümde kâfi izahat verilecektir.

Burada şu kadarını söylemek icabeder ki, Muamele Vergisi açığını kapamak üzere sözü edilen İstihlâk vergileri masif varidat sağlayan; şeker, petrol, enerji, tütün, alkol, çay ve kahve gibi maddelerden alınan vergilerdir.

Bunlar, modern vergi telâkki ve temayüllerine göre, Muamele Vergisi içinde veya onun yerini alan İstihsal Vergisi kadrosu dâhilinde mütalâa edilmektedir. Nitekim ilerde belirtileceği üzere bu lâyihanın derpiş ettiği şekilde bu vergiler de - şeker ve glikoz ile devlet inhisarında

olan maddelerle ilgili bulunanlar hariç - aynı anlayış dairesinde bir araya getirilmiştir. Bundan başka, tütün ile alkol istisna edilecek olursa, sözünü ettiğimiz diğer istihlâk vergilerinin nispetleri memleketimizde şimdilik haddi lâıykine yakın bir seviyede bulunmaktadır.

Bütün bu arz ettiğimiz hususlar dışında, Gelir Vergisi ile Muamele Vergisinin karşılıklı münasebetleri bakımından, bu vergilerin konjonktür dalgalanmalarıyla olan hasılat değişmelerin de ehemmiyetle göz önünde tutmak lâzımgelir.

Hakikaten konjonktürün müsait görüldüğü ve vergi tahsilatının daima artma yönünden inkişaf ettiği bir devrede, bir an için, Muamele Vergisinin yükselmekte olan varidatından feragat edilmesi mümkün görülebilir. Fakat daha ileriki bir dönemde konjonktür dalgalanmaları gerilemeye başladığı zamanda evvelce yapılmış feragat telâfisi imkânsız bir mahiyet alabilir.

Halbuki gider vergileri, gerileme yönünde bulunan konjonktür muvacehesinde, gelir vergilerinden alınan hasılatı yalnız telâfi etmekle kalmayıp, fiyat mekanizması yoluyla, konjonktürün düşme istidadını durdurmak veya hiç değilse frenlemek imkânını da bahşetecek kudrettedirler.

Şu nokta üzerinde bilhassa durmak icabeder ki, müsait konjonktürü esas alarak

Ve daha ziyade verginin şekil ve tatbikatına taallûk eden mahzur ve endişeleri gözde büyüterek Muamele Vergisinin kaldırılması yoluna gitmek, müstakbel vergi sistemimizi, temel direklerinin birinden mahrum olarak inşa etmeye kalkışmak olur.

Hayli yerleşmiş olan bir vergiyi bugün terk edip, kısa bir zaman sonra yeniden ihdas etmek keyfiyetinin,

Muhtelif sebeplerle fevkalâde müşkül olacağını, böyle bir ihdas keyfiyetinin iktisadi ve malî bünyemiz için büyük bir sarsıntı yaratacağını, hattâ tehlikeli vaziyetler ihdas edebileceğini, bugün hesaba katmak yerinde olur.

Böyle bir ihdas keyfiyeti karşısında kalınırsa, buna karşı doğacak mukavemet bugün mevcut şikâyetler ve kaçırımlarla kıyaslanmıyacak derecede şiddetli olabilir. Bu hal de varidatı aksatır, devletin muhtelif sahalarındaki çabşma imkânlarını baltalar.

Yukardaki izahlar yeni vergiler ihdası veyahut Gelir ve İstihlâk vergileri nispetlerinin artırılması suretiyle Muamele Vergisinin terk edilmesinden husule gelecek boşluğun hiçbir suretle kapatılmıyacağını, en açık ve kati bir tarzda göstermektedir.

Biraz önce, medeni Batı dünyasında, millî gelirden âmme maliyesine ayrılan payın % 30 a çıktığına parafiskalite ile % 40 ı tecavüz ettiğine, halbuki Türkiye'de bu nispetin nikbin bir tahmin ile % 19 raddesinde bulunduğu işaret edilmişti.

Takibedeceğimiz malî politika ile bütün gayretimizi bu nispeti artırmaya ve hiç değilse önümüzdeki 5-10 senelik zaman zarfında % 25 e çıkarmaya uğraşmamız lâzımgelirken, Muamele Vergisi varidatının bir kalemde yok edilmesiyle mezkûr nispetin takriben 3,5 puvan azaltılarak % 15,5 nispetlerine düşmesine sebeb olabilecek bir hareketten, ne derece kaçınmamız lâzımgelceği kendiliğinden anlaşılır.

Muamele Vergisinin ithalâta irca edilmesi tezinin sakatlığı:

Muamele Vergisine aleyhtar olan bâzı kimseler, malî realiteden büsbütün ayrılmakla beraber, telifçi bir fikir ileri sürmektedirler.

Bu fikre göre, Muamele Vergisinin esas kadrosunun teşkil eden imâlat, ithalât muamele vergilerinden sadece İmâlat Vergisinin lâğvedilerek, münhasıran ithalât üzerinden öteden beri olduğu şekilde vergi alınmasına devam edilmesi ileri sürülmektedir.

Yine bu fikrin devamı olarak, Muamele Vergisinin büyük bir kısmı devlet mubayaa ve sarfiyatı dolayısıyla ödendiği cihetle, bütçeden yapılacak fedakârlığın cüzi bir varidat parçasına in-

hisar edeceği iddia edilmemektedir. Bu anlayışın ne derece zayıf ve mesnetsiz olduğunu izah etmeye hacet yoktur. Her şeyden önce şunu bilmek lâzımdır ki, ithalâtta Muamele Vergisi alınabilmesi, ancak ve ancak dâhilde Muamele Vergisi rejiminin mevcut bulunmasına tâbidir. İthalât Muamele Vergisi adıyla dünyanın hiçbir devletinde müstakil bir vergi yoktur. Bu vergi dâhildeki bir verginin tabîî ve telâfi edicisidir. Bu sebeptendir ki, nazariyede olduğu kadar tatbikatda da ithal Muamele Vergisine tamamlayıcı vergi nazariyle bakılır ve Garb dillerinde bu vergiye Fransızcada (İmpôt Compensatoire) Almanca'da (Ausgleichsteuer) yani telâfi edici ve tamamlayıcı vergi denilmektedir.

Dâhilde Muamele Vergisi kaldırıldığı takdirde vergi teorisinin ve realitesinin mutlak bir neticesi olarak, ithalâtta Muamele Vergisinin de kendiliğinden sükut etmesi münakaşası içtinabı kaabil olmiyan bir zarurettir.

Muamele Vergisinin zaten Devlet tarafından ödenen bir vergi olduğu fikrinin reddi:

İmalât Muamele Vergisinin büyük kısmının zaten Devlet tarafından ödendiği bu itibarla verginin kaldırılmasının malî bakımından fedakârlığı tazammun etmiyeceği hususundaki görüşe gelince; bir kere doğrudan doğruya veya vasıtah olarak Devletin ödediği Muamele Vergisinin ne miktarda olduğunun tesbiti imkânsız ve bu hususta sıhhatli bilgi mevcut bulunmamaktadır. Yurdumuzda tatbik edilen Muamele Vergisi sisteminde bir yandan gıda maddelerinin büyük kısmı, yakacak maddeleri ve askerî donatım vesair imalât ve ithalâta mütaallik istisnalar dolayısıyla Devletçe ödenen bir vergi payı ileri sürülemeyeceği gibi yüksek miktar ve nispetlere de balığ olmadığı vakıalara daha uygun bulunur. (Takribi bir tahmine göre 15 000 000 lira) Kaldı ki, bugünün vergi anlayışına göre, Devletin de Otoempozisyon şeklinde vergi ödemesi tatbikatın zaruri bir neticesi olarak kabul edilmiş bulunmaktadır.

Muamele Vergisinin büyük bir kısmının devlet tarafından ödendiği hakkındaki görüş, bu verginin doğrudan doğruya devletçe yapılan mubayaalara inhisar etmeyip de, devlet iktisadi teşebbüslerinin mükellef sıfatıyla ödedikleri vergiye matuf bir mülâhazaya istinadediyorsa, Muamele Vergisinin bünyesi ve mahiyeti icabı mutlaka intikali bir vergi olduğu göz önünde bulundurulduğu takdirde bunun ister devlet sermayesiyle, ister hususi teşebbüs tarafından işletilen müesseseler tarafından ödenmiş olması arasında zerrece bir fark bulunmadığı açıkça görülür.

Değil Muamele Vergisi karakterindeki vasıtah bir vergiye tâbi tutulmak, hususi sektör ile âmme sektörü arasında iktisadi bakımdan her hangi bir diskriminasyona yer vermemek maksadı ile âmme teşebbüsleri, bilindiği gibi, ileri devletlerin hepsinde olduğu üzere, bizde de hattâ kârdan ayrılacak ihtiyatların muaflığını tanımaksızın, safi kazançlarının umumi heyeti üzerinden Kurumlar Vergisine tâbi bulunurlar.

Yukarda verilen izahat ile, modern vergicilik devresine girmiş bulunan memleketimizde Muamele Vergisine veya daha yerinde ve şümüllü bir tâbirle sistemin belkemiği olan bir Gider Vergisine yapılan itirazları cevaplamış ve bu verginin Hazineye sağladığı büyük varidattan asla vazgeçilemeyeceği belirtilmeye çalışılmıştır.

Bununla beraber, bu faslın baş tarafında açıkladığımız gibi, Muamele Vergisinin memleketimizde tatbikine başlandığı günden beri doğan şikâyetleri, yapılmış olan itirazları da ihmal edemeyiz. Verginin bugünkü tatbik şekliyle memleket realitelerine uymıyan tarafları mevcut bulunduğu, bilhassa (küçük sanat muaflığı) dolayısıyla millî sanayiın teessüs ve inkişafını engellediği bir vakıadır.

Şu halde, bu mevzuda Muamele Vergisinin bugünkü tatbikat ve şeklini kaldırmak üzere ciddi bir strüktür reformuna gidilmesinin kati bir zaruret olduğunu kabul etmek lâzımdır. Bu ana fikirden hareket edilince yapılacak reformun mahiyeti ve istikameti belirmiş olur:

Muamele Vergisinin mahzurlarından âri başka bünyede bir temel Gider Vergisine (İstihsal Vergisine) istinaden yeni gider vergileri sistemini vücuda getirmek ve Muamele Vergisinden

bugün sağlanan varidatı ehemmiyetli miktarda feda etmeden ve bu varidatı Gelir Vergisine ve- yahut İstihlâk vergilerine yapılacak zamlarla kapatmaya kalkışmadan bu yeni konstrüksiyon ile telâfi etmek.

Böyle bir yoldan gidildiği takdirde, bugünkü anlamda bir Muamele Vergisi ortadan silinip kalkmakta ve hâdis, vergi sistemimiz içinde gelir vergileri grubu karşısında gider vergilerinin bünyesini ve şümulünü tâyin etmek meselesine inkılâbetmektedir.

Gelir vergileri sahasında yapılmış bulunan reform kadar azametli bir mahiyet iktisabeden bu reformun, ilmin gösterdiği yoldan uzaklaşmaksızın memleketimizin realitelerine uymak suretiyle hangi istikamette tahakkuk ettirilebileceği hususundaki mütalâalar lâyiha'nın gerekçesinin üçüncü kısmında izah edilmiştir.

II — Türkiye'de İstihlak vergileri

I — İstihlâk vergilerimizin umumi görünüşü:

Memleketimizde halen kullanılan vergi sisteminde Gümrük Vergisi hariç başlıca istihlâk ver- gileri kanuni tâbiri ile Dâhili İstihlâk vergileri şeker, akar yakıtlar, kahve, nakliyat, enerji, (elek- trik, hava gazı), bira, şarap, köpüren şarap, viski ve kibrit mevzularından alınan vergilerden te- rekkübetmektedir.

Tekele tâbi maddelerden, yani tütün, alkol ve alkollü içkiler, çay ve tuzdan inhisar kân ve Müdafaa Vergisi şeklinde alınan İstihlâk vergileri mütaakıp bir ıslah hareketine kadar şimdilik

Daha ilk bakışta, Dahilî İstihlâk vergilerimizin modern vergi telâkkisi ve vergi sistemleri muvacehesinde, nizamsız kaşık bir manzara arz etmekte ve her biri ayrı ayrı tenkide şayan bu- lunmakta olduğu görülür.

Bütün bu vergilere şâmil olmak üzere toplu halde şu tenkidleri ileri sürmek mümkündür:

a) Modern ve organik bir vergi sistemi bakımından İstihlâk vergilerimiz, büyükçe bir kısmı ilmî cepheden üzerlerinde fazla tevakkuf edilmeden; gerek kendi aralarında ve gerekse diğer vergilerle olan bağlan ve milli gelire olan münasebetleri esaslı surette incelenmeden; malî iktisa di ve sosyal tesir ve inikası iyice ölçülmeden vaz'edilmiş ve tatbik edilmekte bulunmuş olan vergilerdir.

b) Dahilî İstihlâk vergilerine aidolan mevzuat eskimiş, muğlâk ve girift bir hal almış olup bugünün kanun ve vergi tekniği icaplarıyla telif edilemeyecek bir manzara arz etmektedirler.

c) Sözü edilen bu vergilerin mali randımanında, istikrarsızlık ve düzensizlik göze çarpmak tadır.

Bu hususta daha etraflı bir fikir edinilmek üzere bugün memleketimizde tatbik edilmekte olan İstihlâk vergilerinden bu lâyiha'nın şümulüne girenlerle Nakliyat Resmi hakkında aşağıda gerekli izahat verilmiştir:

2. Akar yakıtlardan alınan İstihlâk vergileri:

Akar yakıtlar 1718 sayılı Dahili İstihlâk vergileri hakkındaki Kanunla 17.VI.1930 tarihinde ilk defa vergiye tâbi tutulmuştur.

Sözü edilen bu 1718 sayılı Kanunla ihdas edilen Dahili İstihlâk Vergileri ile; şeker ve pet- rol gibi umumî istihlâk maddelerinden ithal sırasında sağlanmakta olan külliyetli gümrük varida- tından, bu nevi geniş istihlâk maddelerinin dâhilde istihsaline başlanması üzerine husule gelen eksilme ve kaybı telâfi etmek maksadı güdülmüştür.

Bu mevzudaki hükümlerin tatbiki sırasında, yurdumuzda ham petrol istihsal edilmediği ve tasfiye sanayii de gelişmediği cihetle, petrol ve müştaktan üzerinden alınan İstihlâk Vergisi ma- hiyeten Gümrük Resmine inzıam eden ek bu" mükellefiyet şeklinde kalmıştır.

Gümrük Resmi ile birlikte petrolden abnan verginin geçirdiği safhaları şu suretle hulâsa etmek kabildir:

Daha Dahilî İstihlâk vergileri hakkındaki hükümler mevcut bulunmadığı sırada Gümrük Tarife Kanunu ile akar yakıtlar (Mayi, madeni mahrukat) ithal sırasında vergiye tâbi tutulmuştur.

1929 yılında yürürlüğe konulan Gümrük Tarife Kanununda 0,830 kesafetten yukarı akar yakıtlardan (Yani esas itibariyle ham petrolde) Gümrük Resmi (1) kuruş 0.830 dan aşağı kesafet derecesinde olan akar yakıtlarda ise (Yani benzin gaz ve emsalinde), (12,60) kuruş idi.

Bu hükmün tatbiki üzerine şöyle bir vaziyete yol açılmış oldu; 0.830 kesafetli akar yakıtlar memleket dâhilinde basit bir tasfiyeye tâbi tutulmak suretiyle, petrol yerine kullanılan maddeler istihsâl edildi. Bu suretle benzin ve benzerleri üzerine mevzuu olan Gümrük Resminin de azalmasına sebebiyet veriliyordu.

Bu gayritabiî vaziyete son verilmek gayesiyle 1930 yılında 1718 sayılı Kanunla dahilî istihlâk maddelerine mevzu vergi ihdas edilirken, ham petrolün memleket içerisindeki tasfiyesi sonunda elde edilen maddelerde kilo başına (8) kuruş Dahilî İstihlâk Vergisine tâbi tutuldu.

Gerek bu mükellefiyet gerekse diğer kanuni tedbirlere rağmen kesafet derecesi esasına dayanan Gümrük Resminin imkân verdiği Vergi Kaçakçılığının ve vergi ziyamın önüne geçilemedi.

Bunun üzerine gümrük tarifesinde yapılan bir tadil ile kesafet esası terk edilerek 270 hararet derecesinde takattur eden hafif yağ nispeti esasına geçilmiş fakat bu defa da Gümrük Tarifi ile Dahilî İstihlâk Vergisi arasındaki tenazur yine bozularak tatbikat büsbütün karışık bir hal almıştır.

Bu karışıklığı bertaraf etmek üzere 1934 yılında 2414 sayılı Kanunla Dahilî İstihlâk Vergisinin mevzuu tadil edilmiştir. Yeniden formüle edilen şekle göre "Dâhildeki menbalardan veya dışarıdan ithal edilen, 270 hararet derecesinden Önce takattur eden hafif yağlar muhtevi ham, tasfiye edilmemiş, temizlenmemiş mayi medenî mahrukat ve madeni yağlar, tasfiye, tathir suretiyle veya sair muamelelerle petrol, benzin, mümasili mayi madeni mahrukat istihsal edenlerden istihsal ettikleri maddelerin her kilosu için (8) kuruş Dahilî İstihlâk Resmi alınır." hükmü konulmuştur.

Bu suretle 270 takattur derecesi esas alınmak suretiyle bu dereceden önce takattur eden hafif yağlar vergiye tâbi tutulmuş, bundan sonra takattur eden ağır yağlar ise vergi dışı bırakılmıştır.

Bu devrede benzinin Gümrük Vergisi 13.20 kuruş olmasına karşılık ithal edilen ham petrolden tasfiye suretiyle istihsal edilecek benzin üzerinden ödenecek vergi:

Ham petrolün Gümrük Resmi kiloda	1 kuruş
Dahilî İstihlâk Vergisi kiloda	8 »
Ceman	9 »dan
İbarete bulunmuştur.	—

Şu vaziyet dâhilinde, memleket içinde petrol tasfiyesi işi, iktisadi bakımdan elverişli bir mahiyet olarak korunmuş oluyordu.

Son hükümlerin bahsettiği bu imkândan faydalanılarak memleketimizde petrol tasfiyesi işiyle uğraşmak üzere, İstanbulda Boğaziçinde bir de tasfiye tesisi vücade getirildi. Hattâ bâzı küçük imalâthaneler de teessüs ederek tasfiye işiyle meşgul olmaya başladılar.

Bu suretle bir istikrar bulmaya doğru yönelen durum 1934 yılında 2448 sayılı Kanunla, dışarıdan getirilecek ham petrol üzerine, gümrükte alınan ayrıca 10 kuruş bir İstihlâk Vergisi vazedilmesiyle, tekrar birdenbire tersine dönmüş oldu. Bu yeni durum karşısında dışarıdan ucuz ham petrol ithal ederek dâhilde tasfiye etmek imkânsız hale gelmiş bu yüzden evvelce kurulmuş olan tasfiye fabrikası kapanarak, yurt içinde, petrol tasfiyesi işi tamamen akamete uğramıştır.

Böylece, dâhilde tasfiye yoluyla istihsal edilen benzin üzerinden alınan vergiler şu toplama balığ olmuştur.

Kilod	
a	
kuruş	
Ham petrolün Gümrük Resmi	L—
Belediye hissesi	0.10
Gümrükte alınan İstihlâk Vergisi	10.—
Dahilî İstihlâk Vergisi	8.—
Toplam	19.10

Buna karşılık, benzinin ithalinden alınan vergiler, aşağı yukarı, aynı nispette bulunmuş gazyağının vergileri 15.5 kuruşta diğer akar yakıtlar ise daha düşük nispetlerde kalmıştır.

Bundan sonra, ithal sırasında alınan Gümrük Resmi ve İstihlâk vergilerinde tenziller yapılmış (3263 ve 3264 sayılı kanunlar), daha sonra 3828 sayılı vergi ve resimlere zam yapılması hakkındaki Kanunla, gümrük İstihlâk Resmine munzam İstihlâk Resmi olarak kilo başına 5 kuruş zam edilmiştir.

Bilâhara 5336 sayılı Kanunla, Yol Vergisi namı altında benzin ve benzerleri için kiloda 11 kuruş ayrıca bir vergi kabul edilmiş, 1952 yılında 5889 sayılı Kanunla bu verginin bir yandan nispeti artırılmış diğer taraftan, vergi, motorin ve mazota teşmil edilmiştir.

Yukarda belirtilen hükümlerle, dâhilde istihsal olunan benzin ve gazyağı satışı ile bu maddelerin ithalinde alınan istihlâk vergileri arasında yerlilerin aleyhine olan farklılık 6328 sayılı Kanunla giderilmiş ve yerli ve yabancı menşeli benzin kiloda 7,5 kuruş İstihlâk Vergisine tâbi tutulmuş, yerli gazyağı da yabancı menşeli gibi vergi dışı bırakılmış, hafif yağ muhtevası az olan belli vasıflı bir ham petrol nevinin ithalde tâbi olduğu kiloda (10) kuruş İstihlâk Vergisi kaldırılmış, hafif yağ muhtevası yüksek olan ham petrolün bahis mevzuu vergisi de (5) kuruşa indirilmiştir.

Nihayet son defa da 6609 sayılı Kanunla yerli petrol sanayiimizin inkişafını sağlamak maksadiyle, piyasada 6 numaralı Fuel Oil adı ile anılan mazot nevinden ağır bir tortu yakıtın dâhilde istihsal ve satışı Yol Vergisinden istisna edilmiştir.

Halen memleketimizde petrol ve müştaklarından, bu lâyiha ile ıslâhı derpiş olunan şu vasıtalı vergiler alınmaktadır.

1.XI.1953 Fiyatlarına göre					
Yakıt nev'i	Mevzuu	İstihlâk V.	Muamele V.	Yol V.	Yekûn
		Kg.de Kr.	Kg.de Kr.	Kg.de Kr.	Kg.de Kr.
Benzin :	Dâhil	7.5	-	14	21.5
	İthal	7.5	2.2	14	26.7
Gaz:	Dâhil	-	- 7	7	
	İthal	-	2.9	7	9.9

Yakıt nev'i	Mevzuu	İstihlâk V. Kg.de Kr.	Muamele V. Kg.de Kr.	Yol V. Kg.de Kr.	Yekûn Kg.de Kr.
Motorin :	Dâhil	-	-	5	5
	İthal	0.55	2.8	5	8,35
D. oyl:	Dâhil	-	-	5	5
	İthal	0.55	2.3	5	7.85
Mazot:	Dâhil	-	-	5	5
	İthal	0.55	1.9	5	7.45
M. yağ:	Dâhil	—	(O)veya	—	—
			% 18		
	İthal	0.55	11.5	-	12.15

Tablonun tetkikiyle görüleceği üzere benzinden - Gümrük Vergisi, Rıhtım Resmi belediye hissesi, Belediye istihlâk Vergisi olarak alınanlar da düşünülürse - oldukça yüksek bir vergi alınmaktadır. Bu vergi motorlu vasıtaların kara yollarından istifadelerine karşılık mahiyetindedir. Bâzı devletlerde, ezcümle Birleşik Amerika'da ve bizde bu vergi tahsisi varidat şeklinde yol servisine ayrılmış bulunmaktadır. Bilhassa demiryolları ile kara yollarının rekabeti göz önünde bulundurulursa bu şekilde karayollarından sağlanan faydaya karşılık, benzinden yüksek bir vergi alınması, muasır vergi anlayışlarına göre doğru veya yerinde bir tedbirdir. Diğer yakıtlar üzerindeki verginin de yüksek sayılmaması gerekir.

3. Elektrik ve Havagazı İstihlâk Vergisi:

1926 yılında petrol üzerine İnhisar Resmi konulurken, umumi tesisat bulunan yerlerde, aydınlatmada sarf olunan elektrik enerjisi ve havagazı % 10 nispetinde bir vergiye tâbi tutulmuştur.

Sonradan 1718 sayılı Kanunla müstakil bir madde ilave olunarak vergisinin nispeti % 5 e indirilmiş fakat mevzuu, aydınlatma dışında kalan sahalara, ezcümle imalâttan muharrik kuvvet olarak kullanılan enerji sarfiyatına da teşmil edilmiştir.

Verginin kıymet esasına istinadetmesi yani advalorem oluşu, elektrik maliyet ve satış fiyatının yurdun muhtelif yerlerinde başka başka olması yüzünden eşitliği ihlâl ettiği düşüncesiyle 1934 yılında elektrik ve havagazı sarfiyatının kıymet esasına istinadeden vergilendirme şekli terk edilerek miktar esasına, yani spesifik usule geçilmiştir.

Memleketimizde, elektrikten ve havagazıdan alınan İstihlâk Vergisinin geçirdiği safhaları ve bugünkü durumunu şöylece hulâsa etmek kabildir.

Elektriği, aydınlatmada sarf edilen elektrik ve sanayide kullanılan elektrik olmak üzere iki kategoride mütalâa etmek kabildir.

Aydınlatmadan alınan Elektrik Vergisi götürü satışlarda ve elektrik sayacı olmıyan yerlerde zamlarıyla birlikte sarfiyat bedelinin % 15 i, sayaç kullanılan yerlerde ise kilovat başına 3 kuruştur.

Kilovatsaatın fiyatı 20 kuruş olarak alındığı takdirde 3 kuruş tutan spesifik vergi bu fiyatın % 15 ine tekabül etmektedir. Ancak, istihlâk edilen elektrik miktarı arttıkça fiyatlar da % 15 ve 10 kuruşa indirilmektedir ki, bu takdirde verginin nispeti % 20-30 gibi çok daha yüksek hadlere çıkmaktadır.

Sanayide muharrik kuvvet olarak kullanılan elektriğe gelince bunun vergisi kilovatsaati (9) kuruşa kadar olan sarfiyatta (1) kuruş (9) kuruştan yukarı olan sarfiyatta ise 0,50 kuruştur.

Sanayide sarf edilen enerjiye ait esas tarife faraza 12,5 kuruş olursa verginin bu fiyata nazaran nispeti % 4 olur. Ancak sanayide daha ziyade hususi tarifeler tatbik edildiği ve fiyatlar da bu tarifeye göre değiştiği cihetle verginin kıymete olan nispeti sanayi branşlarına ve hattâ sinai müesseselere göre değişmekte ve umumiyetle daha yüksek nispetlere çıkmaktadır.

Enerjiden alınan istihlâk vergisi bakımından memleketimizde kabul edilmiş olan diğer bir esas da; bir sanat zümresinde muharrik kuvvet olarak elektrik kullanan sinai müesseselerin ödiyecekleri vergi, mamullerin maliyet bedelinde % 0.75 i tacavüz ettiği takdirde, hükümetin o sanayi branşı için vergiyi mezkûr nispete kadar indirmeye yetkili kılınmış olmasıdır. Bu yetkiye dayanılarak çıkarılan kararnamelerle, çeşitli endüstri kolları için (pamuklu mensucat, trikotaj, oksijen, değirmenler.bira, çimento, şişe, cam, boru, kâğıt, suni ipek, demir gibi) verginin miktarı kilovat saat başına 0.11 kuruştan 0.86 kuruşa kadar değişen ayrı ayrı nispetlerle tesbit edilmiştir.

4. Diğer münferit istihlâk vergileri:

a) Kibritten alman istihlâk vergisi:

5865 sayılı Kanunla 1952 yılında kibrit devlet inhisarından çıkarılmış, ithalde ve dahilî imalatın satışında bin çöpünden 60 kuruş olmak üzere spesifik münferit bir istihlâk vergisine tâbi tutulmuştur. Bu hadde göre 50 çöplük bir kutu kibrite (3) kuruş istihlak vergisi isabet etmektedir. Bu verginin de 1718 sayılı Dahilî İstihlak Vergisi Kanunu hükümleri dairesinde ve beyan esasına göre cibayet olunacağı hükme bağlanmıştır. Bu suretle kibrit, inhisardan çıkarılırken yerli kibritin yabancı menşeli kibritlere rekabetinin sağlanması maksadiyle kibritin gümrük resminde de bir miktar yükseltme yapılmıştır.

b) Bira, köpüren şarap, viski istihlak vergileri:

6552 sayılı Kanunla 1955 yılında biranın dâhilde imal ve satışı, viskinin ve tabî köpüren şarabın ithal ve satışı inhisarlardan çıkarılmış ve bu içkiler 6556 sayılı Kanunla sırası ile litrede 40 kuruş, 30 lira ve 15 lira olmak üzere spesifik münferit birer istihlâk vergisine tâbi tutulmuştur. Verginin 3843 sayılı Muamele Vergisindeki esaslar dairesinde ve beyan esasına göre cibayet olunacağı hükme bağlanmıştır.

c) Barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatından alınan muamele vergisi:

6551 sayılı Kanunla yine 1955 yılında barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve av malzemesi inhisardan çıkarılmış ve bu maddeler 6554 sayılı 3843 sayılı ve Kanuna ek bir kanun ile % 25 nispeti üzerinden muamele vergisi şümulü içine alınmıştır.

5. Taşıma vergisi (nakliyat resmi):

Sonradan birçok tadiller geçirmiş olan nakliyat vergimiz 1340 yılında 472 sayılı Kanunla ihdas edilmiştir.

İlk ihdas edilen şekline göre, vergiye, Türkiye sınırları içinde, muayyen tarife veya mütebeddil ücrete göre seyrüsefer eden şimendüfer, vapur, tramvay ve tünelle yapılan, yalnız yolcu nakliyatı tâbi tutulmuştur. Sonradan 1940 yılında, eşya taşımaları da vergi mevzuuna alınmıştır.

Şimdiki nakliyat vergisi usulümüzde, motorlu nakil vasıtaları (otobüs, trolleybüs, kamyon, otomobil, uçak) ile yapılan nakliyat vergi dışı bulunduğu gibi, verginin mevzuuna giren insan ve eşya nakliyatı hakkında da geniş mikyasta istisnalar tanınmıştır.

Nakliyat Vergisinin mükellefleri, yolcu nakliyatında yukarıda sayılan vasıtalarla seyahat eden yolcular eşya nakliyatında eşyayı naklettiren yük sahipleridir. Nakliyatçılar, mutavassıt vergi ödeyicileri durumundadırlar.

Nakliyat Vergisinin nispetine gelince, yolcu nakliyatında nispet, şehir içi ve şehir dışı nakliyatıyla mevkilere göre değişmektedir. Şehir içi nakliyatı, mevkilere göre bilet bedelinin % 5 i, % 7,5 u şehir dışı nakliyatı ise, % 10, % 20 ve % 25 idir. Eşya nakliyatında nispet % 10 dan ibarettir.

Şu arz olunan hususların mütalâasıyla anlaşılacağı üzere, Nakliyat Vergisi de aynen diğer istihlak vergilerimizde olduğu gibi insicamlı bir vergi sistemi içinde yerini almış bir mükellefiyet manzarası arz etmekten uzaktır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Teklif edilen Gider Vergileri sisteminin izahı

I. — Umumi izahat

1. Reformun şumulü:

Gereğinin birinci kısmında, modern vergi ve vergi sistemi anlayışı ve bu anlayış karşısında memleketimizin vergi sistemi hakkında, etraflı olarak verilen izahat burada şu şekilde hulasa edilebilir.

Zamanımızda, vergi, bir memleketin iktisadi ve sosyal hayatına organik şekilde bağ olan bir unsurdur. Vergi millî iktisat yapısı ve milli gelir kaynaklarının akış istikametiyle irtibatlıdır.

Bu itibarla herhangi bir madde veya şahsi vergi mevzuuna alan hükümler koymak, iyi bir vergi tesis etmek için kâfi değildir. Muhakkak lüzumlu olan cihet, gelir veya gider halindeki tezahürlerle vergi arasındaki bağılılığı kurabilmektir.

Bundan başka her vergi, belli bir memlekette yaşayan diğer vergilerle irtibatlıdır. Bir milletteki vergiler birbirleriyle ahenkli bir nizam, bir bütün vücuda getirirler. Her hangi bir vergi bu umumi vergiler nizamına aykırı bir istikamet aldığı takdirde, artık yaşayamaz olur veyahut da diğer vergileri de bozmak istidadını gösterir.

Netice itibarıyla diyebiliriz ki, bir memleketin gelir ve gider vergileri ahenkli bir nizam dâhilinde bir sistem teşkil ederler. Bu sistem o memleketin iktisat ve sosyal nizamıyla alâkalı ve organik bir halde irtibatlı bulunur.

Meseleyi bu şekilde vaz'ettikten sonra bugün yaşayan vergi sistemimize bir göz atalım:

Bir taraftan gelir vergileri muasır telâkkilere ve ihtiyaçlara uygun bir şekilde yeniden tesis edilmiş ve istikbale müteveccih feyizli bir inkişaf yoluna girmiştir.

Bunların karşısında Vasıtalı vergilerimiz (Gider vergileri grubu) sistemimiz, karışık bir manzara arz etmekte, halk ve idarenin daimi şikâyetlerini mucibolmaktadır.

Şu halde memleketimizde bugün vergicilik sahasında yapılacak en ehemmiyetli iş, Gider vergilerini derhal ele alıp, ilmin ışığında ve muasır vergi telâkkilerine uygun bir şekilde işlemek olmalıdır.

Bu sahada atılacak en önemli adım, iktisadı sıkı ve engelliyen bu büyük şikâyetler yaratan Muamele Vergisinin bugünkü tatbikat ve şeklini kaldırmaktır. Bu, gider vergilerinin kaldırılarak sistemin yalnızca veyahut esas itibarıyla Gelir Vergisine istinadetmesi demek değildir. Masraflar ve satışlar üzerine mevzu vergilerin bugün bütün ileri memleketlerin vergi sistemlerinde ehemmiyetli bir yeri vardır.

Hiç şüphe yok ki, gider vergileri sahasında yapılacak reform ile gelir vergileri reformuna muvazi olarak masraflar ve satışlar da vergilendirilecektir.

Teklif edilen reformu, umumi bir kadro içinde, üç kategoriye ayırmak mümkündür:

A) Muamele Vergisini ve münferit istihlâk vergilerini kaldırmak, muayyen maddeler üzerinden ilk istihsal ve ithal sırasında vergi almak, (İstihsal Vergisi);

B) Masraf teşkil eden birtakım hizmetleri (banka muameleleri, sigorta muameleleri, taşıma ve PTT hizmetlerini) bir grup halinde topuyarak vergilendirmek, (hizmet vergileri):

2. Gider vergileri tâbiri:

Burada terminolojik izah mahiyetinde, gerekçede ve lâyhada kullanılan "gider" sözü üzerinde durmak yerinde olur.

Bilindiği üzere, modern vergi teorisinde Muamele ve İstihlâk vergileri "Masraf vergileri" adı altında gruplandırılmaktadır. Bu terim Almanca'da "Aufwandsteuer - Masraf Vergisi" Fransızca'da "împôts sur la depense - masraf üzerine vergi" şeklinde kullanılmaktadır.

Türkçemize ilk defa girmekte olan bu söz "masraf yerine "gider" şeklinde tercihan kullanılmıştır. Bunun sebepleri şunlardır:

a) Öztürkçe olan bu "gider" kelimesi dilimizce tutulmuş ve malî terimlerimiz arasına girmiş bulunmaktadır.

b) "Masraf sözünün dilimizde bâzı nüanslarla çeşitli mânalar taşıdığı muhakkaktır. Bu söz muhasebe ve işletme dilinde, kazanç gayesiyle bir iş yapılması sırasında ihtiyar olunan ödemeler için kullanılmaktadır.

Bu mânada "masraf sözü Fransızca'da (Frais), İngilizce (Costs), Almanca (Kosten) veya (Unkosten) tâbirlerine karşılık teşkil eder.

Halbuki "gider" tâbirine Fransızca'da (depense), Almanca'da (aufvvand), İngilizce'de (expence) mukabili olarak daha şahsi ve daha umumi bir mânâ izafe etmek kabildir.

c) Giderler üzerine vaz'edilecek umumi bir vergi, Gelir Vergisinin, vasıtalı vergiler sahasındaki mütenazırı olacaktır. Böylece, teklif edilen fiskal yapı hakkında masraf yerine gider kelimesinin kullanılması vergi sistemimizin, terminoloji bakımında, ahengine uygun bulunacaktır.

3. Gider vergileri kolu:

Teklif edilen gider vergileri sisteminde, yukarda kaydedilen vergi ve vergi grupları metodlu bir surette tek bir kanun içinde derlenmiş, bunların tarh, tahakkuk ve tahsil muameleleri de müşterek ve rasyonel bir usule bağlanmıştır.

Görülüyor ki, Gider vergileri Kanunu, zamanla hemen hemen bütün vasıtalı vergilerimizi içine alan ve sistemleştiren büyük bir vergi (Code) u olacaktır. Bu vergi kodunun kabul edilmesiyle, vasıtalı vergiler sahasında da aydınlığa çıkmış ve modern Türk vergi sistemi, gider vergileri yönünden de tamamlanmak suretiyle, bir bütün olarak meydana çıkmış olacaktır.

II — İstihsal Vergisi

1. istihsal Vergisinin mahiyeti:

Yapılacak vergi reformunun mihverini İstihsal Vergisi teşkil ettiği cihetle, bu verginin esasları, gerekçenin dördüncü kısmında etraflı bir surette ayrıca izah edilmiştir.

Bu itibarla burada kısaca İstihsal Vergisinin mahiyetine dokunulacak ve Muamele Vergisi ile kıyaslanarak bu yönden tetkik ve tahliline çalışılacaktır.

Derhal şu cihetin ifadesi yerinde olur ki, teklif edilen şekliyle istihsal Vergisi, sui generis bir vergi yapısı olacaktır. Bu vergiyi ne istihlâk vergileri anlayışına göre mânalandırmak ne de Muamele Vergisinin kadrosu içinde mütalâa etmek mümkün değildir.

İstihsal Vergisini Fransızların (taxe, â la production) adlı vergisi ile de kıyaslamak doğru olmaz. Bu iki vergi arasında, ileride de temas edileceği üzere benzerliğinden başka müşterek hiçbir cihet yoktur.

Tasarlanan İstihsal Vergisinin mevzuuna, halen İmalât Muamele Vergisine tâbi maddelerden esas itibarıyla çimento, madenler ve iplik gibi "İlk istihsal maddeleri" girmektedir. Bunların yanıbaşında enerji, akar yakıtlar, kibrit ve bâzı içkiler gibi şimdiki rejimimizde, hususi istihlâk vergisine tâbi maddeler yer almaktadır.

İstihsal Vergisinin mevzuu, (imalât gibi) umumi ve mücerret bir mefhumdan gidilerek değil, vergiye tâbi maddeler birer birer sayılmak ve nispetleri de ayn ayn gösterilmek suretiyle çerçevelenmiştir.

Görülüyor ki, dâhile müteveccih olan cephesiyle daha müşahhas bir ifade ile, dâhildeki faaliyetlerden (imalâtta) alınacak vergi bakımından, İstihsal Vergisi daha ziyade bir "İlk madde vergisi" karakterini taşımaktadır. Belli birtakım maddeler üzerinde mevzu bulunmakla da, iplik vergisi, elektrik vergisi, akar yakıt vergisi, gibi mütaaddit parçalardan mürekkep bir vergiler manzumesi mahiyetini arz etmektedir.

İstihsal Vergisi yukarıda belirtildiği üzere, umumi bir kadro içinde dahili imallari şümülüne alırken, öbür yandan da, bu mükellefiyeti tamamlamak ve telâfi etmek üzere, geniş bir ölçüde yabancı memleketlerden yurda yapılan ithalleri de ihata etmektedir. İstihsal vergisinin malî bakımından asıl önemli tarafı bu ithalât cephesidir. Hakikaten İstihsal Vergisi bu cephesiyle tetkik edilince, dahilî imallere nazaran, ithalâtı çok daha şümüllü bir tarzda kavramakta bulunduğu görülür.

Şöyle ki; gerekçenin dördüncü kısmında izah edileceği üzere, dahili imaller bakımından, meselâ mensucat mevzuunda sadece iplikler vergiye tâbi tutulmuş, teknil dokuma ve örme sanayi vergi dışı bırakılmıştır. (Tabîi ipek sanayiinde hattâ ipek ipliği dahi müessese muafılığı yoluyla mükellefiyet dışına çıkarılmıştır.) Halbuki ithalâtta hem her türlü iplikler (ipek iplikleri dâhil) hem de bunların mamulleri (bezler, kumaşlar, örmeler, çoraplar ilâh...) ipliğin vergisini karşılamak maksadiyle vergi mevzuuna alınmıştır.

2. istihsal Vergisinin neticeleri:

Yukarda mahiyeti kısaca belirtilmeye çalışılan İstihsal Vergisinin kabulüyle şu neticeler elde edilecektir:

a) Sanayi hayatımızı ve dolayısıyla bütün memleket ekonomisini şiddetle tazyik eden İmalât Muamele Vergisinin kaldırılması mümkün olacaktır.

b) İmalât Muamele Vergisinin yerine muayyen birtakım iptidai maddelerin vergilendirilmesi sistemi ikame edilecektir. Böylece amme finansmda bir yandan İmalât Muamele Vergisinin yeri büsbütün boş bırakılmıyacak, öbür yandan da, çok dar bir sahaya inhisar ettirilmesine rağmen, kaynakların verimliliği, nispetlerin uygunluğu ve tatbikat şartlarının müsaitliği, dolayısıyla, bu daralmış sahadan sağlanacak varidat İmalât Muamele Vergisinin hasılatına yakın bir seviyede tutulabilecektir.

c) İthalâtın, biraz evvel tebarüz ettirildiği gibi bir, iki eşya grubu haricolmak üzere diğer sahalarda şimdikiye yakın bir şümül içinde vergilendirilmesi mümkün olacak, bu cepheden de, bütçede ciddi bir kaybın husule gelmesine mahal verilmemiş olacaktır.

d) Teklif edilen sistemde, halen hususi istihlâk vergilerine tâbi maddelerin çoğu İstihsal Vergisinin mevzuuna abnmakla ki sistemin başka türlü kurulması düşünülemez, yalnız Muamele Vergisi problemi değil, hususi teşebbüsü şimdiye kadar fazla alâkadar etmediği için, Muamele Vergisi kadar aktüel görülmiyen, fakat iktisadi, sosyal ve malî cepheleriyle aynı derecede, belki daha ziyade ehemmiyet arz eden istihlâk vergileri dâvâlarımız da radikal bir surette çözülmüş olacaktır.

3. İstihsal Vergisinin Muamele Vergisi ile mukayesesi:

Gerekçenin ilk kısmında belirtildiği üzere, Muamele Vergisi Garp dünyasında da meselâ Gelir Vergisi gibi değişmez prensipleriyle teessüs etmiş,son şeklini bulmuş bir vergi yapısı değildir.

Muamele Vergisi modern Gelir Vergisi ile tarihî istihlâk vergilerinin arasına giren, gerek teori, gerek tatbikat cepheleriyle henüz nihai şeklini almamış olan, oluş halinde bir müessesesidir.

İlkin her muamele üzerinde mevzu kümülâtif bir mükellefiyet olarak ihdas edilen Muamele Vergisinden bâzı devletlerde toplu vergiye ve ondan da "Taxe â la production" bizde "İmalât Muamele Vergisine" geçilmekle, zaten ilk fikirden uzaklaşmış ve bir sanayi vergisi, Alman müelliflerinin tâbirince bir "fabrikasyon vergisi" ne doğru kayılmıştır. Fransa'da son aylarda meriyete giren "Taxe sur la valeur a joutee - artan değer vergisi" sistemi ile, muamele vergisinin, vâsıl olduğu bugünkü merhalede, gayrisafi vergilendirmeye matuf bir işletme vergisi karakteri büsbütün meydana çıkmıştır.

Teklif edilen istihsal vergisi sistemi, yukanki izahların ışığı altında incelenecek olursa, ne vergi teorisi, ne de vergi tekniği bakımlarından teklifin, menşe itibariyle olan irtibatından başka asıl muamele vergisi ile bir ilişkisi olmadığı ve bu verginin son istihsalleri sayılan fabrikasyon vergisi ve (T. S. V. a) ile de kıyaslanamayacağı anlaşılr.

Hangi şekil ve merhalede olursa olsun, muamele vergisinin esas karakteristik! mevzuunun umumi oluşudur. İmalât muamele vergisinde mevzuun "imalât" oluşu gibi. Halbuki, teklifte istihsal vergisi sisteminde, umumi ve mücerret bir mefhum yerine muayyen (maddeler) den hareket edilmiştir. Bu suretle belli maddeler üzerine mevzu olup da, (taxes uniques) yani münferit vergiler şeklinde kalmıyan, içine ayrıca ananevi istihlâk vergilerini de alarak sistemleştiren bir vergileme nizamına bir nevi muamele vergisi veya bunun yerini alan bir mükellefiyet olarak elbette bakılamaz.

Şu halde katıyetle şunu iddia etmek mümkündür ki, teklif edilen şekliyle istihsal vergisi kabul edilecek olursa, bugünkü muamele vergisi gerçekten terkedilmiş ve masraf vergileri sahasında ilmi bakımdan evvelce de ifade edildiği üzere, (sui generis) bir vergi sistemine geçilmiş olacaktır.

Muamele vergisini ilga ederek, masraf vergileri sahasında dahilî imalât bakımından ilk maddede dayanan bir vergi sisteminin ihdası, yabancı memleketlerde olduğu gibi bizde de üzerinde durulmuş ve münakaşa edilmiş bir hâdisedir. Fransa'da muamele vergisinin ıslahı münasebetiyle (C. G. C.) tarafından ortaya atılan böyle bir fikir, belki de yapılan teklifin iyi formüle edilerek müdafaa edilememiş olması yüzünden,bir netice vermemiştir. Bizde de, itiraf etmek lâzımdır ki, bu mevzuda dogmatik görüşten kendimizi büsbütün kurtaramadığımız için, teklif sahasını, istisna ve muafıklarla her defasında bir miktar daha daraltan, nakıs ve bir bakıma menfi İslâhatın ötesine geçmek kabil olamamıştır.

İstihsal vergisinin nazariye ve teknik bakımlardan muamele vergisinden başka bir şey olduğu hususundaki bu izahata son vermeden önce, muamele vergisini bilhassa muvaffakiyetsizliğe uğratan tatbikat zaviyesinden de bu iki vergi arasında esaslı farkların mevcut olduğuna işaret etmek yerinde olur.

Filhakika muamele vergisinin mevzuu, istisna ve muaflıklarla ne kadar daraltılırsa daraltılsın, mahiyeti icabı daima geniş bir mükellef kitlesine hitabetmesine mukabil, istihsal vergisinin dâhildeki tatbikatı, gayetle mahdut bir mükellef zümresine ve bunlar içinde de teşkilâtlan itibarıyla (auto - controle) un cari olduğu büyük sanayie inhisar edecektir. Bu sebeple istihsal vergisinin ne mükellefler için, ne de vergi murakabesi bakımından Maliye için normalin üstünde zorluklar doğuracağını iddia etmek mümkün olamaz.

III — Hizmet vergileri

1. Hizmet vergilerinin mahiyeti:

Teklif edilen gider vergileri kodunun ikinci kısmı "hizmetler vergileri" ne tesis edilmiştir.

"Hizmet Vergisi" terimindeki "hizmet" mefhumu, emtea istihsal ve satışı dışındaki iktisadi faaliyetlerle ilgili işleri ifade eder. Bunun, kendilerinden de anlaşılacağı üzere, harçlara mevzu teşkil eden "âmme hizmetleri" veyahut "çalışma" mânasına gelen ve Gelir Vergisinin mevzuuna giren "hizmet erbabı faaliyetleri" ile bir ilişkisi yoktur.

Yukarıki anlamda hizmet mefhumu, Almancada "Leistung" Fransızca "prestation de service" yahut kısaca "prestation" kelimeleri ile ifade olunmaktadır.

Bilindiği üzere, Muamele Vergisi veya vergileri iki gruba ayrılırlar:

- a) Emtea satışları üzerinden alınan vergi.
- b) Hizmet bedelleri (ücretleri) üzerinden alınan vergi.

İkinci grupta vergilendirilen iş ve hizmetler meyanına (meslekî) faaliyetler, mobilyeli ikamet yerlerinin hattâ gayrimenkullerin; otel odalarının kiralanması, tellâlların, emlak idare edenlerin, tasfiye memurlarının, sigorta acentelerinin işleri de dâhil bulunur. Meslekî faaliyetler, doktorlar, avukatlar, eksper muhasipler ve diğer mütehassısların yaptıktan iş ve hizmetlere şâmil bulunur.

Bahis mevzuu hizmetlerin Muamele Vergisinin mevzuuna ne vüsatta dâhil bulunacağı, bir memlekette tatbik edilen vergi sistemi ve o vergi sistemi içindeki Muamele Vergisinin mevkiine göre değişir.

Teklif edilen gider vergileri sisteminde, hizmetler umumi mânada ve geniş ölçüde vergi mevzuuna alınmamış, halen mevcudolan ve tatbik edilen bazı hizmet vergileri bu nam altında bir grup içinde toplanmış ve masraf vergileri kodundaki yerlerine konmuştur. Bu sırada bu vergiler üzerinde gereken revizyon ve düzeltmelerin yapılması da bittabi ihmal edilmemiştir.

Bu suretle kodifiye edilen hizmet vergileri ilk ikisi lâyhada, bugünkü Muamele Vergisinde olduğu gibi memzuç olarak yer almış olup dört tanedir ve şunlardan ibarettir:

1. Banka Muameleleri Vergisi.
2. Sigorta Muameleleri Vergisi.
3. Nakliyat Vergisi.
4. PTT Vergisi.

Bu vergilerden ilk ikisi halen Muamele Vergisi Kanununun ikinci kısmında gösterilen banka ve sigorta şirketleri Muamele Vergisinin, Nakliyat Resminin, PTT Vergisi de posta, telgraf ve telefon müraselelerinde telefon abonelerinden alınan Savunma Vergisinin yeni şekilleridir.

Türk vergi sisteminde hizmet vergileri şüphesiz yukarıda saydıklarımızdan ibaret değildir. Münferit olarak kalan veyahut Damga Resmi veya Belediye Gelirleri Kanunu gibi umumi vergi kanunlarına dâhil bulunan başkaca bazı hizmet vergilerimiz daha vardır.

2. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi:

Bilindiği gibi, bugün memleketimizde, 3843 sayılı Kanun hükümleri dairesinde bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin yapmış olduktan her türlü muameleler dolayısıyla lehlerine nakden veya hesaben kalan paralar Muamele Vergisine tâbidir.

1940 yılında ihdas olunan bu şekil ve şümülün 15 yıllık tatbikatı ciddî şikâyet tevlietmiş değildir. Bu itibarla lâyhada bugünkü sistem ipka edilerek hususi kanunlardaki bâzı muaflık hükümleri metne alınmak suretiyle kodda bu vergiye de günün icaplarına uygun bir mahiyet verilmiştir.

3. Nakliyat Vergisi:

Nakliyat Vergisi insan ve eşya nakliyatı üzerinden halen alınmakta olan nakliyat resimlerinin yerine geçecek olan mükellefiyettir.

Evvelce de işaret ettiğimiz üzere, yabancı memleketlerde taşıma hizmetleri bâzı devletlerde umumî Muamele Vergisi rejimine, diğerlerinde hususi vergilere tâbi bulunurlar.

Memleketimizdeki nakliyat resminin esasları kısaca şunlardır:

1. Vergiye Türkiye içinde muayyen tarifeye (veya mütebeddil ücrete) tebaan seyrüsefer etti rilen.

a) Tren, vapur, tramvay ve tünel ile yapılan şahıs taşımaları.

b) Umuma mahsus tren ve vapurlarla (Türk limanları arasında) yapılan yük nakliyatı.

Tâbidir.

2. Vergiden, şahıs nakliyatında, mektep talebeleri, parasız ve pasolu seyahat edenlerle resmî elbiseyi lâbis zabıta memurları, yük nakliyatında da, transit nakliyat, yabancı memleketlere ak tarmasız sevkiyat ve birtakım zarurî gıda maddeleri ile şeker, şeker pancarı, inhisar maddeleri, canlı hayvanlar, ve hayvan yemleri nakliyatı müstesna ve alelittak 150 gros tonilâtodan aşağı hacımdaki makine ile müteharrik gemilerle yapılan taşımalar verginin şümülü dışındadır.

3. Zamları ile birlikte verginin nispetleri şöyledir:

I — Yolcu nakliyatında :

A) Şehir içi	I nci mevki % 7,5
	II nci mevki % 5
	III ncü mevki % 5
B) Şehir dışı	I nci mevki % 25
	II nci mevki % 20
	III ncü mevki % 10

II — Yük nakliyatında % 10

4. Nakliyat Resminin kanunî mükellefleri yolcular ve eşya naklettirenlerdir. Fakat her ay toplanan resimler, nakliye müesseseleri tarafından o ayın bitmesinden itibaren 45 (Devlet Demiryolları ve Denizcilik Bankası için 75 gün) içinde bir bordro ile Maliyeye teslim edilir. Nakliyat müesseseleri vergiyi asıl mükelleflerden topladıkları, yani klâsik tabiriyle "vergi tahsildarlığı" yaptıkları cihetle, bu külfetlerine mukabil kendilerine verginin % 5 i tutannda bir aidat verilir.

Bizde Nakliyat Vergisi, Cumhuriyetin ilânı yıllarından bu yana uygulanagelmiş bu sebeple de alışılmış bir devlet geliridir. Bugüne kadar ciddî bir itiraza da mâruz kalmadığından lâyiha ile bu verginin bariz kusurlarının düzeltilmesi ve daha sistemli ve vergi tekniği bakımından daha müttekâmil, derli toplu bir hale getirilmesi ile iktifa olunmuştur.

Teklifte verginin mevzuu tren, vapur, tramvay, tünel ve vapur haricinde, trolleybüs, otobüs ve uçak nakliyatına da temil edilmek suretiyle geniletilmitir.

Her ne kadar kamyon, hattâ otomobil taımalarının da vergi mevzuuna alınması, mükellefiyetin btnlg bakımından bir prensip meselesi olarak ortaya atılabilirse de,bizde bu kabil nakliyatın henüz gerektiği gibi inkiaf etmemiş bulunması veyahut dağınık ve gayrimazbut bir surette yapılmakta olması, bunların vergi mevzuuna alınmasına imkân bırakmamaktadır.

Teklifte verginin istisnaları, mazbut bir şekilde tesbit edildikten sonra, mükelleflerin, halen olduğu gibi yolcular veya yük taıtanlar değil, doğrudan doğruya taşıyıcılar olduğu tasrih edilmiştir.

Taşıma vergisi için teklif ettiğimiz nispetlere gelince, bunlarda şimdiki nispetlere nazaran u değişiklikler yapılmıştır.

Şehir içi yolcu taımalarında :		
Mevki farkı gözetilmeksizin...	% 6	(halen % 5, % 7,5)
Şehir dışı yolcu taımalarında :		
III nc mevki ve güverte	% 10	(halen % 10)
II inci mevki ve tek mevkilerde	% 20	(halen % 20)
I inci mevki ve lüks mevkilerde	% 25	(halen % 25)
Yük nakliyatında :		
Tren ve gemi nakliyatında...	% 10	(halen % 10)

4. PTT Vergisi:

Yabancı memleketlerde de tatbikatına rastlanan bir hizmet vergisi mahiyetindeki, 5004 sayılı Kanuna müstenit PTT müdafaa vergisi, layihaya PTT hizmetleri vergisi olarak alınımı, bünyesine uygun bir düzene sokulmuştur.

DÖRDÜNCÜ KISIM

istihsal vergisinin kuruluşuna ve lâihanın maddelerine mütaallik açıklamalar 1.

Madde tabloları:

Teklif edilen istihsal vergisi, evvelce de izah edildiği üzere belli maddeler üzerine konmuş umumi bir masraf vergisi tipidir. Verginin mevzuuna giren maddeler ve bunların tâbi oldukları vergi nispetleri projede  ayrı tabloda gruplandırılmıştır.

I inci tablo : İlk istihsal maddelerini ve bunlara ait nispetleri, II

inci tablo : Mamul maddeleri ve bunlara ait nispetleri,

III nc tablo : Yenilecek ve içilecek maddeleri ve bunlara ait nispetleri,

IV nc tablo : ithal mamullerini ve bunlara ait nispetleri ihtiva etmektedir.

İlk  tabloda gösterilen maddelerden Türkiye'de istihsal olunanlar, hizalarında yazılı nispetlerle vergiye tâbi oldukları gibi, hariçten ithal edilenler de aynı nispetlerle ithal sırasında vergilendirilirler. Bunlar dışındaki ithal mamulleri, imal edildikleri ilk istihsal maddesi göz önünde bulundurularak dördüncü tabloda tesbit olunan nispetlere göre vergilenecektir ki, bu suretle ilk istihsal maddelerinin yerli ve yabancı menşeli olanları lâihaya hâkim prensip dairesinde vergiye tâbi tutulmuş olacaktır. Bu suretle dahili istihsal ile ithal arasında muvazilik temin olunmakta, böyle umumi bir masraf vergisinde vergi yükü bakımından zaruri olan eşitlik tahakkuk ettirilmektedir.

2. İlk istihsal maddeleri tablosu:

Gözden geçirilmesinden de anlaşılacağı gibi ilk istihsal maddeleri tablosunda şu on bir nevi ilk istihsal maddesi toplanmıştır:

1. Çimento ve ateşe mukavim eşya,
2. Akar yakıtlar da dâhil olmak üzere madenler,
3. Kauçuk,
4. Plâstik maddeler,
5. Kürkler,
6. Süs eşyası yapmaya mahsus kemik, boynuz ve sair hayvani parçalar,
7. Kıymetli taşlar ve inciler,
8. Kâğıtlar,
9. Camlar,
10. Tekstil maddeleri (iplikler),
11. Elektrik ve havagazı,
12. Kimya sanayii ana maddeleri.

Teklife göre bu maddelerin Türkiye'de imal veya istihsal edilerek teslimi ve hariçten Türkiye'ye ithali tabloda gösterilen nispetler üzerinden İstihsal Vergisine tâbidir. Bu tablo bugünkü İmalât Muamele Vergisinin şümulü içinde mütalâa edildiği takdirde, İmalât Muamele Vergisinin kaldırılması mevzuunda bu lâyiha ile yapılan operasyonun mahiyetini daha da aydınlık olarak göstermeye müsait şu müşahedeler elde edilir:

1. Bugün toprak sanayii çok dar bir küçük sanat müesseseleri muafiyeti ve bir iki münferit istisna ile 1953 yılı rakamlarına nazaran 197 sınai müesseseyi mükellefiyet içinde bulunduran geniş bir saha ile İmalât Muamele Vergisinin şümulü içindedir. Lâyiha ile bu mükellefiyet çimento ve ateşe mukavim ve büyük fabrikasyon mahsulü birkaç maddeye ve üç dört büyük müesseseye inhisar ettirilmektedir. Çimentonun bugünkü Muamele Vergisi nispeti, İstihsal Vergisi için de aynen kabul edilmiştir.

2. Akar yakıtlar bugün bu tasan ile islâh ve tevhidolunan vergilerden ithalde Dahilî İstihlâk, Yol ve Muamele vergilerine, dâhilde İstihlâk ve Yol vergilerine tâbidir. Lâyiha ile aynı bünyedeki bu vergiler İstihsal Vergisi halinde tevhidolunmuş ve bunların mecmuuna tekabül eden bir hal ile vergiye tâbi tutulmuştur. Petrol Kanununun da benimsediği dahilî imalât ile it hal yakıtları arasındaki yerli lehine mevcut vergi farkı lâyihada da muhafaza edilmiştir.

Maden sanayii tatbikatına gelince; malûm bulunduğu üzere bugün maden cevherlerinin istihraç, izabe ve tasfiyesi İmalât Muamele Vergisinden müstesnadır. Bu safhaları takibeden madeni eşya imalâtı alabildiğine verginin mükellefiyet şümulü içindedir. 1953 yılı rakamlarına göre (512) sınai müessese madenî eşya imalâtı dolayısıyla Muamele Vergisine tâbidir. Lâyiha bu tatbikatı tersine çevirmekte, madenleri izabe ve tasfiye safhasında, ağır sanayi halindeki ilk istihsal safhasında, vergiye tâbi tutmakta ve bugün maden sanayii sahasından elde olunan Muamele Vergisine yakın bir geliri sağhyacak bir nispetle vergilemektedir. Bu operasyonun neticesi olarak beş yüz küsur madenî eşya imalâthanesi yerine birkaç büyük müessese vergi şümulüne girmiş olmaktadır.

Birinci tablonun madenlere ait pozisyonunun tetkikinden de anlaşılacağı gibi bu pozisyonda yazılı maddeler ağır sanayi halinde maden cevherlerinden istihsal edildiği takdirde vergiye tâbi-

dir. Ancak demir hurdası da ağır sanayi halinde bu pozisyonda yazılı maddeler haline getirilmekte bulunduğundan demir hurdasından vâki bu türlü istihşallerde verginin şümulü içine alınmış diğer maden hurdalarının bu arada bakır hurdasının işlenmesi bu vasıfta bir sanayi karakteri göstermediğinden vergi şümulü haricinde tutulmuştur.

3. Bugün kauçuk imalâtı mutlak şekilde Muamele Vergisine tâbidir ve iki yüz küsur müesese vergi mükellefidir. Lâyiha ile kauçuk eşyanın ana ilk maddesi olan her türlü kauçuk vergiye tâbi tutulmakla lâyiha'nın kanunlaşması üzerine kauçuk eşya imalâtı ile işşigal eden hiçbir müessese muamele ve benzeri bir vasıtalı vergi ile teklif edilmeyecektir. Halen ham ve sair şekillerdeki kauçuk memleketimize tamamen dışardan gelmekte olduğundan bugün kauçuk eşya imalâtından elde edilen varidat hem ve sair şekildeki kauçuğun ithali sırasında alınacaktır. Lâyi hadaki nispet bu varidata yakın bir gelir sağlayacak şekilde buna göre tesbit edilmiştir.

4. Kauçuk sanayii hakkındaki izahat plâstik eşya sanayii hakkında da aynen varittir. Lâyi hanın kanunlaşması üzerine dâhilde plâstik eşya imalâtı bu türlü bir vasıtalı vergi ile alâkasız olarak yapılacak, vergi ithal sırasında bu mamulâtın ilk maddesini teşkil eden plâstik maddeler den alınacaktır.

5. Kürk imalâtı - konfeksiyon - bugün İmalât Muamele Vergisinin şümulü içinde bulunmakla beraber bu faaliyet kanununun küçük sanat müesseseleri muafiyeti içinde icra olunmaktadır. Bu sebeple de bu sahadan Muamele Vergisi alınmamaktadır. Vergiye tahammül derecesi yüksek bir lüks metaim bu suretle vergiden kurtulmuş olması vergi adaleti bakımından tatmin kâr sayılmaz. Lâyiha ile kürk konfeksiyonu istihşal Vergisinden muaf tutulmakla beraber bu imalâtın ithal malı olan ilk maddesi bir lüks vergisi anlayışı ile vergiye tâbi tutulmaktadır.

6. Bâzı kıymetli hayvan kemik, diş, boynuz, kabuk ve tüylerinden süs eşyası yapıldığı malumdur. Bu imalât da bugün İmalât Muamele Vergisinin şümulü içinde bulunmakla beraber küçük sanat muafiyeti dolayısıyla vergiye tâbi tutulmamaktadır. Bu durum da, yukarda kürk mevzuunda belirttiğimiz adaletsizliği tevlîğettiğinden lâyiha ile bu eşyanın ilk maddesi olan hayvan mahsullerinin - ki sadece ithal malıdır - bir defaya mahsus olmak üzere ithal sırasında vergilenmesi ve dâhildeki imalâtın vergi dışı bırakılması uygun görülmüş ve buna ait vergi nispeti bir lüks vergisi anlayışı ile tesbit olunmuştur.

7. Yukarda hayvan kemik, boynuz ve sairesinden mamul eşya mevzuunda verilen izahat kıymetli taşlar ve inciler hakkında da aynen varittir.

8. Bugün kâğıt ve kâğıttan eşya imalâtı, İmalât Muamele Vergisinin şümulü içindedir. 1953 yılı rakamlarına göre (116) imalât yeri vergi mükellefidir. Lâyihaya hâkim prensibe göre bundan böyle kâğıttan dâhilde imâl olunan eşya vergi şümulü dışında kalacak büyük fabrikasyon halinde imal olunan kâğıt imal ve ithal sırasında bir defada vergilenecektir. Bugün fiilen % 21.24 olan Kâğıt imalât Muamele Vergisi nispeti gazete kâğıtları için % 15 e diğer kâğıtlar için % 20 ye incek şekilde tesbit edilmiştir.

9. Cam sanayii, lâyihaya hâkim prensibe uyularak büyük fabrikasyon halindeki ilk istihşal-mahsulü her türlü cam ve cam eşyanın teklifi suretiyle vergi şümulüne alınmıştır. Fiilî % 21.24 olan nispet % 20 olarak tesbit olunmuştur.

10. Tekstil (mensucat) sanayiine gelince, denilebilir ki, İmalât Muamele Vergisine mütevec cih şikâyetlerin, Muamele Vergisinin ıslahı yolundaki pratik, teorik münakaşaların çoğu mensucat sahasına aittir. Bunun başlıca sebepleri şunlardır: İmalât Muamele Vergisinin şümulüne dâhil sınai müesseselerin beşte birinden fazlası bu sanayi grubundadır. Yerli kumaş imalâtının yansı vergiye tâbi, yansı küçük sanat muafiyeti dolayısıyla vergi dışındadır. 1955 rakamlarına göre (168) milyon lira raddesinde bulunan İmalât Muamele Vergisinin üçte ikisi mensucat sanayiinden elde edilmektedir. Memleketimizde büyük bir inkişaf gösteren bu sanayi sahasında bahis mevzuu küçük sanat muafiyeti dolayısıyla meydana gelen rekabetten mütevellit gayritabiiliğin gi-

derilmesi mukadderdir. Bugünkü İmalat Muamele Vergisi prensibi içinde bunun tahakkukuna imkân olmayacağı aşîkârdır. Zira son defa açılan mensucat fabrikaları ile yakın bir zamanda (20) bin tezgâha çıkacak olan mensucât sanayiini imal üniteleri olarak bu verginin kadrosu ile kavrayıp birer birer teklife imkân düşünülemez. Bu itibarla lâyhaya hâkim prensip bu sanayie büyük bir ferahlık getirecektir. Zira yukarda da bir münasebetle belirtildiği gibi İstihsal Vergisi her türlü dokuma ve örme mensucatın ilk istihsal maddesi olan iplikten alınacak, kumaş imalâtı başkaca vasıtalı bir vergiye tabi tutulmayacaktır. Bu suretle bugün vergi mükellefi bulunan 1 500 e yakın mensucat imal yeri vergi dışında kalacak mazbut bir kayıt nizamına tâbi ve bünye itibariyle büyük sanayi karakterindeki mahdut sayıdaki ilk istihsal müessesesi İstihsal Vergisi mükellefi olacaktır. Lâyihadaki iplik İstihsal Vergisi nispetleri kumaş nevelerine göre bugün mensucattan alman Muamele Vergisine tekabül edecek şekilde, başka bir ifade ile İstihsal Vergisinin yürürlüğe girmesi üzerine müstehlikin satmalacağı kumaşın satış fiyatına iplik dolayısıyla girecek İstihsal Vergisi ile, bugün Muamele Vergisi olarak giren vergi arasında teadül gözetilmek suretiyle tesbit edilmiştir.

Memleketimizde ipek ipliği imalâtı geniş şekilde küçük imal yerleri ve evlere dağıtılmış haldedir. Lâyihada ilk istihsal maddesinin teklifi prensibinin ipek ipliği sahasına da teşmili takdirinde pek çok sayıda ve kayıt nizamına uyması imkânsız mükellef üniteleri ile karşılaşmak mukadderdir. Bu imkânsızlık ve eski Türk sanatlarından olan bir imal kolunun kendi ananevi mecra-sında inkişafına imkân verilmek maksadiyle dâhilde imal olunan tabîi ipek mensucat vergi haricinde bırakılmıştır.

11. Elektrik ve havagazından bugün alınmakta olan İstihlâk Vergisi, mazbut bir esas daire sinde aynı spesifik vergi hadleri ile İstihsal Vergisi dâhiline alınmıştır.

12. Kimya sanayii de bugün - tıbbi ve ispençiyari müstahzarlar ve eczanelerde reçete üzeri ne yapılan ilâçlar hariçolmak üzere - bugün Muamele Vergisine tâbidir. Lâyhaya hâkim prensip kimya sanayii sahasına tatbik edildiği takdirde bu sanayiın ana ilk maddeleri vergiye tâbi tutulacak, bunlardan yapılacak imalât vergi şümülü haricinde kalacaktır.

Bu tablo hakkındaki izahata son vermeden önce şu açıklamaların yapılmasında da fayda mülâhaza olunmaktadır.

a) Geniş bir muafiyet cereyan etmekte bulunmakla beraber yenilecek ve içilecek maddeler bugün imalât Muamele Vergisine tâbidir. Bugünkü Muamele Vergisinin ihdası sırasında gıda sanayii kül halinde ve vergi verimi yüksek maddeleri - un ve unlu maddelerle nebati yağlar - ihtiva edecek şekilde vergi şümülü içinde bulunduruyordu. Bilâhare bu maddelerin çeşitli kanun tadilleri ile istisnalar veya muafiyetler yolu ile vergi dışına çıkarılması gıda sanayimden alınan verginin % 80 den fazla azalması neticesini tevliedetti. Halen gıda sanayimden (1,5) milyondan fazla pirinç imalâtından olmak üzere 2 - 2,5 milyon lira raddesinde imalât Muamele Vergisi alınmaktadır. Çeltik imalâtının, gerek Muamele Vergisine hâkim imal tarifine kolaylıkla intibak etmemesi, gerekse su ile işliyen çeltik dinklerinin vergiden mutlak şekilde muaf tutulmuş olması dolayısıyla husule gelen gayritabûliğin ve bunun neticesi olan ketimler ileri sürülerek öteden beri Muamele Vergisi mevzuundan çıkarılması talebolunmaktadır. Çeltik imalâtı vergi mevzuu dışın da bırakıldığı takdirde gıda sanayimden alınacak Muamele Vergisi pek cüzi ve kabili ihmal bir meblâğa inhisar edeceğinden bu ihtimal tahakkuk edince bütün gıda sanayiinin vergi dışı bırakılması her halde vergicilik bakımından da en salim yol olarak düşünülmüş, bu noktai nazar lâyiha ile tahakkuk ettirilmek istenmiş ve gıda sanayii külliye vergi dışında bırakılmıştır. Bu operasyon neticesi olarak da 250 den fazla müessese vergi şümülü haricinde kalmıştır.

b) Keza bugünkü imalât Muamele Vergisi dar bir muaflık sahası haricinde mevzuuna mutlak şekilde giren deri sanayii ile de bağdaştırılmamıştır. Bu mamul lâyiha'nın benimsendiği prensibe de rahatlıkla intibak ettirilmemektedir. Filhakika deri mamullerinin ilk istihsal maddesi olan deriler lâyiha'nın ilk istihsal maddeleri tablosuna alınmış olsa idi, memleketimizde pek dağınık

ve kayıt nizamına uyamıyacak bir iptidailik çalışan bütün tabakhanelerin bugünkü imalât Muamele Vergisinden daha sıkı kayıtlarla mutlak şekilde bu vergiye de tâbi tutulması icabedecek ve imalât Muamele Vergisine müteveccih şikâyetlerden büyük bir kısmının üstüne çeken bu sanayi bugünkü gibi kalmak kaderi ile karşıacaktı. Bu sebeplere binaen deri sanayii de, öteden beri arzu edilen inkişafa kavuşturulmak üzere gider vergileri veya İstihsal Vergisinin şümulü dışında bırakılmıştır. Bu suretle 130 kadar sınai müessese de vergi mükellefi olmaktan çıkmıştır.

c) Tahta sanayii de İstihsal Vergisinin şümulüne alınmıştır. Ağaç mamullerinin ilk istihsal maddesini de lâyhaya hâkim olan prensip dairesinde İstihsal vergisine tâbi tutmak akla gelmiş ise de, halen mahsus bilcümle tahta mamulâtın imalât ve ithalât Muamele Vergisinden müstesna bulunuşu, el ve su hızarlarının 3843 sayılı Kanunla Muamele Vergisinden muaf tutulmuş bulunması diğer taraftan da ağaç mamulleri vücuda getiren müesseselerin küçük sanat muafiyeti sınırları içine yerleşmiş, yani küçük kalmış bulunması bu sahaya avdeti şimdilik imkânsız olduğu kadar lüzumsuz da kalmıştır. Bu suretle 1 500 e yakın ağaç eşya imalâtı ile meşgul sınai müessese vergi şümulü haricinde kalmış olmaktadır.

İlk istihsal maddeleri tablosuna dâhil bulunan maddelerin gerek dâhilde imal ve istihsal olunarak teslimi, gerekse ithali lâyihanın birinci maddesine göre aynı nispetlerle İstihsal Vergisine tâbi bulunduğundan Ticaret ve Gümrük anlaşmaları ile kabul etmiş bulunduğumuz yerli ve yabancı menşeli mallar arasında fark gözetmeme prensibine tamamiyle uygundur. Tabloya dâhil maddelerin bir kısmının - kauçuk, plâstik maddeler, kıymetli taşlar ve inciler gibi - münhasıran ithal eşyası olması da bu prensibe aykırı düşmemektedir. Zira bu tabloya dâhil eşya yabancı menşeli maddeleri vergileyip yerlerini vergi dışı bırakmak gibi bir maksatla değil, ihtiyaçlarımıza cevap veren eşyanın mamul halinde teslimi yerine yukarda ifade edilen maksatlarla bunların ilk maddelerinin teklifini imkân dâhiline sokmak üzere düzenlenmiştir. Meselâ bugün kauçuk eşyadan dâhilde imal ve teslim sırasında alınan imalât Muamele Vergisi bu eşyanın ilk maddesi olan kauçuka İstihsal Vergisi olarak irca edilmiş bulunmakta olup Muamele Vergisi kaldırılmamış bulunsun idi bu vergi dâhilde gene kauçuktan, yani münhasıran ithal malı olan bir ilk istihsal maddesinden imal olunan eşyadan alınmış olacaktı ki, ahitler bakımından iki vergi arasında bir fark görmeye imkân yoktur. Dâhilde imal olunan ipliğin teslimi ne sebeple vergiye tâbi ise ithal olunan ham ve sair şekillerdeki kauçuk, plâstik maddeler, kıymetli taşlar ve inciler de aynı sebeple vergiye tâbidir.

3. Mamul maddeler tablosu:

Mamul maddeler tablosuna dâhil eşya vergiye tahammül dereceleri yüksek, büyük sanayi mamulü maddeler olup lâyihanın birinci maddesi gereğince gerek dâhilde imal ve teslimi, gerekse hariçten ithali hızarlarında gösterilen nispetlerle İstihsal Vergisine tâbidir. Bu maddelerin bir kısmının bugün dâhilde imalâtının olmayışı yarın da olmayacak demek bulunmadığına göre bu tabloda yazdı maddelerin bu suretle İstihsal Vergisine tâbi tutuluşunda da birinci tablo hakkında verilen izahat sırasında belirttiğimiz ahdî prensiplere bir aykırılık yoktur. Gerçi bu tabloya eşyadan pek çoğu ilk istihsal esasına göre İstihsal Vergisine tâbi tutulabilirdi; yani bunlardan dâhilde imal olunanların evvelce dahilî kaynaklardan veya ithal sırasında bunları takibeden ilk istihsal maddelerinin birinci tabloya göre ödemiş olacağı vergi ile iktifa edilebilir, hariçten bu tabloda yazılı olduğu şekilde mamul halde gelenlerin İstihsal Vergisi de mütelâfi bir nispetle dördüncü tabloya göre alınabilir idiyse de, yukarda da kısaca ifade edildiği gibi bu tabloda yer alan eşyanın vergiye tahammül derecesi yüksek ve pek çoğu müreffeh müstehliklere mahsus bulunduğundan böyle hususi bir liste ve nispet eşeli üstünden teklif edilmelerinde vergi adaletine ve tekniğine aykırı bir durum mülâhaza olunmamıştır. Nispetlerin bâzılarının bugünkü Muamele Vergisi nispetinden bir miktar yüksek tutulmasının sebebi imalât Muamele Vergisine tâbi iken bu lâyiha ile terk edilmiş olan sanayi ve sistemin bir zarureti olarak mükellefiyet şümulü dışında kalmış mevzular ve bâzı maddelerin bu sistemdeki nispetlerinin Muamele Vergisinden düşük tutulmuş

bulunması dolayısıyla, lâyiha ile yapılan operasyonun kaçınılmaz bir neticesi olan gelir kaybını kısmen telâfi etmek arzusu olmuştur.

4. Yenilecek ve içilecek maddeler tablosu:

Bu tabloda mahdud sayıda yenilecek ve içilecek maddeler yer almıştır ki bunlardan kahve ve inhisar dışındaki içkiler bugün tâbi bulundukları İstihlâk Vergisi spesifik hadleri ile tabloya alınmıştır. Kakao münhasıran yabana menşeli bir madde olmakla beraber ilk istihsal prensibi dairesinde, içeride kakaodan imal olunacak maddelerin ayn ayn teklifi yoluna gidilmemek, daha doğrusu bugünkü İmalât Muamele Vergisinin bu sahada kaldırılması karşılığı olmak üzere yalnız o halde ve hususi bir nispet ile vergiye tâbi tutulmuştur. Tamamen birinci tabloya hâkim prensibe göre vergilenen bu madde ile esasen ötedenberi bir ithal malı olan kahvenin bu suretle tekliflerinde ahitlere aykırı bir durum olmamak iktiza eder.

Bu sebeplerle bu iki maddenin birinci tabloya alınmaları da mümkün idiyse daha mantıkî bir tasnife uymak üzere bunlara üçüncü tabloda yer verilmiştir.

5. İthal mamulleri tablosu:

Dâhilde imal olunan mamullerin imalinde kullanılan ilk maddeler ithal veya dahilî kaynaklardan tedarik edildiği sırada vergiye tâbi tutulmuş bulunduğuna göre bunların hariçten ithal olunan eşit ve benzerlerinin bünyesine giren ve ilk istihsal tablosunda yer almış bulunan maddelerin vergisi bırakılması yerli sanayiın yıkılması demek olurdu. Madde intikallerini mevzu içine alan bu türlü masraf vergilerinin bu husustaki müsavat prensibine uyularak bünyesinde ilk istihsal maddeleri tablosunda yazılı olan maddeler bulunan mamullerin ithalini dâhildeki benzerlerine muadil bir şekilde vergilemek üzere mütalâfî bir vergi eşeli olarak IV ncü tablo ihdas olunmuştur.

Yerli ve yabana mamuller arasındaki bu vergi yükü muadeletinin iki suretle tesisi mümkündür.

a) İthal olunan mamullerin bünyesine giren I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerinin miktar ve ilk istihsal değerlerini ithal sırasında tesbit ederek bu mamulleri bu kıymetleri üzerinden ve ilk istihsal maddeleri tablosundaki nispetlere göre vergilemek,

Bunun teklif tekniği bakımından gayrikabili tatbik olduğu izahtan varestedir. Zira bu muamele ne önceden ithalât tarife listesi hacmında bir ilk imal kıymeti tablosunun hazırlanması ile ne de gümrüğe gelen mamullerin bu bakımdan ayn ayn lâboratuvar tahlillerine tâbi tutularak yapılabilir.

b) Bünyesinde ilk istihsal maddeleri tablosunda yazılı ilk istihsal maddeleri bulunan mamulleri, ithal kıymetleri ile ve fakat, bünyesindeki ilk istihsal maddesi I nci listede yazılı nispetlerle vergilendiği zaman o mamule isabet edecek vergiye muadil bir nispetle, yani ilk istihsal maddesine aidolarak I nci tabloda gösterilen nispetten münasip miktarda dâim bir nispetle vergilemek bu sistemin tatbikinde büyük bir müşkül arz eden bu noktanın takribi ve götürü mahiyetteki böyle bir usul ile çözülüp yürütülmesinden başka bir yola gidilmesine imkân görülememektedir. Dördüncü tablo, bahis mevzuu muadeletin elden geldiği kadar teminine çalışılarak tanzim olunmuştur. Bir tatbik devresinden sonra tesbit olunacak müşküllerin, ıslahı, kanunla düzeltilmesi yolunda müracaat olunacağı tabiidir.

Bu tablonun sonuna konulan ihtarlar ile kısmen birinci tabloda yazılı maddelerle kısmen de bu tabloda yer almış maddelerle imal olunan mahlut ve lüks eşyanın ve birinci tabloda yazılı maddelerin birkaçı ile mahlut ve mürettel olarak imal olunmuş eşyanın ithaline ait vergi nispetinin tâyinine mütâallik kaidelerle birinci ve ikinci tablolar arasında vukuu melhuz mütedâhil durumların halline yarayacak esas tesbit olunmuştur.

6. Dahili vergilendirme:

Dahilî imalâtta, vergiyi tevlieden hâdis, normal olarak, mamul maddelerinin, bunların müstahsili durumunda olan sınai müesseseler tarafından satışdır. Ancak teklif ettiğimiz sistemde, dahilî imalât bakımından, esas itibariyle "ilk istihsal maddeleri", yahut daha kısaca "ilk maddeler" vergiye tâbi tutulmuştur; bu ilk maddeleri istihsal edenlerin bir çoğu ise, bunları harice satmadan, işletmeleri dâhilinde sarf ederek, tam mamuller vücade getirmektedirler, işte bu sebeple, dahilî sarfiyatın muayyen bir disiplin altında vergilendirilmesi önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vakıa şimdiki Muamele Vergisi rejiminde "zatî istihlâkler", vergiyi doğuran "teslim" hâdisine bağlanmak suretiyle vergi mevzuunun içine alınmıştır. Fakat Muamele Vergisinin tatbikatında bu tarzdaki sarfiyat son derecede ehemmiyetsiz bulunmakta, istisnai vakaların hududu dışına çıkmamaktadır. Halbuki istihsal Vergisinin tatbikatında "dahilî sarfiyat" kombina imalât halinde çalışan sınai müesseselerde ve bunlar içinde bilhassa mensucat kombinalarında büyük bir vüsat ve ehemmiyet iktisabedecektir.

Bu sebeple, istihsal Vergisinin çerçevesi içinde dahilî sarfiyatın vergilendirilmesine, ki buna malî terminolojide "dahili vergilendirme" denilmektedir, gider vergileri reformunun muvaffakiyeti ile ilgili olan ve istihsal Vergisinin kuruluşunda ve tatbikatında hususi bir dikkat ve itina istiyen ince bir mekanizma olarak bakmak lâzımdır.

Teklifimizde bu fikirden hareketle, "dahili vergilendirme" usulü tesis edilirken bilhassa şu noktalar üzerinde tevakkuf edilmiştir.

a) Vergi eşitliğinin bozulmasına mahal vermemek (vergiye tâbi bir maddeyi satanla bizzat sarf eden arasında, ödenecek verginin miktarı bakımından bir fark husule gelmesini temin etmek),

b) Vergi ziyamı önlemek (dahilî sarfiyatta matrahın gizlenmesi veyahut noksan gösterilmesi suretiyle vergi kaçırılmasına meydan vermemek),

c) Tatbik edilecek usulün pratik olmasını sağlamak (vergi formaliteleriyle teşebbüslerin çalışma serbesliğini fazla kayıt altına almamak).

Dahilî vergilendirmeyi bu ana fikirler dairesinde bir disipline bağlamak maksadiyle, teklif ettiğimiz hususi vergilendirme usulünün esaslarını şu suretle hulâsa edebiliriz:

a) Dahilî sarfiyat prensip itibariyle Vergi Usul Kanunun hükümleri gereğince emsal bedeli ile değerlendirilecektir.

b) istihsal ettikleri, vergiye tâbi ilk maddeleri kendi imallerinde sarf eden müstahsıllar (sınai müesseseler) fatura yerine kaim olmak üzere "dahilî sarf puslası" kullanacaklardır. Aynen fatura gibi tanzim edilecek ve fatura nizamına tâbi tutulacak olan bu vesika müessese sahibi (veyahut bunun yerine geçen salahiyyetli bir memur) ile mallan işlemek üzere tesellüm eden mühendis, daire şefi veya ustabaşı tarafından müştereken imza edilecek ve bu şahıslar vergili ilk maddele rin işletme dahilindeki hareketlerinden ve sarfiyatından sorumlu olacaklardır.

c) istihsal Vergisinin tatbikatında "randıman incelenmesi" dediğimiz yeni bir tetkik usulü uygulanacaktır. Bu usule göre, çeşitli imalât kolları ve imalât neveleri için, sarf edilen iptidai madde nin miktarına göre istihsal olunan mamul madde miktarını gösteren "normal randıman nispet leri" önceden tesbit edilecek, imalât kontrolları, müesseselerin çalışma hususiyetleri göz önünde tutulmak şartıyla, bu nispetlere göre yapılacak ve icabında vergi matrahları bu esasa göre tasrih olunacaktır.

Normal randıman nispetleri tâyin edilmemiş olan imalât hakkında başka yollarla bulunacak hususi nispetler uygulanacaktır.

Yukarda izah edilen tedbirler sayesinde İstihsal Vergisinin, dahili vergilendirme cephesinden de kısa bir tecrübe devresinden sonra normal sayılabilecek bir intizam ve emniyet dâhilinde tatbik edilebileceği umulabilir.

Bu bahiste, şu noktayı da gözden uzak tutmamak lâzımdır ki, dahili vergilendirme, daha ziyade mensucat kombinaları gibi sevk ve idareleri iyi - kötü bir organizasyona bağlanmış, sınai muhasebe tutan ve oto - kontrole tâbi olan büyük sınai müesseselerde tatbik olunacaktır. Bu müesseseler, iç işletme teşkilâtlarında belki hiçbir değişiklik yapmadan, dahilî vergilendirmenin icaplarına kolaylıkla intibak edebileceklerdir.

Kombine veyahut entegrasyon halinde çalışan bir işletmede II nci tabloda yazılı maddeler imal edilmekte ve bunlara ait I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddeleri de keza bu müessese tarafından istihsal veya imal edilmekte ise II nci tablodaki maddelerin imaline sarf olunan I nci tabloda yazılı maddeler bu sarflar dolayısıyla yukarda anlatılan şekilde dahilî vergilendirmeye tâbi tutulmayacaktır. Aksi takdirde vukubulacak vergi mükerrerliğinin aşağıda izah edilecek iptidai madde tenzili mekanizması ile önlenmesi gibi bu sahada fuzuli bir muameleye tevessül zarureti hâsıl olurdu. Bu pratikten faydalanılmak üzere mevzuubahis hale münhasır olmak üzere dahilî vergilendirmeden vazgeçilmiş, gerek ilk istihsal maddesinin gerekse bunlardan mamul II nci tablodaki nihai mamullerin vergisinin II nci tablodaki nispet üzerinden bu nihai mamulden alınması ile iktifa olunmuştur.

7. Vergi mükerrerliğinin önlenmesi:

Yukanki bendin son paragrafında belirtilen hal iki ayn müessesede imal edilen maddeler arasında vukua geldiği takdirde vergilemenin o esas dairesinde yapılmasına imkân olmayacaktır. Filhakika II nci tabloda yazılı eşyadan bir veya birkaçını imal eden bir müessese bunların imaline lüzumlu olup I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerini başka bir müesseseden satınaldığı veya ithal ettiği veya bir ithalâtçıdan satınaldığı takdirde birinci müessese veya ithalâtçıların bu madde için I nci tabloya göre ödemiş olacakları İstihsal Vergisi bahis mevzuu imalâtçı müesseseye intikal edecektir. Bu ilk maddenin evvelce ödemiş olduğu İstihsal Vergisi ikinci müessesenin imal ederek teslim edeceği II nci tabloda yazılı mamulün teslimi sırasında alınacak İstihsal Vergisinden düşülmediği takdirde İstihsal Vergisi mükerrer alınmış, nihai mamul üstündeki vergi II nci tablodaki nispeti aşmış olur. Bu hâdiseye mâni olunmak üzere bugün imalât Muamele Vergisine tatbik edilmekte olan ilk madde tenzilâtı usulü bu lâyihaya da alınmıştır. Muaf mubayaa ve mahsup usullerinin malûm olan mahzurlarına mâruz kalınmamak üzere, esasen çok dar bir sahada ıslah edilmiş olarak cereyan edecek alışılmış bir usulün tatbiki tercih olunmuştur. Bu usule göre lâyihada belirtilen esas dairesinde II nci tabloda yazılı bir mamulün İstihsal Vergisi matrahı, o mamul I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerinden bir veya birkaçı ile birlikte imal edildiği takdirde, satış bedelinden, evvelce hazırlanacak listede gösterilen özel nispet dâhilinde vergili ilk maddenin vergili satış bedelinin düşülmesi suretiyle bulunacaktır.

8. Lâyiha'nın maddelerine mütaallik lüzumlu açıklamalar:

Lâyiha'nın birçok maddeleri yukardan beri izahına çalışılan prensip ve esasların kanun tekiğine uygun bir şekilde ifadesi maksadiyle kaleme alınmış bulunmaktadır. Diğer maddeler sistemin itimamına matuf olarak bu bünyedeki her vergi kanununda bulunması mütat hükümler olup gerektiği kadar vazih ifadelerle düzenlemelerine çalışılmıştır. Bu itibarla lâyiha maddelerinin birçoğu gerekçenin bu ve yukardaki kısımlarında geniş şekilde izah olunmuş, mütebaki maddelerin birçoğu da herhangi bir tereddüde meydan vermiyecek bir açıklıkta yazılmış olduğundan bu bentte bu türlü maddelerin izahına girilmekte bir fayda mülâhaza olunmamış, sadece lâyiha'nın izahı muhtaç görülen bâzı hükümleri hakkında kâfi açıklamalar yapılmakla iktifa olunmuştur.

Madde 3 — Lâyihanın 2 nci maddesinde vergiyi doğuran olayı meydana getiren fillerden ikincisi, teslim tarif edilmiştir. Bu tarif, bugünkü İmalât Muamele Vergisindeki teslim tarifinin bütün unsurlarını ihtiva etmektedir. Yani lâyiha göre de teslim, vergi mevzuuna giren maddelerin mülkiyetinin diğer bir gerçek veya tüzel kişiye intikalini ve malın bu kişiye veya gösterdiği bir yere tevdi veya irsalini ifade etmektedir.

Melhuz her türlü ketim ihtimallerini bertaraf ederek mükellefiyeti bir bütün olarak tesis edebilmek için İstihsal Muamele Vergisinde de, bugünkü tmalât Vergisinde olduğu gibi mülkiyet intikali mahiyetinde olmıyan birtakım istimal, istihlâk ve irsallere mütaallik hususi teslim hallerinin derpişi zaruri görülmüştür. Lâyihanın 3 ncü maddesi bu maksatla kaleme alınmıştır.

Bu maddenin (a) fıkrasında "vergiye tâbi maddelerin imalinde ilk madde veya yardımcı madde olarak kullanma dışında istimal veya istihlâki" teslim sayılmıştır. Aynı müessese tarafından imal veya istihsal olunan vergiye tâbi maddelerin bu müessesesinin imal ettiği vergiye tâbi maddelerde ilk madde veya yardımcı madde olarak kullanılması lâyiha ile vergiye tâbi tutulmamış yukarda da bir vesile ile açıklandığı gibi bu ahvalde verginin nihai muameleden alınması hükme bağlanmıştır. Bu fıkra ile, vergiye tâbi maddelerin bunları imal veya istihsal eden müessese tarafından bu maksat dışında istimal veya istihlâki teslim sayılmış ve vergiye tâbi tutulmuştur. Bu gibi maddelerin imalâtçının giriştiği bir taahhüdün yerine getirilmesi için kullanılması, müessesenin veya sahibinin hususi ve zati ihtiyaçlarına sarf edilmesi bu fıkra gereğince vergiye tâbidir.

Maddenin (b) fıkrası yukarda bertafsil izah olunan dahili vergilendirme mekanizmasının prensibini ihtiva etmektedir.

Maddenin (c) fıkrasında, bugün Muamele Vergisinde olduğu gibi vergiye tâbi maddelerin satılmak üzere komüsyonculara veya konsinyasyon suretiyle iş yapanlara veya fiyâl, şube ve satış mağazalarına gönderilmesi de hususi bir teslim hali olarak zikredilmiştir. Yukarda ifade edilen teslim halleri gibi burada da gönderilen mallar emsal satış bedeli üzerinden vergilenecek ve bu mallar gönderilen şahıs ve müesseselerin toptana bulunmaları halinde ve bunlar tarafından bilâhara bu bedelden farklı bir bedel ile satıldığı takdirde, fiilî satış bedeli emsal satış bedelinden yüksek olursa farka ait vergiyi lâyihanın 21 nci maddesinde gösterilen usul dairesinde imalâtçı ayrıca ödiyecek fiilî satış bedeli emsal satış bedelinden dün olursa farka ait evvelce ödenmiş İstihsal Vergisi mükellefe aynı madde gereğince iade olunacaktır. Bu ödeme ve iade keyfiyeti fiilî satışa ait vesikaların müesseseye devrini takibeden ayın beyannamesinde mahsup yapılacaktır.

3 ncü maddenin son fıkrasında derpiş edilen hal iptidai maddesi başkaları tarafından verilerek bir müessesede ücretle imal veya istihsal ettirilen vergiye tâbi maddelerin ilk maddeyi veren tevdiinin de istihsal Vergisine tâbi bulunduğunu hükme bağlamaktadır.

Madde 4 — Bu maddenin (a) fıkrasında, II nci tabloda yazılı bir kısım alet, makine ve cihazların, bunları takibeden evvelce vergisi ödenmiş parçalarının işler bir hale getirilmek üzere monte edilmesi veya bu maksatla ve aynı parçalarla tamir edilmesi, büyük bir ilk madde indirimi tatbik edilerek alınacak İstihsal Vergisi çok cüzi olacağından vergiye tâbi tutulmak istenmemiştir. Parçaların bir kısmı evvelce ithal veya teslim sırasında vergiye tâbi tutulmamış bulunursa bunlarla meydana getirilecek II nci tabloda yazılı bahis mevzuu alet, makine ve cihazların tesliminin bu fıkra hükmü ile bir ilgisi bulunmayıp İstihsal Vergisine tâbi tutulacaktır.

Bu maddenin i fıkrasındaki istisna hükmü bugünkü İmalât Muamele Vergisinin 9 ncü maddesinin 4 ncü fıkrasındaki harb teçhizat, vesait ve malzemesine mütaallik muaflık hükmüne tekabül etmektedir. Fıkra hükmüne göre bunlar ya mevcut kanunlarla esasen önceden belli edilmiş maddelerdir, veya Millî Müdafaa ve Maliye vekâletlerince bilâhara müştereken tesbit olunacaktır.

Fıkra sonunda parantez içindeki hükme nazaran bu muaflık iki şekilde uygulanacaktır. Bu fıkra derpiş olunan bir madde II nci tabloda" sayılanlardan bulunduğu takdirde bu maddenin imalâtçı tarafından teslimi İstihsal Vergisine tâbi tutulmayacaktır. Bahis mevzuu madde sözü edilen tabloda yazılı bulunmadığı ahvalde ise, bu maddenin imaline sarf olunan madde I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerinden bulunduğu takdirde o mamulün bünyesine bu ilk istihsal maddesi dolayısıyla bir vergi unsuru katılmış olacaktır, ki, bu vergi hakkında fıkra hükmü bir vergi iadesi derpiş etmektedir. Bu iadenin yapılabilmesi için sözü edilen ilk istihsal maddesi dolayısıyla mamulün bünyesine girmiş olan verginin nihai mamulün teslim fiyatına aksettirilmemiş bulunduğunun tevsikinin gerekeceği tabiidir. Bu cihet müesseseye kayıtlarından ve mubayaayı yapan Millî Müdafaa teşkilâtına ait vesikalardan tesbit olunabilir.

Maddenin (j) ve (k) fıkralarındaki muaflıklar ithal muaflıklarından faydalanan yabana menşeli eşyanın yerli benzerlerinin memleket dâhilinde imaline imkân verilmek üzere müsavî bir vergi şartına bağlı tutulmaları maksadına matuf ve prensip itibarıyla bugünkü İmalât Muamele Vergisi Kanununda da yer almış hükümlerdir. Yukarda harb teçhizatı vesilesiyle izah edildiği üzere sarîh muaflık veya vergi iadesi şeklinde uygulanacaktır.

Madde 5 — Bu maddenin (a) fıkrasında, İstihsal Vergisine tâbi iplik, ip ve urganın bir evde oturan aile efradı tarafından muharrik kuvvet kullanılmadan yapılması halinde bu vergiden muaf tutulacağı, (b) fıkrasındaki kayıt nizamına uyamıyacak iptidai iplik boyahanelerinin, (c) fıkrası ile her türlü tabîi ipek ipliği imal yerlerinin İstihsal Vergisinden muafiyeti hükme bağlanmıştır.

Madde 6 - 9 — Dâhilde imal olunan bir maddenin yabancı memleketlere satılmak üzere ihracı halinde, bu türlü maddeleri Muamele Vergisinin her hangi bir şekline veya münferit istihlâk vergilerine tâbi tutan memleketler millî mamul ve mahsullerine dış pazarlarda bir rekabet kuvveti kazandırmak üzere bunları bu türlü vergilerden çeşitli usullerle istisna etmektedirler. Geçmiş çağlarda millî mahsul ve mamullerden ihraç gümrük resimleri veya istihlâk vergileri alınmış ve bu suretle bir kısım gelirlerin yabancılardan alınması gayesi güdülmüş ise de sanayiî ve ziraat sanatlarının her memlekette gelişmesi, istihlâk maddelerinin hemen tamamı üzerinde ilgili memleketlerin inhisarcı durumlarının nihayete ermesi üzerine buna imkân kalmamış, zamanında başka maksatlarla pek nadir misalleri görünen bu tatbikat vergileme sahasından çıkmıştır. Hattâ yukarda da ifade edildiği gibi bugün bir maddenin ihracından vergi almak şöyle dursun, bu madde üzerindeki vergilerin ihraç halinde bertaraf edilmesi yoluna gidilmekte ve Muamele Vergisi sistemleri bu mekanizmanın kolay işleyişi nispetinde kıymet hükmü almaktadır.

Bugünkü İmalât Muamele Vergisinde de uygulanmakta olan ihracat muaflığı mekanizması, İstihsal Vergisinin prensibine uyacak şekilde değiştirilerek lâyihaya da alınmıştır.

MADDE 10 - 11 — Elektrikle ilgili olarak bugünkü İstihlâk Vergisi mevzuatında mevcut muafiyetler için bir daraltmaya tâbi tutulmadan, sadece vergi tekniği bakımından yeniden düzenlenerek lâyihaya alınmış ve hattâ sosyal ihtiyaçlarda sarf olunan elektrikle ilgili istisna hükmü daha da genişletilmiştir.

MADDE 12 — Bu maddede ithalâta alınacak İstihsal Vergisine ait istisnalar gösterilmiş, sağlık ve kültürle ilgili bâzı alet, makine ve cihazlarla harb teçhizat ve malzemesi vergiden istisna edilmiş, Gümrük Kanunu ve sair kanunlarla kabul edilmiş Gümrük Resmi muafiyetleri ile ithalâttan alınan İstihsal Vergisi arasında, pratikte çok lüzumlu olan irtibat kurulmuştur.

MADDE 18 — İstihsal Vergisinin verimi ve bu vergiye tâbi maddelerin imalâtçı veya müstahsulân arasındaki bu vergi ile ilgili eşitlik vergi matrahının doğru gösterilmesine ve tesbitine bağlıdır. Bu türlü vergilerin bu prensibin az vergi ödemek maksadiyle bâzı kimseler tarafından imaline meydan verilmemek üzere, bugünkü İmalât Muamele Vergisinde mevcut olmıyan bir tedbire lâyihaın bu maddesinde yer verilmiş ve vergi matrahının mükellefin iradesine göre alabildiğine düşük gösterilmesi önlenmiştir.

MADDE 48. — Lâyihanın 57 nci maddesinde dâhilde alınan istihsal Vergisinin beyanname verme süresi içinde ödeneceği hükme bağlanmıştı. 48 nci maddede bu kaidenin istisnalarına yer verilmiştir. Bu hükme nazaran veresiye satışlarla dahilî vergilendirme hallerine ait istihsal vergileri, normal ödeme süresinden üç ay sonraya kadar tahsil edilebilecektir. Bu hükümle veresiye satışlara ait ödeme süresi İmalât Muamele Vergisindeki süreden iki ay daha fazla alındığı gibi dahilî vergilendirme rejimi de tahfif edilmiş bulunmaktadır.

MADDE 51 - 58. — Bu hükümlerle ithalâtta alınacak İstihsal Vergisinin tarhına mütaallik hususlar tesbit olunmakta ve Gümrük Vergisi ile birlikte ve aynı teşkilât tarafından alınacak olan İstihsal Vergisinin de Gümrük Vergisine muvazi usul ve esaslara göre cibayeti sağlanmaktadır.

MADDE 63. — Bugünkü Vergi Usul Kanunu bu lâyiha ile derpiş olunan İstihsal ve Hizmet vergileri bünyesinde vergilerin uygulanmasına mütaallik ve bu meyanda kayıt nizamını tesise yetecek lüzumlu hükümleri muhtevi bulunmaktadır. Ancak Usul Kanunun kayıt nizamına mütaallik hükümlerinin bâzılarında bugün uygulanmakta olan Vasıtab vergilere sarıh bağlantılar bulunduğundan, bu hükümlerin Gider vergileri hakkında da uygulanmasını sağlamak üzere bu maddedeki gibi açık bir atıf hükmüne lüzum görülmüştür.

MADDE 64. — Bugün şaraptan alınmakta olan Hususi İstihlâk ve Müdafaa vergilerini hususi şarap müstahsıllarıdan inhisarlar İdaresi tahsil ederek Hazineye yatırılmaktadır. Piyasaya arz olunacak şarabın resmen tesbit olunmuş evsafta bulunmasının sağlanması için bu hükme bundan böyle de ihtiyaç görüldüğünden, şaraba ait İstihsal Vergisinin bugünkü şarap Hususi İstihlâk ve Müdafaa vergilerinin cibayetindeki usule tâbi tutulması yerinde görülerek lâyihaya bu hüküm konulmuştur.

GEÇİCİ MADDELER — Lâyihanın geçici birinci maddesinde dâhilde istihsal olunan akar yakıtlardan alınacak vergi hadleri gösterilmiştir ki, bunlar bugün İstihlâk ve Yol vergileri adı ile alınmakta olan vergilerin mecmuundan ibarettir.

MADDE 65. — Bugün uygulanmakta olup, bu lâyihada istihsal Vergisi olarak birleştirilen akar yakıt vergilerinden ithalde ve dahilî istihsalâtta alınan İstihlâk Vergisi tamamıyla ve Yol Vergisinin % 45 i Karayolları Genel Müdürlüğünün gelirleri arasındadır. Yol Vergisinin % 40 ı vilâyet hususi idarelerine, % 15 i de belediyelere tahsis edilmiştir. Lâyihanın bu maddesiyle, bu tevzi esasının İstihsal Vergisi tatbikatı sırasında da devam ettirilmesi yerinde görülerek lâyihaya bu madde konulmuştur. Maddede gösterilen tevzi nispetleri, bugünkü mevzuatın devamı takdirinde adı geçen idarelerin alacakları gelirleri muadil bir miktar dâhilinde devam ettirecek şekilde tesbit olunmuştur.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ
GİDER VERGİLERİ KANUNU LAYİHASI

BİRİNCİ KISIM

**BİRİNCİ BÖLÜM Mevzu, şümul, vergiyi
doğuran olay, nispet**

Yerginin mevzuu, şümülü, vergiyi doğuran olay, nispet

MADDE 1. — Bu Kanuna bağı I, II, ve III numaralı tablolarda yazılı maddelerden Türkiye'de istihsal ve imal olunanların müstahsil veya âmilleri tarafından teslimi veya kendi imalâtlarında sarf edilmesi bunlardan yabancı memleketlerde istihsal ve imal edilenlerle IV ncü tabloda yazılı mamullerin Türkiye'ye ithali, bu tablolarda gösterilen nispet ve hadlerde İstihsal Vergisine tâbidir.

Teslim

MADDE 2. — Bu Kanuna göre teslim, vergi mevzuuna giren maddelerin (elektrik dâhil) mülkiyetinin diğr bir gerçek veya tüzel kişiye intikalini veya malın bu kişiye veya gösterdiği bir yere tevdi veya irsalini ifade eder.

Teslim sayılan haller

MADDE 3. — Bu kanunun tatbikinde aşağıda yazılı haller teslim sayılır.

Vergiye tâbi maddelerin müstahsil veya imalâtçısı tarafından:

- a) Vergiye tâbi maddelerin imalinde ilk madde veya yardımcı madde olarak kullanma dı şında her hangi bir surette istimal veya istihlâki,
- b) Vergiye tâbi olmıyan mamulleri için ilk madde yardımcı madde ve ambalaj malzemesi olarak kullanılması,
- c) Satılmak üzere komisyonculara veya konsinyasyon suretiyle iş yapanlara veya filyal, şube ve satış mağazalarına gönderilmesi,
- d) Mamullerin ilk maddesini kendi hesaplarına imalât yaptırmak üzere verenlere veya bunların gösterecekleri şahıslara veya yerlere tevdi veya irsal olunması.

İKİNCİ BÖLÜM istisna ve muaflıklar I — Dâhilde alınan istihsal

Vergisinde istisnalar

MADDE 4. — Türkiye'de istihsal veya imal edilen aşağıda yazılı maddelerin müstahsılları tarafından teslimi veya sarf edilmesi İstihsal Vergisinden müstesnadır:

Montaj ve tamir

- a) II nci tabloda yanlı İstihsal Vergisine tâbi taşıtlar, saatler, radyo, gramafon, diktafon, pikap ve pikaplı radyolar ile ses kaydeden cihazların kurulup işletilmesinde kullanılmak üzere ithal veya istihsal dolayisiyle vergilendirilmiş bulunan esas ve yedek parçalardan, memleket dâhilinde kurulup, işler veya kullanılır hale getirilen yukarda adı geçen vasıta, makine, alet ve cihazlar (yalnız montaj ve tamir dolayisiyle).

Vergiye tâbi maddelere sarf

b) Aynı işletme dâhilinde istihsal edilip bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin istihsalinde sarf edilen maddeler (elektrik, havagazı ve akar yakıtlar hariç),

Araştırma ve deneme

c) Araştırma ve deneme maksadı ile istihsal edilen maddeler (piyasaya arz edilmemek kaydı Ue),

öğretim ve eğitim

d) Dışardan usta ve işçi almaksızın hapisanelerde, Darülaceze ve Yardım Sevenler Cemiyeti, Kızılay ve Verem Savaş Derneği sanatoryumlarında ve Rehabilitasyon müesseselerinde ve sağır, dilsiz ve körlere ait derneklerin atölyelerinde kurulu, öğretim ve eğitim müesseselerinde yetiştirme maksadı ile imal ve istihsal edilen maddeler.

Bağış, yardım

e) Kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında bedelsiz bağış ve yardım şeklinde verilen maddeler,

Süs eşyası

f) II nci tablonun 8 nci pozisyonunda yazılı eşya,

g) Kütahya tipinde veya sair şekillerde üzeri resim ve nakışlarla işlenmiş vazo, duvar tabağı gibi çiniden mamul yerli süs eşyası,

Fotoğraf, film

h) Her türlü fotoğraf ve film,

Harb malzemesi

i) Fertler tarafından kullanılması kanunla menedilmiş veya cinsi, neveleri Maliye, iktisat ve Ticaret ve Millî Müdafaa vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunacak harb teçhizatından madut maddelerle bunların imalinde kullanılan maddeler (bu istisna hükmü, bahis mevzun maddede II nci tabloda ismen yazılı bulunduğu takdirde muafien teslim edilmek; diğer ahvalde teçhizatın bünyesine giren vergili ilk ve yardımcı maddeler - elektrik, hava gazı ve akaryakıtlar hariç - dolayısıyla evvelce ödenmiş istihsal Vergisinin, Maliye Vekâletince tesbit edilecek usul ve esas dairesinde hesabedilerek bu teçhizatı imal edene iadesi suretiyle uygulanabilir.),

ithal ile ilgili istisnalar

j) 12 nci madde ile ithalleri vergiden istisna edilen ticaret eşyasının memleket dâhilinde imal ve istihsal edilen eşit ve benzerleri (transit ve geçici kabul usullerinden, geçici veya şarta bağlı muaflıklardan faydalananlar hariç, ticaret anlaşmaları ile verilmiş taviz mahiyetindeki muaflıyetlerden faydalananlar dâhil) (i fıkrasının sonunda parantez içindeki hüküm bu fıkranın tatbiğinde de aynen uygulanır.),

k) Gümrük Kanunu ve tarife cetveli veya diğer kanunlarla resmî dairelere ve bunlara bağlı kurumlara, resmî ve hususi diğer kurumlara verilmiş olan Gümrük Resmi muaflığından faydalanan eşyanın memleket dâhilinde imal olunan eşit ve benzerlerinden Maliye ve iktisat ve Ticaret vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân edilecek olanlar (Yalnız gümrük muaflığını haiz olan daire ve kurumlara teslim edilmek ve bunlar tarafından kendi ihtiyaçlarında kullanılarak üç yıl içinde başkalarına satılmamak veya devredilmemek şartı ile) (Bu müddetten önce satış veya de-

vir halinde satan veya devredenlerin satış veya devir tarihinden itibaren bir ay içinde ilgili vergi dairesine başvurarak gerekli İstihsal Vergisini ödemeleri mecburidir. Bu mecburiyete riayet edilmemesi halinde vergi bir kat zammı ile alınır. II nci tabloda yazılı mamuller için bu vergi maddenin devir kıymeti üzerinden hesabedilir. İade suretiyle uygulanan muafiyette ödenecek verginin hesabında alım ve satım veya devir bedelleri arasındaki fark nazara alınır.) (i fıkrasının sonunda parantez içindeki hüküm bu fıkranın tatbikinde de aynen uygulanabilir.),

Tortu yakıtlar

1) Dâhilde istihsal olunan tortu yakıtlardan, A.S.T.M. standartlarına göre "Pensky - Martens kapalı kab usulü" ile işıtal noktası 55 santigrat dereceden aşağı olmıyan ve aynı zamanda A.S.T.M. standartlarına göre Seybolp üniversal viskozitesi 37.8 santigrat derecede 150 saniyeden yüksek bulunanlar,

Şahsi istihlâke mahsus şarap

m) Şarap müstahsıllannın kendi mahsullerinden aile başına bir yıl içinde istihlâk ettikleri beş yüz litre şarap.

Muafıklar

MADDE 5. — Aşağıda yazılı müstahsil ve imalâtçılar münhasıran zikredilen işlerinden dolayı vergiden muaftırlar.

Ev sanattan muafığı

a) Bir evde oturan aynı aile efradından terekübeden, münhasıran oturdukları evde çalışan, muharrik kuvvet, hariçten alınmış işçi, çırak kullanmıyan iplik, ip ve urgan imalâtçıları (ip ve urgan imalinde oturan evden gayrı yerlerden de faydalanılması caizdir. Bu muafığın tatbikinde aile efradı tâbiri imalâtçının kendisi ile birlikte yaşıyan eşini, çocuk ve torunlarını ana ve babasını ve 18 yaşını bitirmemiş kardeşlerini ifade eder.),

iptidai boyahaneler muafığı

b) Muharrik kuvvet ve buhar kazanı kullanmıyan, çalıştırdığı işçi ve çırak sayısı kendisi ile birlikte üçü geçmiyen tüccara ve İstihsal Vergisine tâbi imalâtçılara ait iplikleri boyamıyan boyahaneler,

tpek imalâthaneleri muafığı

c) Her türlü tabîi ipekten iplik imal eden veya bunların bitim işleri ile işıgal edenler.

thracaat muafığı

MADDE 6. — İlk ve yardımcı maddeleri için istihsal vergisi ödenmemiş vergiye tabi istihsalât ve imalâtını münhasıran memleket haricine çıkaran müstahsil veya imalâtçılar adına vergi tahakkuk ettirilmez.

Bu türlü imalât veya istihsalâtım kısmen memleket haricine çıkaranlar için mal imal veya istihsal yerinden çıkmadan evvel vergi dairesine aşağıdaki (b) işareti bentte yazılı malûmatı havi olarak verilecek beyanname üzerine vergi tarh ve tahakkuk ettirilerek tecil olunur.

Tecil edilmiş olan vergi

a) İhracat, imalâtçı veya müstahsil tarafından bizzat veya ihracatçı yahut komisyoncu vasıtasıyla kendi namına yapılmak yahut memleket içinde bir ihracat tüccana satılarak onun tarafından doğrudan doğruya ihracolunmak.

b) Vergi dairesine verilen beyanname ile ihracedilecek malın cinsi, nev'i, miktan, satış bedeli, kablann aded ve nev'i, ihracatı yapacak tüccar veya komisyoncunun adı, soyadı, ticari unvanı ve adresi, ihracatın müstahsil veya imalâtçı namına mı yapılacağı, yoksa ihracedilmek kaydı ile memleket dâhilinde ihracat tüccarına mı satıldığı bildirilerek iki nüsha nakliye tezkeresi alınmak,

c) Nakliye tezkeresi tarihinden itibaren altı ay içinde malın (b) bendinde yazılı şekilde ihracedildiğini mübeyyin gümrük dairesinden alınacak vesika vergi dairesine ibraz edilmek.

kayıt ve şartı ile terkin olunur.

İptidai maddesi başkasına aidolmak üzere istihsal veya imal edilecek birinci fıkrada yazılı maddeler, sahibi tarafından bizzat veya bilvasıta ihracedilir, yahut doğrudan doğruya ihracedilmek üzere memleket içinde bir ihracat tüccarına satırsa müstahsil veya imalâtçı tarafından, mal istihsal veya imal yerinden çıkmadan evvel yukardaki (b) işaretli bentte yazılı şekilde vergi dairesine beyanname verilmek ve bu beyannamede mal imal ettiren şahıs veya müessesenin adı ile adresi ayrıca gösterilmek şartıyla bu mallar için tarh ve tahakkuk ettirilecek vergi de tecil ve (c) bendinde yazılı hüküm yerine getirildiği takdirde terkin olunur.

ihracat muaflığının tatbik edilmeyeceği haller ve ihraçtan vazgeçmek halinde yapılacak muamele

MADDE 7. — 6 ncı maddede yazılı şartlardan her hangi birine riayet edilmemesi halinde evvelce tecil edilmiş olan vergi, maun istihsal veya imal yerinden imran tarihini takibeden ayın onbeşi ödeme süresi sayılarak âmmeye alacaklarının tahsil usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Zor durum dolayısıyla ihraç beyannamesinde gösterilen malların kısmen ihracedilemediği anlaşıldığı takdirde müddetinde ihracedilen mallara ait vergi 6 ncı maddedeki esaslar dairesinde terkin, ihracedilemeyen mallara ait vergi de gecikme zammına tâbi tutulmadan usulü dairesinde tahsil olunur.

Nakliye tezkeresinin alındığı ayı takibeden ay başından itibaren üç ay içinde nakliye tezkeresinde yazılı malların kısmen veya tamamen ihracından vazgeçildiği yazı ile vergi dairesine bildirilirse bu maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

Bu mallar ihbar tarihine kadar nakliye tezkeresinde yazılı ihracat tüccarından başka bir şahıs veya müesseseye memleket içinde satılmış ise satıldığı ayın beyannamesine, şayet ihracat tüccarı tarafından memleket içinde satılmış ise ihbann yapıldığı ayın beyannamesine ithal edilir.

ihbar tarihine kadar memleket içinde satılmayıp müstahsil veya imalâtçıya iade edilmiş olan mallar imalât defterinde icabeden kayıtlar yapılmak suretiyle istihsal veya imali yapan işletmeye ithalât kaydolunarak vergisi terkin edilir.

Vergisi ödenmiş maddelerden imal olunan vergiye tâbi mamullerin ihracı

MADDE 8. — Vergisi ödenmiş maddelerle imal olunan maddelerin ihracı halinde de 6 ve 7 nci maddeler hükümleri uygulanır. Bu mamullerin bünyesine giren ilk maddeler dolayısıyla ödenmiş olan İstihsal Vergisi 9 ncü madde hükmü dairesinde mükellefe veya vergisi ödenmiş ilk maddeyi vererek vergiye tâbi maddeler imal ettirene iade olunur.

Vergisi ödenmiş maddelerle imal olunan vergi şümulü dışındaki maddelerin ihracı

MADDE 9. — Mükellef tarafından bizzat istihsal edilen veya satmahnan vergiye tâbi maddelerle imal olunan ve bu kanunla vergiye tâbi tutulmamış bulunan mamullerin ihracı halinde bunların bünyesine giren vergili maddeler dolayısıyla evvelce ödenmiş olan İstihsal Vergisi, 6

ncı maddede yazılı ihraç beyannamesi ve nakliye tezkeresine mütaallik kayıt ve şartlara riayet edilmek Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Birliği tarafından tesbit edilecek usul dairesinde hesap ve mükellefe iade olunur. Vergisi ödenmiş iptidai madde vererek mükellefe vergiye tâbi madde imal ettirenler hakkında da, 6 ncı maddenin son fıkrasındaki şartlara uyulmak kaydıyla bu madde hükmü uygulanır ve ilk maddelere ait vergi bu imalâtı yaptıranlara iade olunur. 19 ncı maddede yazılı yerlere mezkûr maddede belirtilen maksatla gönderilmiş olan maddelerin ihracı halinde de mecburiyetler bu maddeleri imal veya istihsal edenler tarafından yerine getirilmek kaydıyla bu madde hükmü uygulanır. Mamulün imal maliyetine giren elektrik ve hava gazı ve akar yakıtlar için ödenmiş olan İstihsal Vergisi bu madde tatbikatında nazara alınmaz. Bu kanununun 6 - 9 ncu maddelerindeki hükümler Gümrük Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince ihracedilen ve geri gelen eşya hakkında uygulanmaz.

II — Elektrik ile ilgili istisnalar

Daimi İstisnalar

MADDE 10. — Aşağıda yazılı yerlerde ve işlerde sarf edilen elektrik enerjisi vergiden müstesnadır:

a) Devlet, belediye ve özel idarelere ait cadde, sokak, meydan, park ve bahçe gibi umuma mahsus yerlerle, âmme idarelerine, verem savaş derneklerine ait ve vakıflara ait hastane (santoryum, prevantoryum, dispanser dâhil), düşünleri koruma müesseseleri,

b) (1) sadece kendi ihtiyaçları için enerji istihsal eden ve nüfusu on bine kadar olan köy ve kasabalar,

(2) (1) numaralı bentteki yerlerle birlikte nüfus toplanılan on bini geçmiyen ve müşterek cereyandan faydalanan köy ve kasabalar,

(Elektriğini bizzat istihsal eden imal ve istihsal yerlerinin sarfiyatı (1) ve (2) numaralı bentlerde yazılı istisnadan faydalanmaz.)

c) Vergiye tâbi umumi cereyan bulunmayan yerlerde 1 numaralı tablonun 9 ncu fıkrasının (b) bendinde gösterilen maksatlarla hususi ihtiyaç için istihsal olunan elektrik,

d) Her türlü taşıtlarda hususi surette bunların kendi ihtiyaçları için istihsal olunan elektrik,

e) Maden ocaklarında doğrudan doğruya istihsal, taşıma, yükleme ve boşaltma ile ilgili işlerde sarf edilen elektrik,

f) Belediyeler, mütaahhitler veya sair müesseseler tarafından başka bir mahaldeki merkezden alınıp şehir, kasaba ve köylere verilen elektrik, (bu hallerde sadece belediye ve müesseselerin alarak sattıktan veya kendi ihtiyaçlarında sarf ettikleri enerji vergiye tâbi olur.)

g) Elektrik istihsal ve tevzi müesseselerinin doğrudan doğruya elektrik enerjisi istihsali için sarf ettikleri elektrik.

Geçici istisnalar

MADDE 11. — Aşağıda yazılı yerlerde ve işlerde sarf edilen elektrik enerjisi vergiden geçici olarak istisna edilmiştir:

a) İlk defa elektrik istihsal tesisatı yapılan şehir ve kasaba ve köylerde, tesislerin işlemeye başlayarak enerji dağıtılmasından itibaren iki yıl müddetle 1 nci tablonun 11 nci fıkrasının (b) bendinde gösterilen maksatlar için sarf edilen elektrik,

b) Milletlerarası panayır ve sergilerde, bunların giriş cephelerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarında, oyun, eğlence ve istirahat yerlerinde sarf edilen elektrik (panayır ve sergilerin açılışlarından on beş gün evvelinden başlayıp, kapanmasından on beş gün sonraya kadar.)

III — ithalde alınan İstihsal Vergisinde

İstisnalar

MADDE 12. — Aşağıda yazılı maddelerin Türkiye'ye ithali İstihsal Vergisinden müstesnadır.

a) Tıbbi cerrahi kuşaklar ve bunların benzeri sağlık alet ve cihazları (ismen zikredilmeyenlerin neveleri Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti ile Maliye Vekâleti tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur.)

b) Röntgen makine ve cihazları ve bunların kurulup işletilmesine yayan parçalar, röntgen filimleri ve tababette kullanılan sair alet ve makineler (ismen zikredilmeyenlerin neveleri Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti ile Maliye Vekâleti tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur.)

c) Münhasıran eğitim ve öğretimde kullanılan alet, makine ve cihazlar (Nev'i ve şartları Maarif ve Maliye vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunur.)

d) Gümrük Kanunu, tarife cetveli ve sair kanunlarla (Gümrük Resmi taviz anlaşmaları ile kabul edilmiş olanlar dâhil) Gümrük Resminden muaf tutulan eşya (bu kanunun 6 - 9 ncü maddelerinde yazılı muafiyetten istifade ederek ihracolunan maddelerin Gümrük Kanununun 21 nci maddesinde derpiş edildiği şekilde geri gelmesi halinde mezkûr maddenin ihracı üzerine terkin veya iade olunan İstihsal Vergisi gümrük idarelerine ödenmedikçe veya teminata bağlanmadıkça bu maddeler tekrar ithal olunmaz.) (Gümrük Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince muvakkat olarak ihracedildikten sonra geri gelen eşya Gümrük Kanununa göre Gümrük Vergisinden muaf olsa dahi bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş bir hal iktisabettiği takdirde ihraçtan evvel dâhilde İstihsal Vergisine tâbi tutulmuş ise hariçte gördüğü ameliye ile kazandığı değer farkı, aksi takdirde yeni değeri üzerinden İstihsal Vergisine tâbi tutulur ve her iki halde de ithalden sonra dâhildeki teslimlerinde bu eşyadan başkaca İstihsal Vergisi abnmaz.) (Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerden imal edilmiş olup bu fıkra hükmü gereğince ithal muafiyetinden faydalanan eşyanın ithalini bu kanun hükümlerine göre İstihsal Vergisine tâbi tutmaya Hükümet salahiyyetlidir.)

e) 4 ncü maddenin (i) fıkrasında yazılı maddeler (neveleri ve ithal miktarları Millî Savunma ve Maliye ve İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletlerince müştereken tesbit olunur.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mükellef ve matrah

I — Dâhilde Alınan İstihsal Vergisinde

Mükellef

MADDE 13. — Bu kanunun mevzuuna giren maddelerden dâhilde istihsal olunanların vergisini bunların müstahsılları öder.

Şehir ve kasabaların elektrik enerjisini temin eden belediye ve müesseseler başka bir merkezden alıp dağıttıktan veya kendi ihtiyaçlarında sarf ettikleri elektrik enerjisi dolayısıyla müstahsil sayılırlar.

Matrah

1) Teslimlerde

MADDE 14. — Verginin matrahı müstahsil tarafından teslim edilen

- a) Akar yakıtların saf sıklığı,
- b) içkilerin litre olarak miktarı,

- c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,
- d) Elektriğin kilovat saat olarak miktarı,
- e) Hava gazının metre küb olarak miktan,
- f) Diğer maddelerin satış bedelidir.

Satış bedelleri tâbiri, teslim edilen maddeler karşılığında her ne adla olursa olsun müşteri-den alınan veya müşterinin borçlandığı para veya diğer değerlerin toplamını ifade eder.

Satış bedeli bulunmayan teslimlerde Vergi Usul Kanununa göre hesaplanacak emsal satış bedelleri vergiye matrah ittihaz olunur.

Sarfiyatta matrah

MADDE 15. — Bir müstahsilin vücuda getirdiği vergiye tâbi bir maddeyi, vergiye tâbi olmayan maddelerin imalâtında sarf ve istihlâk etmesi halinde sarf ve istihlâk olunan bu maddenin Vergi Usul Kanununa göre bulunacak emsal değeri verginin matrahını teşkil eder.

Ölçü esasına göre vergiye tâbi maddelerin bu suretle sarf ve istihlâki halinde matrah, bunların 14 ncü maddede belirtilen sıklet ve miktarlarıdır.

Satış bedelinden indirilebilecek unsurlar

MADDE 16. — Aşağıda yazılı meblağlar kayıt ve faturalarla tevsik edilmek şartıyla satış bedelinden indirilebilir.

- a) Teslim edilen maddelerin istihsal vergisi (Mükelleflerin tanzim edecekleri faturalarda miktan ayrıca gösterilmek şartıyla),
- b) Mûtat satış mahallinden müşterinin tâyin edeceği mahalle kadar müşteri hesabına yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri.
- c) Teslim edilen madde ile birlikte satılmayıp boşaltıldıktan sonra iadesi mûtadolan kab bedelleri karşılığında alınan depozitolar (Bu depozitolardan, kablann gerçek bedelleri veya hesaben bulunacak maliyetlerine nazaran fazla olup mükellef lehine kalan kısımlar matraha katılır)
- d) Peşin satışlarda müşteriye yapılan ıskonto (Müteamel miktarda olması ve satış bedelinin müessese defterlerine ıskonto çıktıktan sonra kalan miktar olarak geçirilmesi kaydı ile),
- e) Makara veya onun yerine geçen maddelere sarıh olarak teslim edilen dikiş ve nakış ipliklerinde makara ve benzeri maddelerin mubayaa veya emsal satış bedelleri.
- f) İmal ettikleri iplikleri başka müesseselerde ücretle bitim ameliyelerine tâbi tutturduktan sonra teslim eden müesseseselerin bu ameliyeler için ödemiş oldukları ücretler.

Satış bedelinden indirilemeyecek unsurlar

MADDE 17. — Aşağıda yazılı unsurlar satış bedelinden indirilemez:

- a) Matrahtan düşülmesine bu kanunla cevaz verilenler dışında kalan vergi ve resimler,
- b) Prim, beyiye, ikramiye, reklâm bedeli, komüsyon ve faiz gibi paralar.
- c) Ambalaj giderleri,
- d) Mûtat satış mahalline kadar yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri.

Ücretin matrah olması

MADDE 18. — Başkaları hesabına yapılan bitim işlerinde vergi matrahı bu işler karşılığında alınan ücrettir.

Ücretin kısmen veya tamamen ayın olarak ödenmesi halinde, ayınlar Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde değeriir.

Kısmen veya tamamen belli edilmemiş olan ücretler yerine emsal ücretleri esas alınır. Em-sal ücreti, matrahın ücret olacağı göz önünde bulundurularak Vergi Usul Kanununun 251 nci maddesindeki esaslar dairesinde tâtın olunur.

İstihsal Vergisi ödiyerek satınaldıkları pamuk ipliklerinden dikiş ve nakış ipliğı imal ederek teslim eden müesseselerde vergi matrahı, satın alınan iplikler üzerinde bu müesseselerce yapılan bitim işlerinin yukanki fıkrada gösterilen şekilde bulunacak emsal ücretleridir.

Düşük bedelli teslimlerde matrah

MADDE 19. — Belli bir müşteriye yapılan satışlarda satış bedelleri Vergi Usul Kanununun 251 nci maddesine göre hesaplanacak ortalama fiyatlar veya maliyet esasına müstenit emsal be-dellerine nazaran bariz bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklük mükellef tarafından muhik bir sebep ile izah edilemediğı takdirde aşağıdaki fıkrada yazılı şartlardan her hangi birinin tahakku-ku halinde bu bedeller yerine emsal bedelleri matrah ittihaz olunur.

Bir hesap döneminde bu suretle yapılmış olan teslimlerin satış tutan elli bin liradan veya bu dönemde yapılan umum satışlar tutarının dörtte birinden fazla olmalıdır.

Satılmak üzere gönderilen mallar

MADDE 20. — Mükellefler, satılmak üzere komüsyonculara, konsinyasyon suretiyle iş ya-panlara veya kendi toptancı fiyal şube ve satış mağazalarına gönderdikleri malların satış fatura-larının kopyesini getirterek saklarlar.

Kesin satış kıymetleri ile evvelce vergiye matrah tutulmuş olan emsal satış bedelleri arasın-da fazlalık veya eksiklik olursa bu fark, üzerinde fiilî satışa ait vergi de gösterilmiş bulunan fa-tura kopyesinin alındığı vergilendirme dönemine ait beyannamede yazılı matraha eklenir veya ondan indirilir.

Bu beyannamede bu fazlalık veya eksikliğın evvelce hangi dönemin beyannamesinde göste-rilen mala ait olduğuna da işaret olunur. İndirilen miktarın fatura ve kayıtlar ile tevsiki şarttır.

Mükellef işini bırakmış ise fazlaya ait vergi farkı ayrıca beyanname ile bildirilir ve eksiğie ait vergi farkı kendisine geri verilir.

iade olunan malların vergisi

MADDE 21. — Teslim olunan mallara ait vergiler, bu mallar, teslim tarihinden itibaren en çok iki ay içinde mükelleflere iade edildiğı takdirde, iadenin vâki olduğu ayın beyannamesinde yazılı vergi miktanndan indirilebilir.

Şu kadar ki; iade olunan malların fiilen müesseseye ithal edilmiş olması ve beyannamede giriş kaydedildiğı tarih ile muamelenin sıra numarasının ve evvelce hangi ayın beyannamesine geçirilmiş olduğunun gösterilmesi şarttır.

Mükellef işini bırakmış ise bu mala isabet eden vergi mükellefe ret ve iade olunur.

II — ithalde Alınan istihsal Vergisinde

Mükellef

MADDE 22. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş olan maddelerden ithâl edilenlerin vergi-sini bunları Türkiye'ye ithal edenler öder.

Matrah

a) Kıymet esası

MADDE 23. — İstihsal Vergisi kıymet esasına göre alınan maddelerin ithalinde vergi matrahı bunların gümrüklü değeridir.

Bu kanuna göre gümrüklü değer aşağıda gösterilen unsurların toplanmasından teşekkül eder:

- a) İthal edilecek eşyanın Gümrük Vergisine esas olan kıymeti,
- b) Gümrük Vergisi ve bu vergi ile birlikte hesaplanan belediye payı,
- c) Gümrük idaresine ödenen başkaca vergi ve resimler (İstihsal Vergisi hariç) ile mal gümrükten geçirilinceye kadar ödenen sair giderler (Mal bedeli üzerinden alınan para primi ve ya fiyat farkı dâhil).

b) Ölçü esası

MADDE 24. - İthal edilen:

- a) Akar yakıtlarla kahvenin vergi matrahı, bunların gayrisafi sıkletleri,
- b) İçkilerin vergi matrahı, litre olarak miktarları,
- c) Kibritten vergi matrahı, çöp adedi olarak miktarı,
- d) Elektrik vergi matrahı, kilovat saat olarak miktarı,
- e) Hava gazının vergi matrahı, metre küb olarak miktarıdır.

Matrah unsurlarının tevsiki

MADDE 25. — Gümrüklü değer tesbitinde mal bedeli üzerinden alınan para primi ve fiyat farkları ilgili mercilerin belgeleri ile, 22 nci maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı diğer ödemeler de gümrük idaresinin belgeleri ile tevsik olunur.

Sahipsiz eşyada matrahın tâyini

MADDE 26. — Gümrük Kanunu hükümlerine göre sahipsiz sayılarak satılan maddelerin İstihsal Vergisine bu eşyanın satış bedeli veya 23 ncü maddede gösterilen sıklet veya miktarları matrah olur.

III — İstihsal Vergisinde mükerrerliğin önlenmesi

ilk madde indirimi esası

MADDE 27. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddeler (elektrik, havagazı ve akar yakıtlar hariç) İstihsal Vergisi ödenmek suretiyle tedarik edilerek II nci tabloda yazılı maddelerin imalinde ilk madde, yardımcı madde veya ambalaj maddesi olarak kullanıldığı takdirde, vergi mükerrerliği önlenmek üzere, vergiye tâbi nihai mamulün satış veya emsal satış bedelinden, vergili ilk madde veya maddelerin vergili satış bedeline tekabül eden bir indirim yapıldıktan sonra nihai mamule ait istihsal vergisi hesab edilir.

İstihsal vergisine tâbi tutulmuş maddelerle imal edilen istihsal vergisine tâbi maddelerin her biri için bu maksatla uygulanacak ilk madde indirim nispetleri, Maliye ve İktisat ve Ticaret Vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunur. Bu nispetler en geç iki yılda bir gözden geçirilir ve mamulün maliyet ve satış bedellerine giren unsurların kıymetlerindeki azalış ve artışlar dolayısıyla bozulan nispetler yeniden tesbit ve ilân olunur. Ancak vücuda getirdiği mamul için uygulanan indirim nispetinin fiilî duruma uymadığını beyan eden imalâtçıların yazılan müracaatları,

yukarda zikrolunan müddete bakılmaksızın nazara alınır ve tetkik neticesinde, o nevi mamuller için bu beyanın doğruluğu anlaşılırsa indirim nispeti değiştirilebilir.

Her nispet ilânını takibeden aydan itibaren yapılan teslimler için uygulanır.

İKİNCİ KISIM

Hizmet Vergileri

BİRİNCİ BÖLÜM

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

L Mevzu, vergiyi doğuran olay

Mevzu, vergiyi doğuran olay

MADDE 28. — Banka ve bankerlerle sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisine tâbidir.

2279 sayılı Kanuna göre ikraz işleri ile uğraşanlarla banka muamele ve hizmetlerinden bir veya birkaçı ile iştigal edenler bu kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın alım ve satımı ile iştigali banker sayılmasını icabettirmez.

II — İstisnalar

İstisnalar

MADDE 29. — Aşağıda yazılı muameleler dolayısıyla alınan paralar Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden müstesnadır.

a) Merkezleri Türkiye'de bulunan bankaların kendi şube ve ajansları ile veya bu şube ve ajansların birbirleriyle yaptıktan muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar.

b) Merkezleri Türkiye dışında bulunan bankaların Türkiye'de mevcut şube ve ajanslarının birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,

c) Hususi kanunlarla her türlü vergiden istisna edilmiş olan esham ve tahvillerin, faiz, te mettü ve ikramiyeleri,

d) Bankaların müşterileri nam ve hesabına başka şahıs ve müesseselere yaptırdıkları hizmet ler mukabili olarak aldıkları ve aynen mezkûr şahıs veya müesseselere ödedikleri paralar.

e) Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerinin tamamı kendilerine ait ve ya iştirakleri bulunan sınıai işletmelerin bu kanunla İstihsal Vergisine tâbi bulunan mamul ve mahsullerinden sağladıktan kârlar,

f) Bankaların ve sigorta şirketlerinin diğer banka ve sigorta şirketlerindeki iştiraklerinden mütevellit kârlar.

g) 5842 sayılı Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 6, 7, 8, 9, 10 ve 11 nci maddeleri ile 12 nci maddesinin (b) ve (c) fıkralarında zikrolunan işler dolayısıyla Denizci lik Bankası Türk Anonim Ortaklığı lehine tahakkuk edecek paralarla aynı kanunun 2 nci ve 13 ncü maddeleri gereğince, bankanın veya kuracağı ortaklıkların, yukarda sayılan işlerin görülme sine veya tesislerin işletilmesine dair hakiki veya hükmü şahıslarla yaptıkları anlaşmalar dolay ısıyla elde edecekleri paralar ve bankanın veya kuracağı ortaklıkların anlaşmalar yaptıkları hakiki ve hükmü şahıslar lehine aynı işler dolayısıyla tahakkuk edecek paralar.

h) 6266 sayılı Kanuna göre kurulan kan bankalarının mezkûr kanunda yazılı işler dolayısıy le elde edecekleri paralar,

- i) Hayat sigortalı ile ihracata ait nakliyat sigortalarında poliçe üzerinden alınan paralar.
- j) Mükerrer sigorta muameleleri ile retrosesyon muameleleri dolayısıyla alınan prim, komisyon ve sair paralar.

III — Mükellef, matrah, nispet

Mükellef

MADDE 30. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisini banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder.

Matrah

MADDE 31. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin matrahı, 28 nci maddede yazılı paraların tutandır.

Kambiyo alım ve satım muamelelerinden kambiyo satışlarının tutan vergiye matrah olur.

Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz. Bu kanunla alınan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi matraha dâhil edilmez.

Sigorta şirketleri vergi dönemi içinde iptal ettikleri sigorta muamelelerine ait meblağları o dönemin vergi matrahından indirebilirler.

Yabancı para ile olan muameleler

MADDE 32. — Yabancı para üzerinden yapılmış olan muamelelere müteallik vergi matrahlarının tâyin edilmesinde Maliye Vekâletince her altı ayda bir tesbit edilecek kurlar nazara alınır.

Nispet

MADDE 33. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin nispeti % 15'tir. Kambiyo muamelelerinde nispet matrahın on binde dört buçuktur.

İKİNCİ BÖLÜM

Nakliyat Vergisi

I — Mevzu, vergiyi doğuran olay

Mevzu, vergiyi doğuran olay

MADDE 34. — Türkiye sınırları içinde, aşağıda yazdı umuma mahsus vasıtalarla yapılan taşımalardan yük taşımaları ile (hayvan nakli dâhil) belli bir tarife dayandırarak yapılan yolcu taşımaları Nakliyat Vergisine tâbidir.

- a) Demiryolu üzerinde işliyen vasıtalar,
- b) Tramvay, tünel, trolleybüs, otobüs ve yolcu taşımaya mahsus sair motorlu kara nakil vasıtaları (binek otomobilleri, motosiklet, motorlu bisiklet hariç)
- c) Makine ile müteharrik gemiler.
- d) Uçaklar.

II — İstisnalar

İstisnalar

MADDE 35. — Aşağıda yazılı yolcu ve yük taşımaları Nakliyat Vergisinden müstesnadır:

- a) Ücretsiz taşımalar,
- b) Okullar ve üniversiteler öğrencileri.
- c) Erler,
- d) Gümrükçe transit muamelesine tâbi tutulan eşyanın Türkiye sınırları içinde yapılacak taşımaları.
- e) Türkiye sınırları içinde her hangi bir yerde aktarma yapılmadan doğrudan doğruya yabancı memleketlere yapılacak eşya taşımaları,
- f) Aynı bir liman içinde yapılan yük taşımaları ile şehir içi seferlerindeki yük taşımaları ve gemilerden yolcu indirmek ve gemilere yolcu bindirmek maksadiyle yapılan taşımalar (araba vapurları ile vâki taşımalar bu fıkra hükmü dışındadır).
- g) Her türlü hububat ve bunların unları, kepek, bulgur, tuz, ekmek, ot, saman, şeker pancarı, şeker, canlı hayvanlar, ispiro ve devlet inhisarı altındaki ispiro içkileri ve tütün.
- h) Yabancı memleketlere deniz yolu ile yapılan yolcu taşımaları.
- i) 150 ve daha aşağı gros tonilâtodaki gemilerle yapılan taşımalar (şehir içi seferi sayılacak şekilde yapılan yolcu taşımalarında bu muafık uygulanmaz.)

III — Mükellef, matrah, nispet

Mükellef

MADDE 36. — Nakliyat Vergisini, 33 ncü maddede yazılı nakil vasıtalarını işletenler öder.

Matrah

MADDE 37. — Nakliyat Vergisinin matrahı yolcu ve yük taşımaları karşılığında nakden veya hesaben alınan ücrettir. (Yataklı vagonlarla vâki seyahatlerde ödenen yatak ücretinin Türkiye sınırları içine isabet eden kısmı matraha dâhil edilir.) Belli bir iş için kiralanan nakil vasıtaları ile kirahyana ait eşya ve şahısların taşınmasında vergi matrahı nakil vasıtası sahibine ödenen kira bedelidir.

Yolcu taşımalarında, yemek bedelleri, taşıma belgelerinde ayrıca gösterilmek suretiyle vergi matrahından indirilebilir. Matrahtan gider ve vergi adı altında başkaca bir indirme yapılamaz.

Taşımaları vergiye tâbi vasıtalarda kullanılacak biletlerin şekil ve münderecatlarını Mûnekalât ve Maliye vekâletleri müştereken tâyine yetkilidirler.

Hususi mevzuatta biletlerin şekil ve münderecatına dair hükümler mahfuzdur.

Nispet

MADDE 38. — Taşıma vergisinin nispetleri aşağıda gösterilmiştir.

I — Yolcu taşımalarında:	$\leq y_0 \wedge$
A) Şehir içi taşımalarda	
B) Şehir dışı taşımalarda	
a) 3 ncü mevki ve güverte	% 10
b) 2 nci mevki ve tek mevkili taşıtlarda (Matraha kira olması halinde de bu nispet uygulanır.)	% 20,
c) Birinci ve lüks mevkilerde	% 25
II — Yük taşımalarında	% 10

Şehir içi taşımaları, belediye sınırları içinde yapılan taşımalarla bunların temadisi mahiyetinde olup bu şehirlere iktisaden bağlı bulunan mezkûr mahaller arasındaki günlük irtibatı muhafaza maksadiyle ve tarifeye müsteniden günün belli saatlerinde gidiş ve geliş olarak mütaaddit defalar yapılan ve hareket ve varış noktaları Maliye, İktisat ve Ticaret ve Münakalat vekâletleri tarafından birlikte tesbit ve ilân edilecek olan kara ve deniz seferlerini ifade eder.

Hususi mevzuattaki bu hususlara dair hükümler mahfuzdur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PTT Hizmetleri Vergisi

I — Mevzu, vergiyi doğuran olay

Mevzu, vergiyi doğuran olay

MADDE 39. — Posta, telgraf ve telefon hizmetleri PTT Hizmetleri Vergisine tâbidir.

II — İstisnalar

İstisnalar

MADDE 40. — Aşağıda yazılı hizmetler PTT Hizmetleri Vergisinden müstesnadır.

- a) Yabancı memleketlerle olan telgraf ve telefon muhabereleleri.
- b) Koli ve havale hizmetleri

III — Mükellef, matrah, nispet

Mükellef

MADDE 41. — PTT Hizmetleri Vergisini PTT İşletme Genel Müdürlüğü öder.

Matrah

MADDE 42. — PTT Hizmetleri Vergisinin matrahı, posta, telgraf ve telefon hizmetleri karşılığında muayyen tarifelere göre alınan ücrettir.

PTT Hizmetleri Vergisi matraha ayrıca katılmaz ve hizmetten istifade edenlere, tarifedeki ücret haricinde aksettirilmez.

Matrahtan gider ve vergi adı ile başka her hangi bir indirim yapılamaz.

Nispet

MADDE 43. — PTT Hizmetleri Vergisinin nispeti % 10 dur.

ÜÇÜNCÜ KISIM Kısımlar arasında

müşterek hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Dâhilde

alınan Gider vergilerinin tarhı

Teklif yeri

MADDE 44. — İthal sırasında alınan İstihsal vergisi haricindeki Gider vergileri vergiye tâbi olayların vukubulduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Bu kanunun beyannamenin bir merkezden verilmesini tecviz ettiği hallerde vergi, beyannamenin verildiği yer vergi dairesince tarh olunur.

Beyan esası

MADDE 45. — Dâhilde alman Gider vergileri, mükelleflerin yanlı beyanı üzerine tarh olunur.

Beyanname

MADDE 46. — Gider vergileri beyannamelerinde aşağıdaki bilgiler bulunur:

A) Genel olarak.

a) Mükellefin adı, soyadı veya unvanı,

b) İkametgâh adresi veya iş merkezi,

c) İş,

d) İş yerinin adresi,

e) Gider vergilerine ait hesap numarası,

f) Gelir ve Kurumlar vergileri bakımından bağlı bulunduğu vergi dairesi ve hesap numarası,

g) Vergi matrahı (tablo numaralarına, tablolardaki pozisyon sırasına ve hizmet nevilerine muvazi olarak).

h) Matrahlar üzerinden hesabolunan vergiler ve tutan (madde veya hizmet nevilerine göre)

B) İstihsal Vergisine tâbi mükelleflerde ayrıca:

a) Satış veya emsal satış bedeli ile değerlendirilen teslim ve sarfların ayrı ayrı miktarları ile satışın peşin mi, veresiye mi olduğu,

b) Satış ve emsal satış bedellerine uygulanacak ilk madde indirimi,

c) Komüsyoncular, konsinyasyon üzerine iş yapanlar, müstahsil veya imalâtçı müessesenin toptancı fiyali, şube ve satış mağazaları eli ile yapılan satışlarla bunlara vâki irsallere ait emsal satış bedelleri arasında husule gelen farklar.

Beyanname verilme zamanı ve yeri

MADDE 47. — a) Aşağıdaki (c) fıkrası hükmü mahfuz kalmak kaydı ile her mükellef, bir ay içindeki vergiye tâbi muamelelerini bir beyanname ile ertesi ayın 15 nci günü akşamına kadar İstihsal Vergisinde (Aşağıdaki (b) fıkrasında yazdı olanlar hariç) istihsalin yapıldığı yer vergi, Nakliyat Vergisinde taşıyanın iş yeri veya merkezinin bulunduğu mahal, PTT Hizmetleri Vergisinde PTT Genel Müdürlüğünün bulunduğu yer, banka ve sigorta hizmetleri vergisinde muamelelerin yapıldığı yer vergi dairesine bildirmek mecburiyetindedir.

b) Elektrik ve hava gazı istihsal müesseseleri vergi dönemi içindeki elektrik ve hava gazı satış miktarlarını (kilovat saat ve metre küb olarak) satışlarına ait teslimat karşılığında tahakkuk ettirdikleri bedelleri ve elektrik ve hava gazı İstihsal vergilerini tahakkukun yapıldığı ayın sonundan itibaren 45 gün içinde beyan ederler. (Elektrik ve hava gazı tevzi müesseseleri bedellerle vergilerin tahakkukunu üç aydan fazla geciktiremezler. Geciktirdikleri takdirde bedeller bu sürenin sonunda tahakkuk etmiş sayılır.)

c) Taşıma müesseseleri ile PTT Genel Müdürlüğü bir ay içinde nakden veya hesaben aldıkları ücretlerin beyannamesini o ayın sonundan itibaren 45 gün içinde verirler. Devlet Demiryolları, Devlet Havayolları ve Denizcilik Bankası için bu müddet 75 gündür.

d) Takvim yılı sonunda hesabı cari muamelelerini beyanname verme müddeti içinde kapatamayan bankalar bu muamelelerini takvim yılı sonundan itibaren en geç üç ay içinde ayn bir beyanname ile bildirebilirler.

e) Her hangi bir vergi döneminde, vergiye tâbi muameleleri bulunmayan mükellefler de, keyfiyeti aynı müddetler içinde, vergi beyanamesi ile bildirmeye mecburdurlar.

İKİNCİ BÖLÜM Dâhilde alınan Gider vergilerinin ödenmesi

ödeme süresi

MADDE 48. — Mükellefler, beyanname üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergileri, beyanname verme süresi içinde ödemeye mecburdurlar.

Veresiye satışlarla dahilî sarflarda ve ihracından vazgeçilen emtiada ödeme süresi

MADDE 49. — Veresiye yapılan satışlara ait vergi, bedelin tahsil olunduğu ayı takibeden ayın onbeşinci günü akşamına kadar ödenir. Ancak bu müddet malın teslimini takibeden ayın 15 nci gününden itibaren üç ayı geçemez.

Bu kanunun tatbikinde veresiye addolunacak satışlar en az bir ay vâde ile yapılmış olanlardır. Veresiye satışların müessese tarafından tevsiki şarttır.

Elektrik ve hava gazı satışlarında bu madde hükmü uygulanmaz.

3 ncü maddenin (b) fıkrasında yazılı şekilde vâki olacak teslimlere mütaallik vergi bunlara ait beyannamenin verildiği ayı takibeden üçüncü ayın 15 nci günü akşamına kadar ödenir.

Müddeti içinde ihracından vazgeçilen teslim edilmiş maddelerin vergisi vazgeçme dilekçesinin vergi dairesine verildiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir.

tşin devri

MADDE 50. — İşin devri, devreden için işin terkini, devralan için işe başlamayı ifade eder. İstihsal Vergisine tâbi müesseselerin devri halinde bu muamele zımında vergiye tâbi mamul ve mahsullerde devredilmiş ise devir dolayısıyla bunlar için vergi ödenmez. Bunların vergisi devralan tarafından teslim edildikçe bu kanundaki umumi esaslar dairesinde ödenir.

Vergi teminatı

MADDE 51. — Mükelleflerin fabrika, imalâthane, ticarethane veya filyal, şube, satış, mağazası ve depolarında mevcut iptidai ve mamul madde istoklan üçüncü şahıslara satılmış veya rehnedilmiş olsa dahi Gider vergileri ile cezalarının teminatı hükmünde olup bedellerinden ilk önce mezkûr mükellefiyetlerin tekabül ettiği Hazine alacağı tahsil olunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İthalde alınan

İstihsal Vergisinin tarhı

Giriş beyannamelerinde gösterilecek hususlar

MADDE 52. — Gider vergilerine tâbi maddeleri Türkiye'ye sokanlar, vergi matrahı unsurlarını, giriş beyannamelerinde göstermek ve bu unsurların doğruluğunu tevsik edecek belgeleri de bu beyannamelere eklemek mecburiyetindedirler.

Zatî istihlâk için yolcu beraberinde getirilen ve vergilendirilmesi gereken maddeler hakkında, Gümrük Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Matrah unsurlarının incelenmesi

MADDE 53. — Gümrük tahakkuk memurları, aynı zamanda İstihsal vergisini de tahakkuk ettirmek için yukarıki maddeye göre beyan edilmiş olan matrah unsurlarını ve bunlara ilişkin belgeleri inceleyerek uygun görülürse aynen kabul ederler. Eksik gördükleri unsurları, kendileri tarafından belirtilen miktarlara çıkarırlar ve vergi matrahına girmesi lâzımgeldiği halde beyan edilmediği tesbit olunan kıymet ve masrafları ise re'sen matraha katarlar.

Matrah farklarına tatbik olunacak muameleler

MADDE 54. — Mükelleflerin beyan ettikleri matrahla, tahakkuk veya tetkik yapanların ve yahut teftişe yetkili kılınanların buldukları matrah arasındaki vergi farkları hakkında Gümrük Kanunu uyarınca Gümrük vergisi hakkındaki esaslara göre ceza hükmedilir.

Ancak, mükelleflerin kendi ambar veya antrepolarına konulmasından veya kendi vasıtaları ile taşınmasından dolayı beyan edilmemiş olup da, tahakkuk memurları tarafından vergi matrahına katılan unsurlar için yukarıki fıkradaki ceza hükmü uygulanmaz.

İtiraz halleri

MADDE 55. — Tarhedilen İstihsal Vergisi tarh sırasında hazır bulunan mal sahibine veya kanuni temsilcisine veya gümrük komisyoncusuna tebliğ edilir.

Bu tebliğ üzerine ithalde alınan vergiye mükellefçe muaflık, vergi nispeti veya vergi unsurlarının çoğaltılması bakımından veya tahakkuka ilişkin başka işlemler dolayısıyla tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Gümrük Vergisine karşı yapılan itirazlar gibi, Gümrük Kanununda yazılı itiraz mercilerine müracaat edilebilir. Hakem ücreti itiraz süresi içinde yatırılmadığı takdirde itiraz yapılmamış sayılır. Düzeltme hükümleri saklı kalmak üzere, eşya gümrükten geçirilmiş bulunduğu veya ödevlinin beyanına göre tahakkuk yapıldığı takdirde İstihsal Vergisine itiraz olunamaz.

İtiraz istekleri bu kanun hükümleri de göz önünde bulundurularak Gümrük Kanunundaki mercilere aynı kanundaki esaslar dairesinde incelenerek karara bağlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İthalde alınan İstihsal Vergisinin ödenmesi ve iadesi

Ödeme esası

MADDE 56. — İthalde alınan Gider Vergisi Gümrük Resmi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir. Tahakkuk ettirilen vergiye itiraz edildiği takdirde vergi farklarını teminata bağlayarak, eşyasının teslimini isteyen mükellefin bu isteği Gümrük Vergisinde olduğu gibi kabul edilir.

İtiraz reddedildiği takdirde ihtilâfı matraha ilişkin vergi tahsil olunur.

Teminatlı muameleler

MADDE 57. — Gümrük Kanunu ile sair kanunlar mucibince Gümrük Resmi teminata bağlanarak muamele gören maddelere ait İstihsal Vergisi de aynı usule tâbi tutulur Gümrük Kanununun ambalajlar hakkındaki esasları İstihsal Vergisine tâbi veya bu vergiden muaf maddeler hakkında da aynen caridir.

Gümrük Kanununun "ödeme mükellefiyetinin başlangıcı" ve "vasfı ve tahsis yeri değişen eşya" ya ait hükümlerin, İstihsal Vergisi hakkında da tatbik olunur.

Düzeltilme işleri

MADDE 58. — Bu kanuna göre alınması gereken İstihsal Vergisi ödenmeden veya eksik ödenerek memlekete sokulan eşyanın hiç ödenmemiş veya noksan tahsil edilmiş İstihsal Vergisi ile fazla alındığı anlaşılan ithalâta ait İstihsal Vergisi hakkında da Gümrük Kanunu hükümleri uygulanır.

Bu vergilerin tebliğ ve tahsil işlemleri Gümrük Kanunundaki esaslar dâhilinde cereyan eder.

İade

MADDE 59. — İthalde, İstihsal Vergisinden muaf olduğu halde, yanlışlıkla alındığı anlaşılan İstihsal vergileriyle, Gümrük Vergisi iade olunan maddelerin İstihsal vergileri de, mükelleflerine geliverilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM istihsal vergisi ile ilgili çeşitli hükümler

Fatura Özel teslim vesikası ve makbuzlar

MADDE 60. — Dahili İstihsal Vergisine tabi mükellefler vergiye tâbi maddeleri teslim ettiklerinde, bu teslimler için (kanunun 3 ncü maddesindeki hususi teslim halleri hariç) fatura tanzim etmeye ve bu faturalarda İstihsal Vergisini ayrıca göstermeye mecburdurlar.

60 ncı maddede zikredilen hal dışında kalan hususi teslim halleri için bir özel teslim vesikası kullanılması mecburidir. Bunda vesikanın müteselsil sıra numarası, mükellefin adı, iş adresi, maddenin nev'i ve miktarı, teslimin tarihi ve mahiyeti ve nereye vâki olduğu, mükellefin veya yetkilinin imzası bulunur.

İthal sırasında ödenen istihsal vergisi de gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilir.

Dahilî sarf pusulası

MADDE 61. — İstihsal ettikleri vergiye tâbi maddeleri kendi imallerinde sarf eden mükellefler, fatura yerine geçmek üzere "Dahilî sarf pusulası" kullanırlar bu belgede en az şu bilgiler bulunur:

- a) Müteselsil sıra numarası,
- b) Mükellefin adı ve soyadı (unvanı), iş adresi,
- c) Sarf edilen maddenin nev'i ve miktarı,
- d) Sarf edilmek üzere ambardan alındığı veya imale verildiği tarih,
- e) Sarf edilen maddeyi teslim ve tesellüm edenlerin imzaları,
- f) Vergiye tâbi maddenin sarf edildiği mamul.

Ambardan bir günde cüzi miktarlar veya ufak partiler halinde mütaaddit defalar, çeşitli maddeler alınıp sarf edilmesi halinde günlük bir sarf pusulası veya cetveli kullanılması caizdir.

Vergi Usul Kanununun 194 ncü maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince sınai muhasebe tutan müesseselerin kullanacaktan fiş ve sair belgeler, yukarıdaki hükümlere uygun bulunmak şartıyla, sarf pusulası yerine geçer.

Bu maddeye göre sarf pusulasını, teslim eden sıfatıyla mükellef veya muhasebeci veya ambar memuru gibi yetkili bir memur tesellüm eden sıfatıyla de imalât mühedeşi, şefi, ustabaşı veya imalden sorumlu diğer biri imza eder.

Randıman incelemesi

MADDE 62. — istihsal Vergisi incelemelerinde istihsal miktarının doğruluğu, ilk madde ve gerekirse elektrik sarfiyatına göre bulunacak randıman nispeti ile de tahkik olunabilir.

Mükellefin kayıtlarına göre tesbit edilen randıman nispetleri normal randıman nispetlerinden esaslı ayrılmalar gösterir ve fark mükellefçe, ilk maddenin kalitesi, işçilik, teknik özellikler ve arızalar gibi haklı ve maddi sebeplerle izah edilemezse, normal randımana göre bulunacak istihsal miktarı ile mükelleflerin gösterdikleri istihsal miktarı arasındaki noksanlık emsal değeri üzerinden vergilendirilir.

Normal randıman nispetleri

MADDE 63. — 62 nci maddede yazdı randıman incelemelerine esas teşkil edecek normal randıman nispetleri lüzum görülen sanayi kolları için sarf edilen ilk maddelerin neveleri, tesisler ve istihsal makinelerinin özellikleri, işletmelerin teknik organizasyonu gibi hususlar göz önünde tutularak, tip müesseselerde yapılacak incelemelere müsteniden Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince müştereken tesbit ve ilân olunabilir.

Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletlerince görülecek lüzum veyahut ilgililerin müracaatı üzerine normal randıman nispetleri gözden geçirilerek yeni nispetler tesbit edilebilir.

Vergi Usul Kanununun uygulanması

MADDE 64. — Vergi Usul Kanunu Gider vergileri hakkında da (aksine hüküm bulunmadıkça ithalde alınanlar hariç) uygulanmakla beraber Vergi Usul Kanununun:

- a) Muamele Vergisine ilişkin hükümleri, bu kanunla dahilî imalât ve istihsalâtın tesliminde alınacak İstihsal Vergi ile banka, banker ve sigorta hizmetlerinden alınacak vergiler.
- b) Nakliyat Resmine ilişkin hükümleri bu kanunla alınacak Nakliyat Vergisi.
- c) Elektrik ve hava gazı İstihlâk Vergisine ait hükümleri bu kanunla dâhilde bunlardan alınacak İstihsal Vergisi.
- d) Akar yakıtlardan dâhilde alınan İstihlâk ve Yol vergileri hakkındaki hükümleri bu kanunla bu maddelerden alınacak İstihsal Vergisi,
- e) İçkilerden alınan İstihlâk vergilerine ait hükümleri bu kanunla bunlardan alınacak İstihsal Vergisi hakkında da aynen uygulanır.

Şaraba ait İstihsal Vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsili

MADDE 65. — Şaraba ait İstihsal Vergisi 4250 sayılı Kanunun 14 ncü maddesi ile bu maddenin tatbikatına mütaallik talimatlar gereğince İnhisarlar İdaresi tarafından tarh tahakkuk ve tahsil olunarak usulü dairesinde Hazineye verilir.

Akar Yakıt istihsal Vergisinin tevzii

MADDE 66. — Bu kanunla akar yakıtlardan alınacak İstihsal Vergisi gelir bütçesine irat kaydolunur. Karşılığında her yıl bu vergiye ait tahminlerin % 40'ı nispetinde Karayolları Genel Müdürlüğüne, % 22 si nispetinde il özel idarelerine ve % 8 i nispetinde belediyelere verilmek üzere Maliye bütçesine ödenek konur.

Yıl sonunda sağlanan gelir, bütçeye konan ödeneklerden fazla veya eksik olduğu takdirde ertesi yıl ödeneklerinin hesabında nazara alınır.

İl özel idareleriyle belediyelere ait ödenekler her ay sonunda müsavi taksitler halinde ve bir evvelki yılın hasılat fazlası ise mütaakıp yılın birinci ay sonurda toptan İçişleri Bakanlığı emrine ayn ayrı iki hesaba kaydolunmak üzere, İller Bankasına tevdi olunur. İller Bankasında İçişleri Bakanlığı emrinde her ay toplanan bu paralar bankaca en geç ertesi ayın 15 ine kadar, illerin ve belediyelerin son nüfus sayımındaki nüfus miktarına göre, İllere ve 5237 sayılı Kanunun 40 ve 42 nci maddeleri hükümleri mahfuz kalmak üzere belediyelere dağıtılır.

Geçici ve son hükümler

Dâhilde istihsal olunan akar yakıtların vergi hadleri

GEÇİCİ MADDE 1.,— Bu kanuna bağlı birinci tablonun akar yakıtlara ait (2.D) pozisyonu bu kanunun 4 ncü maddesinin ¹İcMrasi göz önünde bulundurularak dâhilde istihsal oluncak akar yakıtlar hakkında aşağıdaki şümül ve hadlere göre uygulanır.

Petrol ve şist yağlar (ham yağlar hariç) esas unsur olarak % 10 ve daha fazla petrol ve şist yağını ihtiva eden:

1. Kg. K. S.
den Kr.

i — Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar 21.50

ü — Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat derece ve daha yukarı olup 55 santigrat dereceden aşağı olanlar veya 55 santigrat derece ve daha yukarı olup 250 santigrat dereceye kadar zayıf dâhil % 65 ten fazlası takattur eden orta yağlar. 7.—

iii — Kapalı kabda alevlenme noktası 55 santigrat derece ve daha yukarı olan ağır yağlar:

1) Taktir mahsulü yakıtlar:

Kraking vukubulmadan % 80 den fazlası takattur edenler 5.—

2) Tortu yakıtlar:

Kraking vukubulmadan takattur eden kısım % 80 den az olanlar. 5.—

Kaldırılan hükümler

MADDE 67. — Aşağıda yazılı kanun ve hükümler kaldırılmıştır:

1. 28.V. 1940 tarihli ve 3843 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile ek ve tadilleri, sair kanunların İmalât ve İthalat Muamele Vergisine mütaallik hükümleri, (3843 sayılı Kanun ile ek ve tadilleri dışında kalan kanunların banka ve sigorta muamele Vergisine mütaallik muaflık hükümleri bu kanunun Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi hakkında da uygulanır),

2. 12.VI.1930 tarihli ve 1718 sayılı Dahili İstihlâk Vergisi Kanunu ile ek ve tadillerinin elektrik, havagazı ham petrol ve müşterilerinden alınan İstihlâk Vergilerine mütaallik hükümleri ve sair kanunların bu vergilere mütaallik hükümleri,

3. 10 Nisan 1340 tarihli ve 472 sayılı nakliyat Resmi hakkındaki Kanun ile ek ve tadilleri ve sak kanunlardaki bu resimle ilgili hükümler.

4. 11.IX.1946 tarihli ve 4950 sayılı Kanun,

5. 8.VI.1942 tarihli ve 4250 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin vergi nev'ine ve miktanna mütaallik hükümleri (bu maddenin tarh, tahakkuk, tahsil ve muafiyete mütaallik hükümleri İs-

tihsal Vergisi hakkında da aynen uygulanır) ile 2460 sayılı Kanunun şaraptan Millî Müdafaa Vergisi alınması hakkındaki 5823 sayılı Kanunla' muaddel hükümleri, Yol Vergisi alınması hakkındaki Kanun.

6. 17.V. 1940 tarihli ve 3828 sayılı Fevkalade vaziyet dolayısıyla bâzı vergi ve resimlere zam icrasına ve bazı maddelerin mükellefiyet mevzuuna alınmasına dair olan Kanunda ve bu kanunu değiştiren ek ve tadillerde mevcut muamele, elektrik, havagazı, petrol ve müşterakları Dahili İstihlâk Vergileri ile Nakliyat Vergisi ve posta müraseleleri ile telgraflardan ve telefon abone bedellerinden alınan Savunma Vergisine ait hükümler.

7. 11.V.1955 tarihli ve 6556 sayılı Kanun.

8. 30.1.1952 tarihli ve 5865 sayılı kibritten alınacak İstihlâk Vergisi hakkındaki Kanun.

9. 25.11.1952 tarihli 5889 sayılı akaryakıtlardan Yol Vergisi alınması hakkındaki Kanun.

Meriyet tarihi

MADDE 68. — Bu kanun 1. III. 1957 tarihinde meriyete girer.

icra salâhiyeti

MADDE 69. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Başvekil

21.V.1956

A. Menderes

I — tik istihsal maddeleri tablosu

	Nispet %
1. Çimento ve ateşe mukavim eşya:	
Her nevi çimento, ateş tuğlası, ateşe mukavim döşeme tuğlası ve inşaatta kullanılan topraktan mamul ateşe mukavim veya harareti tecrideden benzeri sair eşya	12.5
2. Madenler:	
Her nevi maden cevherlerinden ve demir hurdalanndan, izabe ve benzeri ağır sanayi ameliyeleri ile elde edilen ilk istihsal maddelerinden ve bunların halitalarından:	
A) Demir sanayii grubu:	
a) Ray, travers, boru, her nevi tel, çubuk halinde veya profillemirler	12.5
b) Sair demirler (dökme demir, demir, çelik) kütük ve yukarıda zikredilmemiş sair hadde mamulleri ile bunlara benzer ağır sanayi ilk istihsal maddeleri	20
B) Bakır sanayii grubu:	
Ham bakır (külçe halinde) veya elektrolitik bakır (istihsal mahallinde imal edilen saf veya mahlut bilûmum mamuller dâhil)	30
C) Sair maden sanayii grubu:	
Sair maddelerden mamul külçe, çubuk, levha, varak, şerit, tel, toz ve sair şekillerdeki ilk (metal halinde) istihsal maddeleri (istihsal mahallinde imal edilen saf veya mahlut bilûmum mamuller dâhil), (kükürt ve kıymetli madenler hariç)	30

D) Akar yakıtlar:	
Petrol ve şist yağları (ham yağlar hariç), esas unsur olarak % 70 ve daha fazla petrol veya şist yağını ihtiva eden:	1 Kg. K.S. den kr.
i — Kapab kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar	27
ü — Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat derece ve daha yukarı olup 55 santigrat dereceden aşağı olanlar veya 55 santigrat derece ve daha yukarı olup 250 santigrat dereceye kadar zayıf dâhil % 65 ten fazlası takattur eden orta yağlar	10.—
iii — Kapalı kabda alevlenme noktası 55 santigrat derece ve daha yukarı olan ağır yağlar:	
a) Taktir mahsulü yakıtlar:	
Kraking vukubulmadan % 80 den fazlası takattur edenler	8.50
b) Tortu yakıtlar:	
Kraking vukubulmadan takattur eden kısmı % 80 den az olanlar	8.—
c) Makine yağları, petrol bitümeni (Petrol asfaltı), tortular ve katranlar	20
d) 270 hararet derecesinden evvel takattur eden hafif yağlar nispeti % 50 den yukan olan ham, tasfiye edilmemiş, temizlenmemiş mayi madenî mahrukat ve madeni yağlar petrol ve şist yağları, linyit ve diğer madenî yağlar).	5
	Nispet %
3. Kauçuk	
Her türlü ve her şekilde tabîi veya sentetik kauçuk (kütaperka, pamuk, mayi, balata gibi ve benzerleri dâhil)	30
4. Plâstik maddeler	
Selüloz, albüminoit veya tabîi reçinelerin müstaklan olarak veya sentez yolu ile veya sair suretler ile elde edilen levha, yaprak, pelikül, şerit ve sair şekillerde suni plâstik ilk istihsal maddeleri.	
5. Kürkler:	
Vizon, marmut, mirmir, zibolin, kakum, misk faresi, skons, opozom, kastor, Kanada kunduzu, motondore, Hint kuzusu, astrakan, lütr gibi kürk imaline mahsus kıymetli hayvan postları (ham veya aprelenmiş halde) ve taklit kürkler.	50
6. Kemik, boynuz ve saire:	
Kuş ve süs tüyleri (ham, temizlenmiş ve aprelenmiş) gergedan, fil, denizaygırı, balina ile mercan nev'inden hayvanların kemik, boynuz, tırnak, diş ve kabukları ve (ham, temizlenmiş, muamele görmüş, kesilmiş, yanılmış, düzeltilmiş şekilleri, tozları kırpıntılan ve döküntüleri dâhil).	50
7. Kıymetli taşlar:	
Kıymetli taşlar (pırlanta, felemenk, yakut, zümrüt gibi), yan kıymetli taşlar (akik, kehribar, kara kehribar gibi), sentetik ve ağlomere taşlar ve bu taşların tozları, tabîi, suni inciler (ham, yontulmuş, işlenmiş hallerde).	40

8. Kâğıt ve mukavva:	
a) % 70 ve daha fazla odun hamuru ihtiva eden, metre karesi ağırlığı 50 - 55 gram arasında olan (50 - 55 dâhil) kâğıtlar.	
b) Diğer her türlü kâğıt ve mukavvalar	
9. Camlar:	
İlk istihsal mahsulü her türlü cam ve cam eşya	20
10. Tekstil maddeleri:	
A) Dokumaya elverişli hayvani maddelerden imal edilen iplikler (satmalınıp bitim ameliyesine tâbi tutulan iplikler dâhil):	
a) Strayhgran iplikleri	20
b) Diğerleri	36
B) Nebati lifi maddelerden imal edilen iplikler ve ipler (satmalınıp bitim ameliyesine tâbi tutulan iplikler dâhil, üstüğü hariç):	
a) tp, kınnap, halat, urgan gibi kendirden mamul olanlar.	15
b) Diğerleri	30
C) Sentez yolu ile elde edilen suni elyaftan ve döküntülerden mamul iplikler.	36
D) Başkaları hesabına yapılan büküm, katlama, kasarlama, boyama gibi bitim işleri (bu ameliyeler yukarda yazılı iplik nevilerinden hangisi için yapılmış ise o ip liğe aidolarak yukanki bentlerde gösterilen nispetlerle vergilenir, mahlut iplikler hakkında E bendindeki hüküm uygulanır.	
E) A, B ve C bentlerinde yazılı lif nevilerinin iki veya daha fazlası ile mahlut olarak imal edilen iplikler, mahlutun bünyesine kıymet itibariyle en fazla lif giren nev'inden yapılmış sayılarak o cins ipliklerin nispeti ile vergilenir. Kıymet itibariyle galip liften yapılan iplik vergiye tabi bulunmadığı takdirde mahlutun bünyesine kıymet itibariyle ikinci derecede girmiş olan life ait ipliklerin nispeti uygulanır.	
11. Elektrik ve hava gazı:	
a) İmal ve istihsal, taşıma, yükleme, boşaltma, soğutma, telli ve telsiz telgraf ve telefon müraselesi işlerinde istihlâk olunan elektrik (ev, apartman, resmî daire ve saatinden Ki hususi iş ve teşebbüs, idarehane binalarındaki asansör ve soğutma cihazlarında istihlâk olunanlar hariç, bu maksatla elektrik istihlâk eden müesseselerin iş yerlerinde ve bu yerlerin sınırları içindeki ambarlarında, bürolarında istihlâk olunan elektrik dâhil) (bu hükmün tatbikinde ve montaj da dâhil olmak üzere bir maddenin şekli nin, vasfının, terkiibinin ve hassasının değiştirilmesi suretiyle işlenmiş imal ve istihsal i ifade eder.) (daha hangi işlerde sarf olunan elektrik bu had üzerinden verileneceği İktisat ve Ticaret Vekâleti ile Maliye Vekaleti tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur.)	1.—
b) (a) bendi dışında kalan maksatlar için istihlâk olunan elektrik	3.—
c) Dağıtılan veya sarf olunan hava gazı (beher metre kübünden)	1.5
	Sarfiyat
d) Elektrik ve hava gazı sayacı konulmamış dan yerlerde bu aletler konuluncaya kadar veya gayet ufak mikyasta götürü satışlarda kıymet esasına göre.	% 15

12. Tababet ve ıtriyatçılıkta kullanılan hayvani ham müstahsallar, maden ve kimya sanayii ve buna bağlı sanayide kullanılan müstahsallar

Sarfiyat
bedelinin

Gümrük tarife cetvelinin 05.14 pozisyonu ve 27, 28, 29 ve 33 ncü fasıllarında yer alan tababette, eczacılıkta, veterinerlikte, sanayide ilk ve yardımcı madde olarak kullanılan inorganik ve organik tıbbi ve kimyevi müstahzarlarla her çeşit bileşikler, milhleri, müştaktan (alkaloidler dâhil), organik ve inorganik asitler, bazlar, nadir maden ve izotopları, uçan yağlar (tabii, suni, basit, mürekkep, mahlut, sulb veya mayi halinde olsun olmasın), katran ve petrolerin taktir ve tasfiyesinden elde edilen benzol, vazelin, parafin, amonyak, naftalin ve diğer müştaklan ile tarifenin 38 nci fashndaki grafit, her türlü işler ve karalar, trebantın esansı, kolofanlar, reçi neler, lâboratuvarlarda kullanılan hususi kültürler (afyon müştaklan, mürekkepleri, kokain ve emlâhı, alkol ve devlet inhisarında bulunan tuz hariç)

% 18

II — Mamul maddeler tablosu

	Nispet %
1. Barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve av malzemesi:	
6551 sayılı Kanunun birinci maddesinde yazdı barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve av malzemesi (kâğıt ve mukavvadan olan aksam ve teferruat hariç)	25
2. Kibrit:	Bin Çöpten K.
Her nevi kibritler (iki başlı kibrit iki çöp kibrit sayılır)	60
	Nispet 70
3. Taşıtlar:	
a) Bisikletler (oyuncak olanlar hariç) ve (b), (c) ve (d) bentlerinde yazılı olanlar dışında kalan her türlü motorlu kara taşıttan	15
b) Motosiklet ve yan arabası, sandalların arka tarafına takılan benzinle müteharrik motorlar	20
c) Kamyonet (yük taşımaya mahsus olanlar hariç)	25
d) Binek otomobilleri	25
e) Motorlu kara taşıtlarının motorlu şasileri	20
4. Saatler:	
a) Zarflan tamamen veya kısmen gümüşten veya altın kaplamalı veya altın yalızlı olanlarla (b) bendi dışında kalan her türlü saatler	20
b) Zarflan tamamen veya kısmen altından veya platinden olanlarla kıymetli taşlarla süslü olanlar	35
5. Ses cihazları ve levazımı:	
a) Pikap, pikaplı radyolar, otomobil radyoları, ses kaydeden cihazlar	30
b) Sair radyo aha cihazları	20
c) Her nevi gramofon, gramofon plâğı ve iğneleri, ses şeritleri	25

6) Fotoğraf ve sinema maddeleri:	Nispet %
Fotoğraf ve sinema makineleri, projeksiyonlar, her türlü fotoğraf ve sinema fi- limleri	18
7) Seramik mamulleri:	
Seramik (çini, porselen, fayans ve gre) mamulâtı (suni dişler hariç)	20
8) Ziynet ve süs eşyası:	
I nci tablonun 5, 6 ve 7 nci pozisyonlannda yazılı maddelerden mamul veya bunlarla mürettep eşya (meskukât hariç)	35

III — Kahve, kakao ve bâzı içkiler tablosu

1. Kahve:	Kilosundan
İthal olunan çiğ, kavrulmuş, öğütülmüş, kafeini alınmış veya alınmamış kahve ler (döküntü ve kabuklar dâhil)	500 kr.
2. Kakao ve kakao yağı:	
Çiğ ve kavrulmuş kakao (tane, kırık, kabuk ve bunların zar ve döküntüleri) katı veya mayi halde kakao yağı	% 30 Litrede
3. İnhisar dışındaki içkiler:	Kr.
a) Her çeşit bira	40
b) Tabîî köpürür şarap	1 500
c) Sair şaraplar	20
d) Viski	3 000

IV — tthal mamulleri tablosu

	Nispet
1. Çimentodan mamulât ve ateşe mukavim maddeden mamul her türlü eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	10
2. Madenî eşya:	
a) Sanayi, maden ve ulaştırma işlerine ve ziraate mahsus makine, alet ve mal zeme (nevileri Maliye, İktisat ve Ticaret, Ziraat, Ulaştırma, Gümrük ve İnhisarlar vekâletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince müştereken tâyin ve ilân olunur.)	10
b) Demirden mamul olup (a) fıkrası ile birinci tabloda yazılı olanlar dışında kalan eşya ikinci tablonun 3, 4, 5 ve 6 nci pozisyonlannda yazılı vasıta, makine, cihaz ve aletlere mahsus olup bunların kurulup işletilmesine yanyan esas ve yedek parçalar dâhil) (Başka maddelerle mürettebolsun, olmasın)	18
c) Sair madenî eşya (kıymetli madenlerden olanlar hariç) (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	25
3. Kauçuktan mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	25
4. Plâstik maddelerden mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gay rimürettep)	25

5. Kâğıt ve mukavvadan mamul eşya:	Nispet %
a) Kitap, gazete, mecmua, risale ve talim ve terbiyeye mütaallik eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep) (nevilerin Maliye ve Maarif vekâletlerince tâyin ve ilân olunur.)	5
b) Sairleri	15
6. Camla mürettep eşya	18
7. a) I nci tablonun "10 - B - a" pozisyonunda yazılı maddelerden mamul olanlar	12.5
b) I nci tablonun 10 ncü pozisyonunda yazılı diğer ipliklerden mamul olanlar	18
8. I nci tablonun 5 nci pozisyonunda yazılı kürklerden mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	35
9. Birinci tablonun 6 ncü pozisyonunda yazılı kemik, boynuz, kabuk, tırnak, diş ve tüylerden mamul eşya (başka maddelerle mürettebolsun olmasın)	35
10. I nci tablonun 7 ncü pozisyonunda yazılı taşlar ve incilerle kıymetli madenlerden mamul veya bunlarla mürettep eşya (başka maddelerle mürettebolsun olmasın)	35
11. Kahveden mamul maddeler	
12. Kakaodan mamul maddeler	
13. Ruhsatnamesiz ve ruhsatnamesiz her nevi tıbbi, ispençiyari ve veterinerlikte kullanılan ilâçlar dış macun, su ve tozlar ve Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 13 ncü, 30 ncü ve 38 nci fasıllarında kayıtlı diğer bilcümle müstahsallarla her nevi hülâsalar, ziraatte haşarat ve parazitlerin itlafında ve sanayide kullanılan diğer her nevi sinai, kimyevi mamul ve müstahsallar, asit tannik müştakları, tabîî, suni ve organik boyalar, vernikler ve mürekkepler, lâklar, ayakkabı boya ve cilalan, albüminoit maddelerden elde edilen yapıştıncı maddeler, her nevi sabun, kremler, şampuanlar ve diğer ıtnyatçılık ve tuvalet müstahzarları, suni mumlarla Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 25 nci faslında yer alan madenî menşeli veya suni müstahsallar (kükürt, çimento ve tuz hariç)	15
İhtar:	
1. I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerinden birkaç ile mahlut ve mürettep eşyanın (IV ncü tabloda ismen yazılı olanlarla vekâletler tarafından tâyin ve ilân edilecekler hariç) IV ncü tablodaki pozisyonu eşyanın bünyesinde kıymet itibariyle en yüksek olan maddeye göre tâyin edilerek eşya o pozisyonun nispeti üzerinden vergilenir.	
2. IV ncü tabloda yazılı olup bünyesine giren maddeler arasında I nci tabloda yazılı olanlar kıymet itibariyle % 50 den az olan eşya, bunlardan kıymet itibariyle en yüksek olanından imal edilmiş sayılarak IV ncü tablodaki pozisyonu tâyin olunur ve o pozisyonun yan nispeti ile vergilenir.	
3. Bu ihtarın 1 ve 2 işaretli bentlerindeki kıymet eşyanın gümrük kıymetini ifade eder.	
4. Kesilmiş, bölünmüş, hazırlanmış veyahut dâhilde istimal veya imal edilmek üzere esas mahiyeti değiştirilmeksizin bâzı fer'î ameliyelere tâbi tutulmuş olan ilk istihsal maddeleri I nci tabloda yazılı nispetler üzerinden vergilenir.	

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATASI

*T. B. M. M.
Muvakkat Encümen
Esas No. 1/471
Karar No. 2*

7. VIL1956

YÜKSEK REİSLİĞE

Hükümetçe hazırlanıp Yüksek Meclise takdim olunan ve tetkiki için encümenimize havale buyrulan Gider Vergileri kanun lâyihası Hükümet temsilcilerinin de iştiraki ile tetkik edilmiş ve varılan neticeler aşağıda sırası ile gösterilmiştir.

1. Mucip sebepler lâyihasından ve kanunun yapısı hakkında hükümetçe verilen şifahi izahat tan edinilen bilgiye göre bu lâyiha ile istihdaf edilen maksatların başında, 1926 yılından bu yana memleketimizde tatbik edilen Muamele Vergisi şekillerinin ve bilhassa imalâtta abnanToplu Muamele Vergisi şeklinin, memleketimiz sanayiinin inkişafını köstekleyici durumunun bertaraf edilmesi ve sanayiimize bu bakımdan gerekli inkişaf imkânları sağlanırken, bu türlü reformların tabii bir neticesi olan varidat kaybının imkân nisbetinde az olmasını temin etmek ve çok eski, çeşitli tadillere uğramış, bu bakımdan tatbik imkânları zorlaşmış bir kısım hizmet ve münferit İstihlâk vergilerimizi bugünün vergi prensiplerine uygun mazbut bir bünyeye kavuşturmak gelmektedir.

Filhakika bugün 3843 sayılı Kanuna müsteniden memleketimizde tatbik edilen Muamele Vergisinin imalâtta alınan, prensip itibariyle sınıfa faaliyetlerin kâffesini mevzuu dâhiline almakla beraber vergi tekniği ve bâzı tâli zaruretlerle bir kısım müesseseleri veya mamulleri muafiyete ve istisnaya tâbi tutmuş bulunduğu vergiye tâbi müesseseler aleyhine çok zararlı neticeler tevlietmektedir. Bu durum bilhassa işçi sayısı ve muharrik kuvvet gibi maddi unsurlarla tavsif edilmiş küçük sanatlar muafiyetinin, tatbikatta bir küçük işletme muafiyeti halini almış olmasından ileri gelmektedir. Toplu Muamele vergilerinde bu türlü muafıkların, fabrikasyon faaliyetleri için iktisadi bir rekabet gücü taşıyan artizan faaliyetlerine münhasır sübjektif bir karakter taşıması gerekirken buna mütaallik ölçünün işçi sayısı ve muharrik kuvvet miktarı gibi objektif bir esasa dayandırılması, büyük sanayi in istihsal kuvvetinden bir şey kaybetmeden bu ölçüler içine yerleşecek şekilde küçülmesini intacetmiş ve bellibaşlı sanayi kollarının bugünkü gayritabii bünyelerini meydana getirmiştir.

Bu teşhise göre imalât Muamele Vergisinin kusurunu küçük Sanat muafiyetine inhisar ettirmek ve meselenin hal çaresini bu konuyu en uygun bir şekle kavuşturmakla aramak mümkündür.

Toplu imalât Muamele Vergisi şekli, mükellef ünitelerinin bu bünyede bir verginin kayıt nizamlarına uyabilip uyamayacağı konusu üzerinde durmak mevkiindedir. Verginin kaderi bu temmülün en iyi bir isabetle gerçekleştirilmesine bağlıdır. Başka bir ifade ile İmalât Muamele Vergisinde bir artizan muafılığı veya böyle bir muafiyeti sağhyacak küçük sanat muafiyeti bir zarurettir. Bugün uygulanan muamele vergimizdeki küçük sanat muafiyeti ölçüsünün bu maksatla değiştirilmesi bütün sınaî imalâtın hemen hemen mutlak şekilde Muamele Vergisine tâbi tutulmasını intacetmektedir. Tatbikatta bunun gerek idare, gerekse mükellefler bakımından ne derece zorluklar hattâ imkânsızlıklar yaratacağı izahtan varestedir.

Bu itibarla meselenin hal çaresini verginin yapısında, prensibinde aramak, bir strüktür değişmesini istihdaf edecek bir yola gitmek, bir reform anlayışı ile meseleyi ele almak bir zaruret olarak belirmektedir.

Verginin bünyesinde yapılabilecek değiştirmeler neler olabilir? Encümenimiz bu mesele üzerinden Hükümetle geniş istişarelerde bulunmuş ve şu durumları müşahede etmiştir:

A) Toplu Muamele Vergisi şekli terk edilerek yayıb Muamele Vergisi şekline geçmek:

Nazariyat ve tatbikata göre yayılı Muamele Vergisi, vergi mevzuuna giren maddelerin istih-salden istihlâke kadar her el değiştirmesinde satış bedeli üzerinden düşük nispetlerle vergilendi-rilmesi şeklidir.

Bu pratik görünüşüne karşılık bu vergi şeklinin şu mahzurları gözden uzak bulundurulamaz:

a) Muamele adedi çoğaldıkça zaruri bir ihtiyaç maddesi lüks bir maddeden daha yüksek nispette vergi ödiyebilir.

b) Vasıtalı vergilerde rie'iliği kısmen olsun bertaraf etmek maksadiyle başvuru lan çarelerin tatbikine bu vergi şekli imkân vermez. Başka bir ifade ile vergi ödiyenlerin durumuna göre mu aflık ihdasına elvermez.

c) İhraç muafılığının uygulanmasını imkânsız kılar.

d) Muamele adedinin azaltan ve dolayısıyla nihai vergi nispetini düşüren büyük teşebbüsler bu imkândan mahrum bulunan küçük teşebbüsleri ezabilirler.

e) Bir memleketin ticari hayatı mükemmel şekilde teşkilâtlı ve mazbut değilse bu verginin uygulanması muhaldir.

f) Bu tip bir verginin mükellef adedi muamele vergisi şekillerinin hiç biri ile kıyaslanamıya-cak şekilde çok olduğundan tatbikatın idare tarafından müessir şekilde kontrolü imkânı çok za yıftır.

Yayıb Verginin kısaca ifade edilen bu mahzurlarını bertaraf etmek maksadiyle yapılan çalış-malar sonunda nazariyat ve tatbikat şu çareleri tavsiye etmiştir:

a) Vergiye tâbi maddenin iktisadi vetiresinde belli kademelerden birini mükellefiyet sahası dışında bırakmak yerinde olur. Bu görüşe göre meselâ vergiyi yalnız imalât ve perakende kade melerinde almak, ortada kalan ve emtiaya çok el değiştirten toptancı kademesini vergi şümulü dışına çıkarmak icabeder. Bu şekil, imalât ve perakende sahalarında alınan toplu iki Muamele Vergisi şeklini birden tatbik etmekten başka bir şey olmaması itibariyle, toplu ve yayılı Muame le Vergisi şekilleri arasında bir Muamele Vergisi şeklidir.

b) Alman maliyecilerinden Siemens'in tavsiyesine göre ise vergi bütün muamelelere şâmil ol malı fakat her kademede kazandığı değer farkı üzerinden alınmalıdır. Bugün Fransa'da uygulan makta olan Eklenen Değer Vergisi bu şeklin işlenmiş bir tipi olduğu gibi bugünkü - bilhassa 1946 da 4939 sayılı Kanunla yapılan tadilden önceki şekil ile - bizim İmalât Muamele Vergimiz de bu tipe dâhil bir vergi şeklidir İmalât Muamele Vergisi esasından hareket eden bu vergi şek linin de memleketimizde uygulanması memleketimizde uygulanması bugün için mümkün değildir.

B) Toplu Muamele Vergisi tiplerinin diğer şekillerine geçmek:

Yukarıda hulâsa edilen tedbirler tatbikatta yayıb Muamele Vergisinin mahzurlarını bertaraf edememiştir. Bu sebeple meselenin başka çareler taharrisi ile halli bir zaruret olarak belirmiştir. Bu çalışmaların vardığı neticelere göre verginin muayyen tedavül kademeleri üzerinde temerküz ettirilmesi bahis mevzuu mahzurları büyük nispette ortadan kaldırır ve mükellef adedi azalacağı için idari kontrolü müessir kılar. Bu itibarla vergi ya imalâtta ve ithalatta, ya toptan sahada veya perakende kademede abnmabdır.

Toptancılığın tâyini müşkül, toptancı — perakendeci muvazaaları ile matrah kaçırımlarına imkân vermesi; perakende kademe teklif edildiği takdirde son muamelenin kestirilememesi, mükellef sayısının çok olması, verginin pul ılsakı suretiyle alınması gibi vergiyi görünür hale ge-

tiren tedbirleri zaruri kılması gibi mahzurlanndan başka düzenlenmiş bir iktisadî ve ticari hayatı lâzımı gayrimufarik haline getirmiş olan bu vergi şeklinin de memleketimizde tatbikine imkân düşünülemez.

Bu itibarla memleketimizde imalâtın alınan Toplu Muamele Vergisi bünyesinde bir vergi şeklinde kalmak bugünkü küçük sanat muafiyeti problemini bu sistem içinde yeni bir prensip ile halletmek bir zaruret olarak belirmektedir.

Hükümet bu problemi şu şekilde bir hal çaresine bağlamıştır:

Lâyhada İmalât Muamele Vergisini - İthalâta da şâmil olarak - İstihsal Vergisi istihlâf etmektedir. Muamele Vergisi geniş bir "imal" tarifi ile bütün muamelleri ve sınaî müesseseleri mevzuuna aldığı halde, İstihsal Vergisi sınaî müessese ile ilgilenmeksizin ihtiyaçlanımıza cevap veren bir kısım mamullerin imalinde ilk madde, ana madde olarak kullanılan ve umumiyetle kayıt nizamı mütekâmil muhasebe usulüne intibak etmiş büyük müesseselerin mamul veya mahsullerini veya tamamıyla hariçten ithal olunan mahdut birkaç ilk istihsal maddesini ve yüzde doksandan fazlası ithal olunan yine mahdut sayıda vergiye tahammül derecesi yüksek birkaç mamulü, keza tamamıyla ithal malı olan kahve ve kakao ile bugün imali ve ithali İstihlâk Vergisine tâbi bir iki içki vazih tariflerle tadadederek vergiye tâbi tutmaktadır.

Vergi mevzuuna alınan maddeler büyük sanayi karakterindeki sınaî müesseselerde imal veya istihsal edilebildiğinden küçük sanat müessesesi problemi bu sistemde külliyyen bertaraf edilmektedir.

Bu operasyon gider vergileri manzumesine dâhil maddelerden bugün, Muamele, İstihlâk vergileri şekil veya adlan ile elde edilen varidata yakın bir gelir sağlamakla da Muamele Vergisi meselemize gerek mükellef, gerekse Hazine bakımından en uygun hal çaresini getirmektedir.

Bu suretle bilhassa küçük imalâtçıların inkişaf yolundaki arzulan da buna mâni olan engellerin bertaraf edilmesi suretiyle tamamen karşılanmış olacaktır.

Bu müşahadelerin ışığı altında encümenimiz gider vergileri lâyihasında hâkim prensipleri kabule şayan görerek maddelerin tetkikine geçilmiştir.

2. (Madde 1 Lâyiha'nın birinci maddesi vergiyi doğuran olayı - tablolara yaptığı atıfla vergi nispetini mevzuunun, şümülünü göstermektedir. Verginin mevzuu dâhil maddelerin imalâtçı veya müstahsıllar tarafından tesliminde veya ithalde abnması uygun görülmüş ve bu maddenin matufu olan listelerin tetkikine geçilerek bunlarda aşağıda gösterilen değiştirmeler yapılmıştır:

I — İlk istihsal maddeleri tablosu:

a) Bu tablonun madenlere ait 2 nci pozisyonunun giriş fıkrasında vergiye tâbi madde tarif ve tavsif olunurken istihsal ameliyelerinden yalnız (izabe) alınmıştı. Mevzuu vuzuh vermek maksadiyle izabe kelimesinden sonra (flotasyon) kelimesinin de ilâvesi ve bu fıkrada zikredilen ameliyelerin esasen ağır sanayi faaliyetleri olması itibariyle tatbikatta tereddütler yaratabileceği nazarı abnarak bahis mevzuu sanayii tavsif eden (ağır) kelimesinin metinden çıkarılması uygun bulunmuştur. Pozisyonun demir sanayiine ait (A - b) işaretli bendindeki (ağır) kelimesi de aynı düşünce ile metinden çıkarılmıştır.

b) Aynı pozisyonun bakır sanayiine ait B ve sair madenler sanayiine ait c bentlerinde ilk istihsal maddelerinin imal edildiği müesseselerde yapılacak her türlü imalâtın nihai şekilleri ile vergilendirilmesi esas kabul edilmiştir. İstihsalın belli bir kademesinden sonra başka eşya imal edilmek üzere bunların sair müesseseler tarafından satın alınması ve bunlardan vücuda getirilecek eşyanın bu lâyiha ile vergiye tâbi tutulmamış olması dolayısıyla hüküm bu hali ile kaldığı takdirde ilk istihsal müesseseleri aleyhine bir durum hâsıl olabileceği mülâhazası ile ilk istihsal maddelerinin teklifi prensibini daha dar bir imalât şekline inhisar ettirmek maksadiyle ilk istihsal

maddelerinin vergiye tâbi, şekillerinin bu bentlerde sarîh olarak tadadedilmesi uygun görülerek mezkûr pozisyonlara bu şekil verilmiştir.

Ayrıca sözü edilen e bendinin sonundaki parantez için kükürtten sonra, maden istihracı faaliyetlerinde önemi pek büyük olan (barit) in ilâvesi ve kıymetli maden mefhumunun arz ettiği ipham dolayısıyla vergi mevzuu haricinde kalacak bu maddelerin nevilerinin Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletlerince müştereken hükme bağlanarak bende vuzuh verilmiştir.

c) Aynı pozisyonun akar yakıtlara ait (D-iii/e) pozisyonundaki vergi nispeti bir tapaj yanlışı olarak ölçü esasına dayanan (20) kuruş şeklinde dizilmişti. Hükümetin verdiği izahat üzerine bu nispet (% 20) şeklinde kıymet esasına dayanır bir hale getirilmiştir.

d) Birinci tablonun 3 işaretli pozisyonundaki (pamuk) kelimesinin de bir tapaj yanlışı olduğu anlaşılmış ve (hamur) şeklinde değiştirilmiştir.

e) Birinci tablonun 5, 6 ve 7 nci pozisyonlarında yazılı kürkler ve ziynet eşyası imâline mahsus maddelere ait vergi nispetleri hükümetçe de bir lüks vergisi anlayışı içinde tesbit edilmiş ise de encümenimiz bu maddelerin vergi nispetlerini bunların vergiye tahammül derecelerinin yüksekliğini nazara itibare alarak aynı zamanda lüks maddeler israfını mümkün mertebe önlemek maksadıyla % 75 e çıkarmıştır.

Ayrıca 6 numaralı pozisyonun sonundaki parantezden önce gelen (ve) kelimesi metinden çıkarılmıştır.

f) Birinci tablonun 9 ncü pozisyonu metne vuzuh verilmek maksadıyla değiştirilmiş ve hükümet metninin başına (cam ilk maddeleri ile hurda camlardan) ibaresi ilave edilmiştir.

g) Birinci tablonun 11 nci pozisyonunun ilk parantezi içindeki ikinci kelime olan apartman kelimesinden sonra (otel) kelimesinin ilavesi tatbikatta vukuu melhuz tereddütleri izale maksadıyla metne ilave edilmiştir.

II — Mamul maddeler tablosu

a) Bu tablonun 3/a pozisyonundaki oyuncak bisikletlerin dahili imalatının, bunların bugünkü dağılık ve geri durumdan kurtarılmaları bakımından vergi şümülü dışında bırakılması, ithalatlarının ise, bugünkü Muamele Vergisinden daha düşük olan % 15 nispeti ile vergilendirilmesi uygun mütalâa edilmiş ve karar ile ilgili olarak IV numaralı ithal mamulâtı tablosunda gereken değiştirme yapılmıştır.

b) Bu tablonun 3/a pozisyonunda başka bir düşünce ile değiştirme daha yapılmıştır. Şöyle ki; hükümet teklifinde bu pozisyonun mütâakıp bentlerinde yer almıyan taşıtlarda bir atıfla zik redilmekte ve % 15 nispeti ile vergilendirilmekte idi ve bu vasıtalar arasına kamyon ve otobüsler de girmekte idi. Diğer vasıtalar nazaran ithalâtı yüksek olan bu vasıtaların bugünkü nispette % 3 nispetinde dun bir nispetle vergilendirilmesi, bu lâyhada zaruri kıldığı varidat noksanını artırıcı görülmüş ve vergiye mühammil bulunduğu düşünülen bu vasıtaların ve pozis yona dâhil diğer vasıtaların vergi nispeti % 20 olarak değiştirilmiştir.

c) Ancak bu değiştirmeye karşılık encümen, yerli karoserlerin imalâtını teşvik düşüncesi ile motorlu kara taşıtlarının motorlu şasilerine aid olarak hükümetin tesbit ettiği % 20 nispetini % 15 e indirmiş ve ithali % 25 veya % 10 nispeti ile ve IV ncü tablo münderecatına göre vergi lenmesi muhtemel bulunan motorlu kara nakil vasıtalarının motorsuz şasilerinin vergi nispetini bu tabloya alarak % 10 olarak tesbit etmiştir.

d) Saatlerin vergi nispeti bir Lüks Vergisi anlayışı ile yeniden düzenlenmiştir.

e) Ses cihazları ve levazımı pozisyonunda, münhasıran elektrik tesisatı bulunmıyan köyleri mizde kullanılan pilli radyoların İstihsal Vergisi nispetinin bugünkü Muamele Vergisi nispetini

aşmaması ve otomobil radyolarının da pilli radyolar haricinde kalan radyoların nispeti ile vergilenmesini sağlamak üzere bu tablonun 5 nci pozisyonunda gerekli değiştirmeler yapılmıştır.

f) Tablonun 6 ncı pozisyonunda başlığı, pozisyon muhtevasına daha uygun bir şekle ifrağ edilmek suretiyle değiştirilmiştir.

g) Seramik mamulleri pozisyonu bir Lüks Vergisi anlayışı ile ikiye tefrik edilmiş ve çini, porselen, fayans ve greden mamul vazo, biblo ve heykeller% 40 nispetine tâbi tutulmuş, bunlar dışında kalan pozisyon mamulleri hükümetin teklif ettiği nispette bırakılmıştır.

Nispeti yükseltilmiş olan çimlerin lâyihanın 4 ncü maddesinin (F) fıkrasında yer alanlarının dahilî imalâtan alınacak İstihsal Vergisinden müstesna bulunacağı tabiidir.

h) Tablonun ziynet ve süs eşyasına mütaallik 8 nci pozisyonunun hükümetçe teklif olunan vergi nispeti bir Lüks Vergisi anlayışı ile ve bu maddelerin imâl olunduğu maddelere ait vergi nispetleri aynı görüşle yükseltilmiş bulunduğundan, mütelâfi bir seviyeye çıkarılmıştır.

III — Kahve, kakao ve bâzı içkiler tablosu: şeker istihlâk Vergisi, şeker Kanununa alınmış bulunduğundan glikoz bugünkü Dahilî istihlâk Vergisinin dağınık metinleri arasında istihlâk Vergisine tâbi tutulmaktadır. Bu duruma son vermek üzere glikoz da bu tabloya alınmış ve ih dası sırasındaki görüşe bağlı kalınarak şeker İstihlâk Vergisinin vasati nispetinin üçte biri olan kiloda (30) kuruş haddi ile vergiye tâbi tutulmuştur.

Bu değiştirme dolayısıyla tablonun adında (glikoz) kelimesinin ilâvesi suretiyle gerekli değiştirme yapılmıştır.

IV — İthal mamulleri tablosu:

a) Bu tablonun birinci pozisyonunun metninde mânayı tavzih maksadiyle kelime ve ibare değiştirmeleri yapılmıştır.

b) Tablonun kâğıt ve mukavvadan mamul eşya pozisyonundaki kitap, gazete, risale ve sair matbualara mütallik bulunan % 5 nispeti kaldırılmıştır. Bu sahadan temin edilecek varidatın cüziliği ve buna mukabil fuzuli gümrük formaliteleri ve gecikmelere sebeb olacağı nazara alınarak kaldırılmıştır. Pozisyonun diğer unsurları hükümetin teklif ettiği şekilde muhafaza edilmiştir.

c) 8, 9, ve 10 ncu pozisyonların nispetleri bunların ilk istihsal maddelerinin encümende değiştirilmiş olan nispetlerine muvazi olarak ve aynı sebeplerle yükseltilmek suretiyle değiştirilmiştir.

d) Bu tablonun pozisyonlarından bir kısmında, daha önceki tablo pozisyonlarındaki esasa uygun serlevhalar bulunduğu halde bâzılarına serlevha konulmamıştır. Encümenimiz bu noksanları da ikmal etmiş bulunmaktadır.

3. Encümen tablolara dâhil maddelerin nispet ve vergi haddi sütunları hakkında da şu karar almayı yerinde görmüştür: Bu sütunun başlığı (nispet %) olarak kalacak, kıymet esasına göre vergilenen maddelere ait nispetler çıplak rakamlar halinde madde hizalarında gösterilecek, bunların arasına mahdud sayıda ölçü esasına göre girecek vergi hadlerinin yanına ölçünün nev'i ve tavsifi unsurları açık olarak yazılacaktır.

4. (Madde 3) Encümen bu maddeyi esas itibariyle uygun bulmakla beraber maddenin (B) fıkrasında derpiş edilen teslim halinin metinden çıkarılması konusu üzerinde esaslı şekilde durmuş, verginin ya bu fıkrada yazılı yerlere irsali sırasında emsal satış bedeli üzerinden alınması ile iktifa edilmiş veya bunlara vâki irsallerin hiç vergülenmiyerek verginin bunlar tarafından ya pılacak kati satışlar üzerine alınması ihtimalleri üzerinde durmuş, maddi kontrol esasına dayanan ve ona göre tanzim edilmiş bulunan istihsal vergisinde de bugün Muamele Vergisinde tatbik edilmekte olan esasın muhafazasını uygun bulmuştur. Ancak mevzuatımızda bu lâyiha ile derpiş olunan fiyalin tarifi bugünkü Muamele Vergisi Kanununun 8 nci maddesinde yer almış

olduğundan ilga edilen bu kanundaki tarifi bu layihaya da alınması faydalı mülâhaza olunmuştur.

Encümenin bu maddenin (d) fıkrasına parantez içinde eklediği hükmün mucip sebepleri ücretin vergi matrahı olacağı ahvale mütaallik 18 nci madde hakkında verilecek izahata talik edilmiştir.

5. (Madde 4) a) Maddenin giriş kısmındaki (teslim) kelimesi, bu lâyiha'nın teslim saydığı (sarf) ı da ihtiva etmekte bulunduğundan bu kısımdaki (veya sarf edilmesi) ibaresi metinden çıkarılmıştır.

b) Maddenin (a) fıkrası montaj ve tamir bakımından II nci tabloyu daha şâmil ve maksada uygun şekilde kavramak üzere müşahhas eşya adı tadadi yerine o tablodaki pozisyon numaralarının gösterilmesi suretiyle değiştirilmiştir.

c) Maddenin (c) fıkrasının sonunda, parantez içindeki ibarenin başına, hükme vuzuh vermek üzere (muayyen bir bedelle) ibaresi ilâve edilmiştir.

d) Maddenin (d) fıkrası ifade bakımından daha vazih bir hale getirilmiştir.

e) Maddenin (f) fıkrasına ait matlap fıkrâ münderecatına daha uygun bir şekle sokulmuştur.

f) Kütahya tipi tâbirinin tatbikatta yarattığı ve yaratmakta devam edeceği tereddütlerin izalesi maksadiyle, üzeri, resim ve nakışsız çininin de mevcudolabileceği mülâhazası ile 4 ncü maddenin (g) fıkrasına yeni bir şekil verilmiş ve fıkraya bir de matlap ilâve edilmiştir.

g) Maddenin, Türkiye'de imal olunacak boş ve dolu her türlü fotoğraf ve sinema filimlerine munhasıl olması gereken (h) fıkrasına bu suretle vuzuh verilerek metin yeniden tertibedilmiştir.

h) 4 ncü maddenin i fıkrasında harb teçhizatından madut maddeler için derpiş olunan istisna hükmünün, bir taraftan devletin hem vergi masrafı hem de vergi geliri süjesi olması diğer taraftan da bu istisna hükmünün girift bir risturn rejimi ile yürütülmesi zarureti önünde kaldırılması yerinde bulunmuştur.

i) 4 ncü maddenin (i) fıkrası kaldırıldığından j fıkrası (i) işaretini almış ve bu fıkranın sonunun parantezindeki (i) fıkrasına vâki atıf kaldırılarak bu parantez hükmü lâzımgelen şekle sokulmuştur.

j) 4 ncü maddenin (i) fıkrasının kaldırılması dolayısıyla (j) işaretine alınan k fıkrasının son parantezi de yukarıda (j) fıkrası için belirtilen sebeplerle aynı şekilde değiştirilmiştir. Gerek j gerekse k fıkralarının son parantezindeki en son kelime olan "uygulanabilir" kelimesi "uygulanır" şeklinde değiştirilmiştir.

k) 4 ncü maddenin m fıkrasında şarap müstahsulan için aile başına 500 litre şarap ile ilgili olarak derpiş olunan istisna hükmü, vergiye tâbi her madde ve bilhassa 3 ncü tablodaki içkilerin her biri için derpişi mümkün bir istisna olarak düşünüldüğü ve fakat böyle bir hükmün lüzumlu olmadığı müşahade edilerek metinden çıkarılmıştır.

l) İstihsal vergisi dahilî bir vergi olması itibariyle muaflık ve istisnaların da dahili imalât esas alınarak tâyin olunmak icabettiğinden 4 ncü maddenin hükümet teklifinde (j), encümen teklifinde (i) işareti ile gösterilen fıkrasındaki redaksiyonunun, matufu olan 12 nci maddedeki eşya bu maddede tadat edilmek, atıf 12 nci maddeye alınmak suretiyle değiştirilmesi uygun görülmüş, metin buna göre yeniden kaleme alınmıştır.

6. 9 ncü maddedeki (Maliye Vekâleti) kelimesinden önce (suretiyle) kelimesi ilâve edilerek mânaya vuzuh verilmiştir.

7. 10 ncu maddenin (e) fıkrası maden istihsalinde bugün kullanılmakta olan Elektrik istihsal Vergisi muafiyetinin şümulünü muhafaza edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

8. Hükümet metninin 10 ncu maddesinin (f) fıkrasında derpiş olunan husus daha çok mükellefiyetin tayini ile ilgili görüldüğünden Elektrik İstihsal Vergisi mükellefiyetini tâyin eden maddeye bu hususta bir sarahat ilâve edilmek üzere bu fıkra metinden çıkarılmış ve mütaakıp fıkraların sırası ona göre işaretlenmiştir.

9. Memleketimizde teşebbüs edilmek üzere bulunan elektro metalüji sanayii geniş şekilde elektrik istihlâkını icabettirdiğinden bu sanayii kurulması elektriğin uvuz tedariki ile mümkündür. Hükümetin bu mevzudaki çalışmalarını teshil ve bu sanayiın biran evvel kurulmasını sağlamak üzere bu sanayide münhasıran maden tasfiye ve izabesi için kullanılacak elektriğin istihsal Vergisinden istisna edilmesi, Hazine için reel bir gelir kaybı olmayacağından, encümenimizce uygun mütalâa edilmiş ve 10 ncu maddeye bu maksatla (g) işaretli bir fıkra eklenmiştir.

Mazbatamızın 5 nci maddesinin 1. bendinde belirtilen karara göre bu maddenin a - c fıkraları 4 ncu maddeye nakledilmiş, mezkûr madde metni bu karara uygun şekilde yemden yazılmış ve 4 ncu maddenin i fıkrası kaldırılmış bulunduğundan 12 nci maddenin bu fıkraya atfı muhtevi (e) fıkrası da kaldırılmıştır.

10. (Madde 13) Yukanda 8 nci maddede belirtilen sebeple 13 ncu maddenin Elektrik istihsal Vergisi mükellefini tâyin eden son fıkrası vuzuhu temini maksadiyle şu cümle ile ikmal edilmiştir. (Bahis mevzuu merkezin bu maksatla bunlara verdiği elektrik enerjisi vergiye tâbi tutulmaz.)

11. (Madde 14) l işaretli ilk istihsal maddeleri tablosunun (2 - D - üi, c pozisyonunda yer alan makine yağlan, petrol bitumu (petrol asfaltı), tortulu ve katranlar kıymetleri üzerinde % 20 istihsal Vergisine tâbi tutulmuş bulunduğundan 14 ncu maddenin akaryakıtların vergi matrahı hakkındaki (a) fıkrası bu durumu mahfuz bulunduracak şekilde değiştirilmiştir.

12. (Madde 18) Encümen gerek emsal satış bedeli tâyini mekanizmasının gerekse istihsal Vergisi şümulüne dâhil bitim işlerinin ücretle teklifi müessesesinin tamamıyla kaldınlamayacağını müşahade ederek bunların çok dar bir ölçüde metinde kalmasını sağlamak maksadiyle bu madde vesilesiyle lâyhada şu değiştirmelerin yapılmasını yerinde görmüştür:

a) 3 ncu maddenin (d) fıkrasına parantez içinde şu fıkra eklenmiştir.

(İmal ettikleri vergiye tâbi maddelerin bitim işlerini başka müesseselere yaptıran müstahsil ve imalâtçılar bu maddelerin İstihsal Vergisini bu kanun hükümleri dairesinde bu maddelerin, kendileri tarafından tesliminde öderler.)

Encümen bu vesile ile şu cihetin mazbatada tasrihini faydalı görmüştür: Ev sanatları muafiyetinden faydalanarak imal olunacak bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş maddeler, bunların âmil-leri tarafından, ücretle bitim ameliyesine tâbi tutturulduktan sonra satıldığı takdirde, ev sanatları muafiyeti mutlak bulunduğundan bu maddelerin bu suretle teslimi istihsal Vergisine tâbi tutulmıyacaktır.

Bu prensip önünde 16 nci maddenin (f) işaretli fıkrası da lüzumsuz hale geldiğinden metinden çıkarılmıştır.

18 nci maddenin bitim işlerinde vergi matrahının bu işler karşılığında alınan ücret olacağını tezekkür eden ilk fıkrasının da yukarda belirtilen prensip ve madde değiştirmelerinden sonra şu şekilde değiştirilmesi zaruri görülmüştür: (3 ncu maddenin son bendinin parantez içindeki hükmü mahfuz bulunmak kaydıyla başkaları hesabına yapılan bitim işlerinde vergi matrahı bu işler karşılığında abnan ücrettir.

Keza bu prensip ve değiştirmeler ve 16 nci maddenin (e) fıkrası ile kabul edilmiş bulunan indirimden sonra dikiş ve nakış ipliği imalâtı ile ilgili olarak 18 nci maddenin son fıkrasında ka-

bul edilmiş bulunan emsal ücret müessesesine de lüzum ve mahal kalmadığı kabul olunarak bu fıkra metinden çıkarılmıştır.

Lâyiha metninde yapılan bu değiştirmeler, I işaretli ilk istihsal maddeleri tablosunun tekstil maddelerine ait pozisyonlardaki bitim işlerine mütâallik kademelerden her hangi bir değiştirme yapma lüzumunu bertaraf etmektedir.

Bu değiştirmelerin ifade ettiği mânâyı birer misalle de açıklamakta tatbikata vuzuh verme bakımından encümen fayda mülâhaza etmiştir.

a) Bitim ameliyeleri yapma tesisatı olmıyan bir iplik imalâtçısı imal ettiği iplikleri doğrudan doğruya satarsa vergisini kanunun umumi hükümleri dairesinde bunların satış suretiyle kendisi tarafından tesliminde ödiyecektir.

b) Aynı imalâtçı bu iplikleri vergiyi icabettiren yukarda belirtilen şekilde teslim etmeden önce başka bir müessesede ücretle bitim ameliyesine tâbi tutturduğu takdirde bitim ameliyesi için bu ameliyeyi yapan müessese vergi ödemiyecek, bu suretle bitim ameliyesine tâbi tutulan iplikler bunları imal eden ve bu kanuna göre vergi mükellefi bulunan imalâtçı tarafından yine bu kanunun hükümleri dairesinde bu ipliklerin tesliminde, bitim ücretini de ihtiva eden kati satış veya emsal satış bedeli üzerinde vergiye tâbi tutulacaktır.

Ev sanatları muafiyetinden faydalananlar tarafından imal edilmiş ipliklerin bunlar tarafından başkalarına ücretle bitim ameliyesine tâbi tutturulduktan sonra teslimi vergiye tâbi tutulmıyacaktır.

c) Bitim ameliyesi tesisatı bulunan müesseselerin satınaldıkları ipliklerin bu ameliyeleri yaptıktan sonra bu kanun hükümleri dairesinde teslim etmeleri, kanunun umumi hükümleri dairesinde - bunlar vergiye tâbi müesseselerden alındığı takdirde ilk madde indirimine de tâbi tutularak - İstihsal Vergisine tâbi tutulacaktır.

d) Müstahsil veya imalâtçı durumunda bulunmayan bir şahsın, vergili veya vergisiz olarak satınalacağı iplikleri bir müesseseye ücretle bitim ameliyesine tâbi tutturması halinde vergi, bu bitim ameliyeleri karşılığında alınan ücret üzerinden ödenecek ve vergiyi bu ameliyeleri yapan müessese ödiyecektir.

13. (Madde 19) Hükümet teklifinde bu madde ile matrah gizlemek suretiyle vukuu melhuz kaçakçılıkları önlemek maksadiyle derpiş edilen tedbir mükelleflerin bir hesap dönemindeki teslimleri tutarının elli bin liradan veya umumi satışlarının dörtte birinden fazla bulunması haline inhisar ettirilmişti. Encümen bahis mevzuu kaçakçılığın bu maddeler içinde kanuni bir meşruiyet almasını vergi adaleti ve verginin verimi bakımından yerinde görmemiş ve maddenin birinci fıkrasında tezekkür edilen şartın tahakkukunu, derpiş edilen tedbirin uygulanması için lâzım ve kâfi sayılarak maddeyi bu görüşe göre değiştirmiştir.

14. (Madde 24) Hükümet teklifinin 24 ncü maddesinin (a) fıkrasında ithal olunan akarya kıtların ve kahvenin vergi matrahının bunların gayrisâfi sikleti olduğu yazılıdır. Encümen bu matrahı kahve için uygun mütalâa etmekle beraber akar yakıt zurufunun, muhtevaları olan akar yakıtlar gibi siklet üzerinde vergilenmesini, bugün Gümrük Resmi sahasından bu zurufun dolu olarak ithali dolayısıyla bidon piyasasında meydana gelmiş olan gayritabiî durumu teşdideder mahiyette görmüş ve fıkrayı akar yakıtların vergi matrahını, bunların safi sikleti olacak şekilde değiştirmiş ve maddeye, zurufun ithal maddeleri tablosuna göre ayrıca İstihsal Vergisine tâbi tutulmasını sağlamak maksadiyle gerekli hükmü ilâve etmiştir.

15. (Madde 25) Bu maddedeki atıf, bir tapaj hatası olarak, 23 ncü maddeye olacak yerde 22 nci maddeye yapılmıştır. Encümen metninde bu hata düzeltilmiştir.

16. (Madde 26) Keza bu maddedeki atıf da aynı şekilde vukua gelmiş bir hatadır. Atıf yapılan madde 23, 24 yapılmak suretiyle, düzeltilmiştir.

17. (Madde 27) Hükümetin 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında vergi mükerrerliğini önleme mekanizması, İstihsal Vergisine tâbi tutulmuş bütün maddeler için derpiş edildiği halde birinci nkrada bu prensip yalnız II nci tablodaki mamullere inhisar eder şekilde ifade edilmiştir. Birinci fıkra ikinci fıkradaki esasa intibak edecek şekilde değiştirilmiştir.

18. (Madde 28) Bankaların ve sigorta şirketlerinin yaptıkları bütün muameleler dolayısıyla elde ettikleri paraların kâffesinin Muamele Vergisine tâbi tutulması keyfiyeti, bu müesseselerde banka ve sigorta muameleleri yanında diğer muamelelerin yüzde çok düşük bir nispette beliren tâli derecede olması, banka muamelelerinin yegân yegân neler olduğunun tatbikatta kestirilmesi konusunda karşılaşılan zorluk ve ihtilâfların bertaraf edilmesi sebebiyle yıllardan beri kabul edilmiş bugünkü pratik esasın terk edilmemesi düşüncesiyle, encümenince uygun mütalâa olunmuştur.

Ancak madde metninde tarif olunan banker sıfatını iktisabetmiş şahısların banka muameleleri dışındaki faaliyetlerinin ekseri ahvalde bankerlik muamelelerine galip durumda bulunduğu göz önünde tutularak bunların yalnız banker sıfatı ile yaptıkları muameleler dolayısıyla elde ettikleri paraların Banka Muameleleri Vergisine tâbi tutulması uygun mütalâa edilmiş ve maddeye bunu temin edecek şekil verilmiştir.

19. (Madde 29) Lâyihanın 28 nci maddesi ile banka unvanını taşıyan müesseseler yaptıktan her türlü muameleler dolayısıyla Banka Hizmetleri Vergisine tâbi tutulmuş olduğundan 6266 sayılı Kanuna göre kurulan Kan Bankalarının da bu vergi ile teklif edilme ihtimallerini sarıh şekilde bertaraf etmek üzere lâyihanın 29 ncu maddenin (h) işaretli fıkrasında, yer alan, muaflık hükmü encümenimizce de yerinde görülmekle beraber kan mevzuundan başka kemik ve insan uzuvları ile ilgili banka şeklindeki faaliyetlere başka memleketlerde rastladığı gibi ileride bizde de bunlara benzer kuruluşlara gidilmesi bir ihtimal olarak derpiş edilmiş ve böyle bir kuruluşa aid olarak hükümetçe getirilecek layihaların, bu bankaların gider vergileri camiasına dâhil Banka Muameleleri Vergisine tâbi tutulmamasını sağlayacak muaflık hükümlerini de ihtiva etmesi temenniye şayan bulunmuştur.

20. (Madde 34) Lâyihanın, Nakliyat Vergisinin mevzuunu ve bu vergiyi doğuran olayı gösteren 34 ncü maddesi esas itibarıyla encümenimizce de uygun bulunmuş ise de, 35 nci maddenin (g) işaretli fıkrası ile canlı hayvan taşımaları esasen Nakliyat Vergisinden istisna edilmiş olduğundan 34 ncü maddenin birinci fıkrasındaki (hayvan nakli dâhil) ibaresinin metinden çıkarılması yerinde mütalâa edilmiştir. Taşımalar mevzuunda hayvan da her hangi bir yükden farksız olduğundan, esasen maddenin birinci fıkrasındaki (yük taşımaları) ibaresi hayvan taşımalarını da içine alacak bir şümül içindedir. Bu itibarla (hayvan nakli) ibaresinin metinden çıkarılması, bu madde ile tedvin edilmek istenen mükellefiyet şümülünü her hangi bir tahdide de tâbi tutmuş değildir.

21. (Madde 35) Encümenimiz, lâyihanın 35 nci maddesinin esas itibarıyla yerinde bulmakla beraber bu maddenin (g), (h), (i) fıkraları üzerinde önemle durmuş ve bu maddeye bir (j) fıkrası ilâvesini uygun bulmuştur.

Hububat yanında bakliyatın da bu istisnadan faydalanması uygun bulunmuş (g) fıkrası ona göre değiştirilmiştir.

Maddenin (h) fıkrasındaki istisna hükmünün kaldırılması üzerinde de durulmuş ise de lâyiha ile derpiş olunan nakliyat vergisi, 34 ncü maddede sarıh şekilde ifade edildiği gibi tamamıyla mülki bir karakterde olduğundan millî bir kâpotaj mahiyetinde olmıyan ve memleket dışına bakı seyahat ve taşımaları pahalandıracak böyle bir operasyon lüzum görülmemiş ve aynı mülâhazalarla deniz taşımalarına münhasır bulunan bu muaflık hava seferine de teşmil edilmiştir.

Maddenin (i) fıkrasının müzakeresi sırasında, nakliyat resmi ile ilgili olarak hükümetçe hazırlanmış olup Maliye Encümeninde tetkik edilmekte olan bir lâyiha, adı geçen encümenince nakliyat vergisinin gider vergileri çerçevesi içinde ıslaj edilmekte bulunduğu göz önünde bulundurularak tetkik ve intaç için komisyonuza gönderilmiştir.

Gider vergileri lâyihasının 35 nci maddesinin (i) fıkrası ile 150 ve daha aşağı gros tonilâto-daki gemilerle yapılan taşımalar vergiden istisna edilmekte idi. Maliye Encümeninden encümenimize gönderilen ve müzakeresi yapılarak raporu başkanhğa arz olunan bahis mevzuu lâyiha ile 300 rûsun tonilâto hacmindaki makineli deniz nakil vasıtaları ile yapılan eşya taşımaları vergiden istisna edilmek istenmiştir. Gider vergileri lâyihasının Büyük Millet Meclisine arzından sonra hasıl olan yeni bir durum dolayısıyla teklif edilmiş bulunan formülün, Gider vergileri lâyihasının 35 nci maddesinin (i) fıkrasına, eski formülün yerine geçmek üzere, (eşya taşımaları) ibaresi ilâvesiyle, aynen alınması encümenimizce uygun mütalâa edilmiştir.

Lâyihanın 34 ncü maddesinin (b) işaretli fıkrasıyla Nakliyat Vergisi otobüs seferlerine de teşmil edilmiş bulunmaktadır. Tramvay, tünel ve trolleybüs gibi vasıtaların vergiye tâbi tutulması önünde, şehir içi otobüs seferinin vergi mevzuuna alınmasında bir muadelet gören encümenimiz şehirlerarası otobüs seferinin memleketimizde yeni bir teşebbüs olduğunu, henüz böyle bir vergi nizamına tâbi olabilecek bir bünyeye kavuşmadığını, demiryolları için de ciddî bir rakibolamıyacağım göz önünde bulundurarak şehir dışı otobüs seferini vergiden istisna etmeyi yerinde görmüş ve bu maksatla 35 nci maddeye (j) işaretli bir fıkra ilâve etmiştir.

22. (Madde 36) Bu maddedeki atıf, 34 ncü madde yerine bir tapaj yanlışı olarak 33 ncü maddeye yapılmıştır. Encümen metninde bu nokta düzeltilmiştir.

23. (Madde 38) Lâyihanın, Nakliyat Vergisi nispetlerini gösteren 38 nci maddesinde encümenimizce aşağıda belirtilen değiştirmeleri yapmıştır:

a) Bu maddenin I-B/b fıkrası ile tek mevkili taşıtlarda vergi nispeti ikinci mevkii misillû % 20 olarak tesbit edilmişti. Bu türlü vasıtaların daha çok üçüncü mevkiye muadil olduğunu mülâhaza eden komisyonumuz, (motorlu tren taşımaları hariç) bunların vergi nispetinin % 10 olmasını sağlamak üzere maddenin I -B/a ve b fıkralarında gerekli değiştirmeleri yapmıştır.

b) Maddenin son iki fıkrasında şehir içi seferi mefhumunun tâyini maksadiyle yapılan tarif uygun bulunmakla beraber bu türlü seferlerin belediye sınırları içinde inhisar edenlerin de, seferin başlama ve bitiş noktalarının hükümet organlarıncâ tâyini lüzumlu görülmemiş, bu lâzimenin belediye sınırlarını aşan şehir içi seferlerine inhisar ettirilmesi uygun görülerek sondan ikinci fıkraya bu ciheti sağlayacak şekil verilmiş ve başlangıç ve bitiş noktalarının tâyini işinde Maliye ve Münakalât vekâletlerini vazifelendirmenin kâfi olduğuna kanaat getirilmiştir.

İlgili makamlarca bu işler yapılırken mevcut mevzuatın aksatılmamasına itina ile encümenimiz tabîî bir cihet olarak mütalâa ettiğinden, bu hususa müteveccih son fıkranın metinden çıkarılmasını uygun görmüştür.

24. (Madde 40) : Encümen PTT Hizmetleri Vergisinin istisnalarını gösteren 40 nci madde üzerinde ve bilhassa bu maddenin (a) fıkrası üzerinde önemle durmuştur. Lâyiha bu fıkrasıyla yabana memleketlerle olan telgraf ve telefon muhaberelelerini bu vergiden istisna etmektedir.

Komisyonumuz, ücreti tamamiyle memleketimizde ödenen bu müesseselerin vergiye tâbi tutulması imkânları üzerinde durmuş ve bu ücretlerin memleketimizin de dâhil bulunduğu milletlerarası anlaşmalara müsteniden bu mevzularda alınan ücretlerin müraselenin toprakları üzerinde cereyan ettiği memleketler arasında belli esaslara göre paylaşılmakta olduğunu ve alınan ücretlerin âzami limitlerle mahdud bulunduğunu, böyle bir verginin PTT idaresinin bünyesinden ödenmesi gerekeceği anlaşıldığından fıkranın olduğu gibi bırakılması yerinde mütalâa edilmiştir.

25. (Madde 57) İthalde alınan İstihsal Vergisinin Gümrük Resmi teminata bağlanmış muamelelere aid olanları hakkındaki 57 nci madde, esas itibarla uygun bulunmuş ve akar yakıtlara ait ambalaj maddeleri konusunda lâyihanın 24 ncü maddesinin (a) fıkrasında encümence yapılan değiştirme ile tenazuru sağlamak ve tatbikatta bir tereddüde meydan bırakmamak üzere maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi başına (bu kanunda aksine sarahat bulunmayan ahvalde) ibaresi ilâve edilmiştir.

26. (Madde 60) Bu maddenin ikinci fıkrasının başındaki atıf, 61 nci madde yerine bir tapaj yanbşı olarak 60 ncı maddeye yapılmıştır. Encümen metninde bu nokta düzeltilmiştir.

27. (Madde 64) Ücretin istihsal Vergisi matrahı olması keyfiyetini çok dar bir sahaya inhi sar ettirmek maksadiyle lâyiha'nın ilgili maddelerinde yapılan değıştirmelere muvazi olarak, bi tim işi yapan müesseselerin müessir bir kayıt nizamı içinde tutulması zarureti ne kaani olan encümenimiz, bu müesseselerin bu türlü işlerinin kâffesini kaydetmek üzere, ticari vasıflan her ne olursa olsun, Vergi Usûl Kanununun 191 nci maddesinde yazılı bitim işleri defterini tutma ları mecburiyetinin devam ettirilmesi yerinde görölmüş ve bu hususu temine 64 ncü maddenin sonuna (f) işaretli bir fıkra ilâve etmiştir.

28. (Geçici madde 1) Lâyiha'nın 4 ncü maddesinin (i) fıkrasının yukarıda belirtilen sebep lerle kaldırılmış bulunması dolayısıyla bu maddenin mütaakıp fıkralarının harf halindeki işaret leri de değışmiş ve bu arada yerli Fuel Öyle ait (ı) fıkrası da (k) olmuştur.

Geçici birinci maddenin ilk fıkrasında bahis mevzuu (1) fıkrasına bir atıf işareti vardır. Be- lirtilen bu sebep dolayısıyla bu harfin (k) olarak düzeltilmesi icabetmiştir.

29. (Geçici madde 2) Encümenimizce, lâyiha'nın kanunlaşması üzerine bugünkü Muamele Vergisi ve lâyiha'nın mevzuuna alınmış İstihlâk vergileri ile bu Lâyiha ile ihdası derpiş olunan İstihsal Vergisinin dayandığı prensiplerin birbirine uymaması dolayısıyla, lâyiha'nın prensibi ikti zası olarak, vergi mevzuuna alınmış olup da Muamele Vergisinden müstesna bulunan veya ver giye tahammül derecesi yüksek bulunarak İstihsal Vergisi, Muamele Vergisinden yüksek tutul muş olan maddelerin stoklarını ellerinde bulunduranların diğerlerine nazaran kazanacağı haksız rekabet gücünün zararlı tesirlerini izale maksadiyle bu türlü şahısları beyana davet ve aradaki vergi yükü farklılığını bertaraf edecek şekilde gerekli tarhiyatı yapmak ve İstihsal Vergisi farkla rını tahsil etmek üzere Hükümete bir salâhiyet tanınması vergi adaleti icabı olarak düşünölmüş ve lâyiha'ya bu maksatla geçici ikinci madde ilâve edilmiştir.

30. (Madde 67) Lâyiha mevzuuna giren bugünkü vergi kanunlarının kaldırılmasına müteallik olan 67 nci madde esas itibariyle encümenimizce uygun mütalâa edilmiş bulunmakla beraber maddenin 1, 2 ve 3 ncü fıkralarında ilgası derpiş edilmiş bulunan kanunların sarıh ve numara lan ile tadadı olarak, diğer fıkralarda yazılı kanunların isimleri de anılmak suretiyle gösterilmesi ni tatbikatta vukuu melhuz tereddütlerin izalesi bakımından encümenimiz lüzumlu görmüş ve bu nkraları bu maksatla gereken şekilde değıştirmiş ve III numaralı tabloya yukarıda belirtilen se beplerle ilâve edilmiş olan glikozdan halen alınmakta olan İstihlâk Vergisine müteallik hükümle rin kaldırılması konusunda maddeye (10) işaretli bir fıkra ilâve etmiştir.

31. (Madde 68) Gider vergileri lâyihasının 1957 malî yılı başından itibaren meriyete girece ği hakkındaki 68 nci maddesinin, encümenimiz bu lâyiha ile vasıtah vergilerden yapılan operas yonların seneyi haliye bütçesine vukuu muhakkak olan menfi tesirini bertaraf etmek ve yeni ver giyi 1957 malî yılı bütçesiyle birlikte meriyete vaz'etmek maksadiyle esas itibariyle uygun görmüş ancak aşağıda belirtilecek lâyiha'nın bir iki prensip veya hükmünün kanunun neşri tari hinden itibaren meriyete sokulmasında zaruret görölmüştür.

a) Su ile işleyen çeltik dinkleri dışında kalan müesseselerde imâl olunan pirinçler bugün Muamele Vergisine tâbidir. Ancak su dinklerinin rekabeti zoru ile ve kayda uğratılmadan yapı lan imalât dolayısıyla bu sahadan beklenen verginin alınmadığı müşahade olunduğundan, gıda maddelerinin esas itibariyle mevzuu dışında bırakan gider vergileri lâyihasının bu prensibinin pi rinç hakkında Kanunun neşir tarihinden itibaren uygulanması yerinde görölmüştür. Bu suretle bu ziraat sanatına şimdiden rahatça inkişaf imkânı verilmesi ve 1957 de ticarete intikal edecek 1956 yılı pirinç mahsulüne de lâyiha'nın getirdiği kolaylıkların diğer sınaî faaliyet kollariyle bir likte bahsedilmesi imkân dâhiline sokulmak istenmiştir.

b) Bu lâyiha şümulüne dâhil bir hizmet vergisi olan banka, banker ve sigorta şirketleri Muameleleri Vergisinin nispeti, bugün alınmakta olan Muamele Vergisi nispetlerine nazaran bir

miktar yüksek tutulmuştur. Ve bu husus encümenimizce de uygun görülmüştür. 1956 yılı gelir bütçesinin tamamen tahakkukunu ve pirincin Muamele Vergisinden istisnasıdan mütevellit kaybı telâfi etmek ve Hükümetçe son zamanlarda kredi mevzuunda alınan tedbirlerin bu bakımdan da tatbikini kolaylaştırmak maksadiyle bu nispetlerin bu lâyiha'nın neşrini takibeden ay başından itibaren Banka, Banker ve Sigorta Şirketleri Muamele Vergisi olarak tatbiki encümenimizce uygun mütalâa edilmiştir. 68 nci maddenin bu hususu sağlamaya matuf fıkrası gereğince bankalar bu kanunun Resmî Gazetede yayınladığı ayı takibeden ay başından itibaren Muamele Vergisini icabettiren muamelelerine ait Muamele Vergilerinin, Gider Vergileri Kanununun 33 ncü maddesinde yazılı nispetler üzerinden hesap ederek Muamele Vergisi Kanununun hükümleri dairesinde ödiyeceklerdir.

c) Bu kanunla bugünkü İstihlâk Vergisine nazaran kiloda 200 kuruş daha yüksek İstihsal Vergisine tâbi tutulmuş olan kahveye ait bu nispetin de, yukanki fıkrada zikredilen sebeplerle bugün 4950 sayılı Kanunla kahveden aumakta olan İstihlâk Vergisi nispeti olarak uygulanması uygun mütalâa edilmiştir. 68 nci maddenin bu hükmü kanunun neşri tarihinden itibaren uygulanacaktır.

Encümenimiz bu lâyiha'nın Yüksek Meclisin Umumi Heyetinde tercihan ve müstacelen görüşülmesini de, kanunun neşri tarihi ile meriyet tarihi arasında Hükümetçe yapılması gerekli hazırlıkların ikmalî için lüzumlu mütalâa etmiştir.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Muvakkat En. Reisi.

MUVAKKAT ENCÜMENİN TADİLÎ
GİDER VERGİLERİ KANUNU LÂYİHASI
BİRİNCİ KISIM
BİRİNCİ BÖLÜM

Mevzu, şümul, vergiyi doğuran olay, nispet

MADDE 1. — Bu Kanuna bağlı I, II ve III numaralı tablolarda yazalı maddelerden Türkiye'de istihsal ve imal olunanların müstahsil veya âmilleri tarafından teslimi veya kendi imalâtlarında sarf edilmesi; bunlardan yabancı memleketlerde istihsal ve imal edilenlerle IV ncü tabloda yazdı mamullerin Türkiye'ye ithali, bu tablolarda gösterilen nispet ve hadlerde İstihsal Vergisine tâbidir.

Teslim.

MADDE 2. — Bu kanuna göre teslim, mevzuuna giren maddekrin (Elektrik dinil) mülkiyetinin diğer bir gerçek veya tüzel kişiye intikaline veya malın bu kişiye veya bir yere tevdi veya irsalini ifade eder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Teslim sayılan haller.

MADDE 3. — Bu kanunun tatbikinde aşağıda yazılı haller teslim sayılır.

Vergiye tâbi maddelerin müstahsil veya imalâtçısı tarafından (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

a) Vergiye tâbi maddelerin imalinde ilk madde veya yardımcı madde olarak kullanma dı şında her hangi bir surette istimal veya istihlâki,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

b) Vergiye tâbi olmıyan mamulleri için ilk madde, yardıma madde ye ambalaj malzemesi olarak kullanılması,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

c) Satılmak üzere komisyonculara veya konsinyasyon suretiyle iş yapanlara veya fiyala, şube ve satış mağazalarına gönderilmesi,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

d) Mamullerin, ilk maddesini kendi hesaplarına imalât yaptırmak üzere verenlere veya bunların gösterecekleri şahıslara veya yerlere tevdi veya irsal olunman (imal ettikleri vergiye tâbi maddelerin bitim işlerini başka müesseselere yaptırılan müstahsil ve imalâtçılar bu maddelerin İstihsal Vergisi bu kanun hükümleri dairesinde bu maddelerin kendileri tarafından tesliminde öderler.)

İKİNCİ BÖLÜM

İstisna ve muaflıklar

I - Dâhilde alman İstihsal Vergisinde

MADDE 4. — Türkiye'de istihsal veya imal edilen aşağıda yazdı maddelerin müstahsıllan tarafından teslimi İstihsal Vergisinden müstesnadır:

Montaj ve tamir.

a) II nci tablonun 3, 4, 5 ve 6 ncı pozisyonlarında yazılı vasıta, alet, makine ve cihazların kurulup işletilmesinde kullanılmak üzere ithal veya imal ve istihsal dolayısıyla vergilendirilmiş bulunan esas ve yedek parçalardan, memleket dâhilinde kurulup işler veya kullandır hale getirilen yukarda mezkûr vasıta, makine, alet ve cihazlar (Yalnız montaj ve tamir dolayısıyla),

Vergiye tâbi maddelere sarf.

b) Aynı işletme dâhilinde istihsal edilip bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin istihsalinde sarf edilen maddeler (Elektrik, havagazı ve akar yakıtlar hariç),
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Araştırma ve deneme.

c) Araştırma ve deneme maksadiyle istihsal edilen maddeler (Muayyen bir bedelle piyasaya arz edilmemek kaydı ile),

öğretim ve eğitim.

d) Dışardan usta ve işçi almaksızın hapishanelerde, Darülaceze ve Yardım Sevenler Cemiyeti, Kızılay ve Verem Savaş Derneği Sanatoryumlarında ve Rehabilitasyon müesseselerinde ve sağır, dilsiz ve körlere ait derneklerin atölyelerinde veya öğretim ve eğitim müesseselerinde yetiştirme maksadiyle imal ve istihsal edilen maddeler.

Bağış, yardım.

e) Kamu menfaatlerine yararı veren derneklere makbuz karşılığında bedelsiz bağış ve yardım şeklinde verilen maddeler,
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Bâzı konfeksiyon eşyası.

f) II nci tablonun 8 nci pozisyonunda yazdı eşya,

Tezyini çiniler.

g) Vazo, duvar tabağı gibi çiniden mamul yerli tezyini eşya,

Fotoğraf ve sinema filimleri!.

h) Her türlü fotoğraf ve sinema filimleri,

Sağlık ve eğitim eşyası ve ithal ile ilgili istisnalar.

(i) I — Tıbbi ve cerrahi kuşaklar ve bunların benzeri sağlık alet ve cihazları, röntgen makine ve cihazları ve bunların kurulup işletilmesine yarıyan parçalar, röntgen filimleri ve tababette kullanılan sair alet ve makineler (İsmen zikredilmeyenlerin nevileri Sıhhat ve İçtimai muavenet ve Maliye Vekâletleri tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur.)

II — Münhasıran eğitim ve öğretimde kullanılan aleti makine ve cihazlar (Nevileri ve şartları Maarif ve Maliye Vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunur).

III — 12 nci madde ile ithalleri vergiden istisna edilen ticaret eşyasının memleket dâhilinde imal ve istihsal edilen eşit ve benzerleri (Transit ve geçici kabul usullerinden, geçici veya şarta bağlı muafırlardan faydalananlar'hâric, ticaret anlaşmaları ile verilmiş taviz mahiyetindeki muafiyetlerden faydalananlar dâhil).

i) fıkrasının yukarda yazılı 3 bendinde mezkûr istisna hükümleri, vergiden istisnası bahis mevzuu olan madde II nci tabloda ismen yazılı bulunduğu takdirde muafien teslim edilmek; diğer ahvalde bu maddelerin bünyesine giren vergili ilk ve yardımcı maddeler - elektrik, havagazı ve akar yakıtlar hariç - dolayısıyla evvelce ödenmiş İstihsal Vergisinin, Maliye Vekâletince tesbit edilecek usul ve esas dairesinde hesapedilerek bu maddeleri imal edene iadesi suretiyle uygulanır.)

j) Gümrük Kanunu ve Tarife Cetveli veya diğer kanunlarla resmî dairelere ve bunlara bağlı kurumlara, resmî ve hususi diğer kurumlara verilmiş olan Gümrük Resmi muaflığından faydalanan eşyanın, memleket dâhilinde imal olunan eşit ve benzerlerinden Maliye ve iktisat ve Ticaret vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân edilecek olanlar (yalnız gümrük muaflığını haiz olan daire ve kurumlara teslim edilmek ve bunlar tarafından kendi ihtiyaçlarında kullanılarak üç yıl içinde başkalarına satılmamak veya devredilmemek şartı ile) (Bu müddetten önce satış veya devir halinde satan veya devredilenlerin satış veya devir tarihinden itibaren bir ay içinde ilgili vergi dairesine başvurarak gerekli istihsal vergisini ödemeleri mecburidir. Bu mecburiyete riayet edilmemesi halinde vergi bir kat zammı ile alınır. II nci tabloda yazılı mamuller için bu vergi maddenin satış bedeli veya devir kıymeti üzerinde hesab edilir. tade suretiyle uygulanan muafiyette ödenecek verginin hesabında alım ve satım veya devir bedelleri arasındaki fark nazara alınır.) (i fıkrasının sonunda parantez içindeki hüküm bu fıkranın tatbikinde de aynen uygulanır.)

Tortu yakıtlar.

k) Dâhilde istihsal olunan tortu yakıtlardan, A. S. T. M. standartlarına göre "Pensky — Martens kapalı kab usulü" ile ıstıial noktası 55 santigrat dereceden aşağı olmıyan ve aynı zamanda A. S. T. M. standartlarına göre Seybolp üniversal viskozitesi 37.8 santigrat derecede 150 saniyeden yüksek bulunanlar,

(Hükümetin I fıkrası aynen kabul edilmiştir.)

Muaflıklar.

MADDE 5. — Aşağıda yazılı müstahsil ve imalâtçılar münhasıran zikredilen işlerden dolayı vergiden muafırlar:

Ev sanatları muaflığı.

a) Bir evde oturan aynı aile efradından terekkebeden, münhasıran oturduktan evde çalışan, muharrik kuvvet, hariçten alınmış işçi, çırak kullanmıyan iplik, ip ve urgan imalâtçıları (ip ve urgan imalinde oturulan evden gayri yerlerden de faydalanılması caizdir. Bu muaflığın tatbikin de aile efradı tâbiri imalâtçının kendisi ile birlikte yaşayan eşini, çocuk ve torunlarını, ana ve babasını ve 18 yaşını bitirmemiş kardeşlerini ifade eder.)

iptidai boyahaneler muaflığı.

b) Muharrik kuvvet ve buhar kazanı kullanmıyan, çalıştırdığı işçi ve çırak sayısı kendisi ile birlikte üçü geçmiyen, tüccara ve istihsal Vergisine tâbi imalâtçılara ait iplikleri boyamıyan boyahaneler,

ipek imalâthaneleri muaflığı.

c) Her türlü tabiî ipekten iplik imal eden veya bunların bitim işleri ile ıstıgal edenler,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

İhracat muaflığı.

MADDE 6. — ilk ve yardımcı maddeleri için istihsal Vergisi ödenmemiş vergiye tâbi istihsalât ve imalâtını münhasıran memleket haricine çıkaran müstahsil veya imalâtçılar adına vergi tahakkuk ettirilmez.

Bu türlü imalât veya istihsalâtını kısmen memleket haricine çıkaranlar için mal imal veya istihsal yerinden çıkmadan evvel vergi dairesine aşağıdaki (b) işaretli bentte yazılı malûmatı havi olarak verilecek beyanname üzerine vergi tarh ve tahakkuk ettirilerek tecil olunur.

Tecil edilmiş olan vergi.

a) İhracat, imalâtçı veya müstahsil tarafından bizzat veya ihracatçı yahut komisyoncu vasıtasıyla kendi namına yapılmak yahut memleket içinde bir ihracat tüccarına satılarak onun tarafından doğrudan doğruya ihracolunmak,

b) Vergi dairesine verilen beyanname ile ihracedilecek maun cinsi, nev'i, miktarı, satış bedeli, kablann aded ve nev'i, ihracatı yapacak tüccar veya komisyoncunun adı, soyadı, ticari unvanı ve adresi, ihracatın müstahsil veya imalâtçı namına mı yapılacağı, yoksa ihracedilmek kaydı ile memleket dâhilinde ihracat tüccarına mı satıldığı bildirilerek iki nüsha nakliye tezkeresi alınmak,

c) Nakliye tezkeresi tarihinden itibaren altı ay içinde maun (b) bendinde yazılı şekilde ihracedildiğini mübeyyin gümrük dairesinden alınacak vesika vergi dairesine ibraz edilmek,

Kayıt ve şartı ile terkin olunur.

İptidai maddesi başkasına aidolmak üzere istihsal veya imal edilecek birinci fıkrada yazılı maddeler, sahibi tarafından bizzat veya bilvasıta ihracedilir. Yahut doğrudan doğruya ihracedilmek üzere memleket içinde bir ihracat tüccarına satılırsa müstahsil veya imalâtçı tarafından, mal istihsal veya imal yerinden çıkmadan evvel yukardaki (b) işaretli bentte yazılı şekilde vergi dairesine beyanname verilmek ve bu beyannameye mal imal ettiren şahıs veya müessesenin adı ile adresi ayrıca gösterilmek şartıyla bu mallar için tarh ve tahakkuk ettirilecek vergi de tecil ve (c) bendinde yazılı hüküm yerine getirildiği takdirde terkin olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

ihracat muafliğının tatbik edilmeyeceği haller ve ihraçtan vazgeçme halinde yapılacak muamele.

MADDE 7. — 6 ncı maddede yazılı şartlardan her hangi birine riayet edilmemesi halinde evvelce tecil edilmiş olan vergi, maun istihsal veya imal yerinden iman tarihini takibeden ayın on beşi ödeme süresi sayılarak âmme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Zor durum dolayısıyla ihraç beyannamesinde gösterilen malların kısmen ihracedümediği anlaşıldığı takdirde müddetinde ihracedilen mallara ait vergi 6 ncı maddedeki esaslar dairesinde terkin, ihracedilmeyen mallara ait vergi de gecikme zammına tâbi tutulmadan usulü dairesinde tahsil olunur.

Nakliye tezkeresinin alındığı ayı takibeden ay başından itibaren üç ay içinde nakliye tezkeresinde yazdı mallan kısmen veya tamamen ihracından vazgeçildiği yazı ile vergi dairesine bildirilirse bu maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

Bu mallar ihbar tarihine kadar nakliye tezkeresinde yazılı ihracat tüccarından başka bir şahıs veya müesseseye memleket içinde satılmış ise satıldığı ayın beyannamesine, şayet ihracat tüccarı tarafından memleket içinde satılmış ise ihbarın yapıldığı ayın beyannamesine ithal edilir.

İhbar tarihine kadar memleket içinde satılmayıp müstahsil veya imalâtçıya iade edilmiş olan mallar imalât defterinde icabeden kayıtlar yapılmak suretiyle istihsal veya imali yapan işletmeye ithalât kaydolanarak vergisi terkin edilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Vergisi ödenmiş maddelerde imal olunan vergiye tâbi mamullerin ihracı.

MADDE 8. — Vergisi ödenmiş maddelerle imal olunan maddelerin ihracı halinde de 6 ve 7 nci maddeler hükümleri uygulanır. Bu mamullerin bünyesine giren ilk maddeler dolayısıyla ödenmiş olan istihsal Vergisi 9 ncu madde hükmü dairesinde mükellefe veya vergisi ödenmiş ilk maddeyi vererek vergiye tâbi maddeler imal ettirene iade olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Vergisi ödenmiş maddelerle imal olunan vergi şümulü dışındaki maddelerin ihracı.

MADDE 9. — Mükellef tarafından bizzat istihsal edilen veya saün alınan vergiye tâbi maddelerle imal olunan ve bu kanunla vergiye tâbi tutulmamış bulunan mamullerin ihracı halinde bunların bünyesine giren vergili maddeler dolayısıyla evvelce ödenmiş olan istihsal vergisi, 6 ncı maddede yazdı ihraç beyannamesi ve nakliye tezkeresine mütaallik kayıt ve şartlara riayet edilmek suretiyle Maliye, İktisat ve Ticaret ve işletmeler Vekâletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Birliği tarafından tesbit edilecek usul dairesinde hesap ve mükellefe iade olunur.

Vergisi ödenmiş iptidai madde vererek mükellefe vergiye tâbi madde imal ettirenler hakkında da, 6 ncı maddenin son fıkrasındaki şartlara uyulmak kaydıyla bu madde hükmü uygulanır ve ilk maddelere ait vergi bu imalâtı yaptıranlara iade olunur. 19. ncu maddede yazılı yerlere mezkûr maddede belirtilen maksatla gönderilmiş olan maddelerin ihracı halinde de mecburiyetler bu maddeleri imal veya istihsal edenler tarafından yerine getirilmek kaydıyla bu madde hükmü uygulanır.

Mamulün imal maliyetine giren elektrik ve hava gazı ve akar yakıtlar için ödenmiş olan istihsal Vergisi bu madde tatbikatında nazara alınmaz. Bu kanunun 6-9 ncu maddelerindeki hükümler Gümrük Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncu fıkrası gereğince ihracedilen ve geri gelen eşya hakkında uygulanmaz.

II — Elektrik ile ilgili istisnalar

Daimî istisnalar.

MADDE 10. — Aşağıda yazılı yerlerde ve işlerde sarf edilen elektrik enerjisi vergiden müstesnadır:

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

a) Devlet, belediye ve özel idarelere ait cadde, sokak, meydan, park ve bahçe gibi umuma mahsus yerlerle, âmme idarelerine, verem savaş derneklerine ait ve vakıflara ait hastane (sana toryum, prevantoryum, dispanser dâhil), düşkünleri koruma müesseseleri,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

b) (1) sadece kendi ihtiyaçtan için enerji istihsal eden ve nüfusu on bine kadar olan köy ve kasabalar,

2. (1) numarab bentteki yerlerle birlikte nüfus toplanılan on bini geçmiyen ve müşterek cereyandan faydalanan köy ve kasabalar,

(Elektriğini bizzat istihsal eden imal ve istihsal yerlerinin sarfiyatı (1) ve (2) numaralı bentlerde yazılı istisnadan faydalanmaz)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

c) Vergiye tâbi umumi cereyan bulunmayan yerlerde 1 numarab tablonun 9 ncu fıkrasının (b) bendinde gösterilen maksatlarla hususi ihtiyaç için istihsal olunan elektrik,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

d) Her türlü taşıtlarda hususi surette bunların kendi ihtiyaçtan için istihsal olunan elektrik,
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

e) Maden istihsal yerlerinde doğrudan doğruya istihsal, yıkama, taşıma, yükleme ve boşlatma ile ilgili işlerde sarf edilen elektrik,

f) Elektrik istihsal ve tevzi müesseselerinin doğrudan doğruya elektrik enerjisi istihsalı için sarf ettikleri elektrik,

(Hükümetin g fıkrası f fıkrası olarak aynen kabul edilmiştir.)

g) Elektrik enerjisi ile maden tasfiye veya izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elektrik,

Geçici istisnalar.

MADDE 11. — Aşağıda yazılı yerlerde ve işlerde sarf edilen elektrik enerjisi vergiden geçici olarak istisna edilmiştir:

a) İlk defa elektrik istihsal tesisatı yapılan şehir ve kasaba ve köylerde, tesislerin işlemeye başlayarak enerji dağıtılmasından itibaren iki yıl müddetle I nci tablonun 11 nci fıkrasının (b) bendinde gösterilen maksatlar için sarf edilen elektrik,

b) Milletlerarası panayır ve sergilerde, bunların giriş cephelerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarda, oyun, eğlence ve istirahat yerlerinde sarf edilen elektrik (panayır ve sergilerin açılışlarından on beş gün evvelinden başlayıp, kapanmasından on beş gün sonraya kadar.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

III — ithalde alınan istihsal Vergisinde

İstisnalar.

MADDE 12. — Aşağıda yazılı maddelerin Türkiye'ye ithali İstihsal Vergisinden müstesnadır:

a) 4 ncü maddenin i fıkrasında yazılı maddeler,

b) Gümrük Kanunu, tarife cetveli ve sair kanunlarla (Gümrük Resmi taviz anlaşmaları ile kabul edilmiş olanlar dâhil) Gümrük Resminden muaf tutulan eşya (bu kanunun 6 - 9 ncü maddelerinde yazılı fiyattan istifade ederek ihracolunan maddelerin Gümrük Kanununun 21 nci maddesinde derpiş edildiği şekilde geri gelmesi halinde mezkûr maddenin ihracı üzerine terkin veya iade olunan İstihsal Vergisi gümrük idarelerine ödenmedikçe veya teminata bağlanmadıkça bu maddeler tekrar ithal olunmaz.) (Gümrük Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince muvakkat olarak ihracedildikten sonra geri gelen eşya Gümrük Kanununa göre Gümrük Vergisinden muaf olsa dahi bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş bir hal iktisabettiği takdirde ihracattan evvel dâhilde İstihsal Vergisine tâbi tutulmuş ise hariçte gördüğü ameliye ile kazandığı değer farkı, aksi takdirde yeni değeri üzerinden İstihsal Vergisine tâbi tutulur ve her iki halde de ithalden sonra dâhildeki teslimlerinde bu eşyadan başkaca İstihsal Vergisi alınmaz.) (Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerden imal edilmiş olup bu fıkra hükmü gereğince ithal muafiyetinden faydalanan eşyanın ithalini bu kanun hükümlerine göre İstihsal Vergisine tâbi tutmaya Hükümet salahiyyetlidir.)

(Hükümetin d fıkrası b fıkrası olarak aynen kabul edilmiştir.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mükellef ve matrah

I — Dâhilde alınan istihsal Vergisinde

Mükellef.

MADDE 13. — Bu kanunun mevzuuna giren maddelerden dâhilde istihsal olunanların vergisini bunların müstahsıdan öder.

Şehir ve kasabaların elektrik enerjisini temin eden belediye ve müesseseler başka bir merkezden alıp dağıttıkları veya kendi ihtiyaçlarından sarf ettikleri elektrik enerjisi dolayısıyla müstahsil sayılırlar. Bahis mevzuu merkezin bu maksatla bunlara verdiği elektrik enerjisi vergiye tâbi tutulmaz.

Matrah 1. Teslimlerde.

MADDE 14. — Verginin matrahı müstahsil tarafından teslim edilen

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

a) I ncı tabloda sıklet üzerinde vergiye tâbi tutulmuş akaryakıtlarla III ncü tablodaki gliko zun saf sıkletleri,

b) İçkilerin litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovat saat olarak miktarı,

e) Havagazının metreküb olarak miktarı,

f) Diğer maddelerin satış bedelidir.

Satış bedelleri tâbiri, teslim edilen maddeler karşılığında her ne adla olursa olsun müşteri-den alınan veya müşterinin borçlandığı para veya diğer değerlerin toplamını ifade eder.

Satış bedeli bulunmayan teslimlerde Vergi Usul Kanununa göre hesaplanacak emsal satış bedelleri vergiye matrah ittihaz olunur.

(Mütaakıp fıkralar ve maddenin mütebaki kısmı hakkında Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Sarfiyatta matrah.

MADDE 15. — Bir müstahsilin vücuda getirdiği vergiye tâbi bir maddeyi, vergiye tâbi olmayan maddelerin imalâtında sarf ve istihlâk etmesi halinde sarf ve istihlâk olunan bu maddenin Vergi Usul Kanununa göre bulunacak emsal değeri verginin matrahını teşkil eder.

Ölçü esasına göre vergiye tâbi maddelerin bu suretle sarf ve istihlâki halinde matrah, bunların 14 ncü maddede belirtilen sıklet ve miktarlarıdır.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Satış bedelinden indirilecek unsurlar.

MADDE 16. — Aşağıda yazdı meblâğlar kayıt ve faturalarla tevsik edilmek şartıyla satış bedelinden indirilebilir:

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

a) Teslim edilen maddelerin İstihsal Vergisi (Mükelleflerin tanzim edecekleri faturalarda miktarı ayrıca gösterilmek şartıyla),

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

b) Mûtat satış mahallinden müşterinin tâyin edeceği mahalle kadar müşteri hesabına yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

c) Teslim edilen madde ile birlikte satılmayıp boşaltıldıktan sonra iadesi mûtadolan kab bedelleri karşılığında alınan depozitolar (Bu depozitolardan, kablann gerçek bedelleri veya hesaben bulunacak maliyetlerine nazaran fazla olup mükellef lehine kalan kısımlar matraha katılır.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

d) Peşin satışlarda müşteriye yapılan iskonto (Müteamel miktarda olması ve satış bedelinin müessese defterine iskonto çıktıktan sonra kalan miktar olarak geçirilmesi kaydı ile.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

e) Makara veya onun yerine geçen maddelere sanlı olarak teslim edilen dikiş ve ipliklerin de makara ve benzeri maddelerin mubayaa veya emsal satış bedelleri.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Satış bedelinden indirilenüyecek unsurlar.

MADDE 17. — Aşağıda yazdı unsurlar satış bedelinden indirilemez:

a) Matrahtan düşülmesine bu kanunla cevaz verilenler dışında kalan vergi ve resimler,

b) Prim, beyiye, ikramiye, reklâm bedeli, komüsyon ve faiz gibi paralar,

c) Ambalaj giderleri,

d) Mûtat satış mahalline kadar yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Ücretin matrah olması.

MADDE 18. — 3 ncü maddenin son bendinin parantez içindeki hükmü mahfuz bulunmak kaydıyla başkalan hesabına yapılan bitim işlerinde vergi matrahı bu işler karşılığında alınan ücrettir.

Ücretin kısmen veya tamamen aynı olarak ödenmesi halinde, ayınlar Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde değeri.

Kısmen veya tamamen belli edilmemiş olan ücretler yerine emsal ücretleri esas alınır. Em-sal ücreti, matrahın ücret olacağı göz önünde bulundurularak Vergi Usul Kanununun 251 nci maddesindeki esaslar dairesinde tâyin olunur.

Düşük bedelli teslimlerde matrah.

MADDE 19. — Belli bir müşteriye yapılan satışlarda satış bedelleri Vergi Usul Kanununun 251 nci maddesine göre hesaplanacak ortalama fiyatlar veya maliyet esasına müstenit emsal bedellerine nazaran bariz bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklük mükellef tarafından muhik bir sebeple izah edilemediği takdirde bu bedeller yerine emsal bedelleri matrah ittihaz olunur.

Satılmak üzere gönderilen mallar.

MADDE 20. — Mükellefler, satılmak üzere komisyonculara konsinyasyon suretiyle iş yapanlara veya kendi toptancı fiyal, şube ve satış mağazalarına gönderdikleri malların satış faturalarının kopyesini getirerek saklarlar.

Kesin satış kıymetleri ile evvelce vergiye matrah tutulmuş olan emsal satış bedelleri arasında fazlalık veya eksiklik olursa bu fark, üzerinde fiilî satışa ait vergi de gösterilmiş bulunan fatura kopyesinin alındığı vergilendirme dönemine ait beyannamede yazılı matraha eklenir, veya ondan indirilir.

Bu beyannamede bu fazlalık veya eksikliğin evvelce hangi dönemin beyannamesinde gösterilen mala ait olduğuna da işaret olunur. İndirilen miktarın fatura ve kayıtlar ile tevsiki şarttır.

Mükellef işini bırakmış ise fazlaya ait vergi farkı ayrıca beyanname ile bildirilir ve eksikliğe ait vergi farkı kendisine geriverilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

iade olunan malların vergisi.

MADDE 21. — Teslim olunan mallara ait vergiler, bu mallar, teslim tarihinden itibaren en çok iki ay içinde mükelleflere iade edildiği takdirde, iadenin vâki olduğu ayın beyannamesinde yazılı vergi miktarından indirilebilir.

Şu kadar ki; iade olunan malların fiilen müesseseye ithal edilmiş olması ve beyannamede, giriş kaydedildiği tarih ile muamelenin sıra numarasının ve evvelce hangi ayın beyannamesine geçirilmiş olduğunun gösterilmesi şarttır.

Mükellef işini bırakmış ise bu mala isabet eden vergi mükellefe ret ve iade olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

II — ithalde alman istihsal Vergisinde

Mükellef.

MADDE 22. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş olan maddelerden ithal edilenlerin vergisini bunları Türkiye'ye ithal edenler öder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Matrah.

a) Kıymet esası.

MADDE 23. — İstihsal Vergisi kıymet esasına göre alınan maddelerin ithalinde vergi matrahı bunların gümrüklü değeridir.

Bu kanuna göre gümrüklü değer aşağıda gösterilen unsurların toplanmasından teşekkül eder:

- a) İthal edilecek eşyanın Gümrük Vergisine esas olan kıymeti,
- b) Gümrük Vergisi ve bu vergi ile birlikte hesaplanan belediye payı,
- c) Gümrük idaresine ödenen başkaca vergi ve resimler (İstihsal Vergisi hariç) ile mal gümrükten geçirilinceye kadar ödenen sair giderler (Mal bedeli üzerinden alınan para primi ve ya fiyat farkı dâhil).

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

b) Ölçü esası.

MADDE 24. - İthal edilen:

a) I nci tabloda sıklet esasına göre vergiye tâbi tutulan akar yakıtlarla III ncü tablodaki gli kozun saf sıkletleri (akar yakıtların zarflan bu kanuna bağb IV işaretli ithal mamulleri tablosun daki pozisyonuna göre vergilenir.)

b) Kahvenin vergi matrahı bunun gayrisâf sıkleti,

c) içkilerin vergi matrahı, litre olarak miktarları,
(Hükümetin b fıkrası c olarak aynen kabul edilmiştir.)

d) Kibritten vergi matrahı, çöp adedi olarak miktarı,
(Hükümetin c fıkrası d olarak aynen kabul edilmiştir.)

e) Elektrik vergi matrahı, kilovat saat olarak miktarı,
(Hükümetin d fıkrası e olarak aynen kabul edilmiştir.)

f) Havagazının vergi matrahı, metre küb olarak miktarıdır.
(Hükümetin e fıkrası f olarak aynen kabul edilmiştir.)

Matrah unsurlarının tevsiki.

MADDE 25. — Gümrüklü değerin tesbitinde mal bedeli üzerinden abnan para primi veya fiyat farkları ilgili mercilerin belgeleri ile, 23 ncü maddenin a, b ve c bentlerinde yazdı diğer ödemeler de gümrük idaresinin belgeleri ile tevsik olunur.

Sahipsiz eşyada matrahın tâyini.

MADDE 26. — Gümrük Kanunu hükümlerine göre sahipsiz sayılarak satılan maddelerin İstihsal Vergisine bu eşyanın satış bedeli veya 24 ncü maddede gösterilen sıklet veya miktarları matrah olur.

III — istihsal Vergisinde mükerrerliğin önlenmesi

tik madde indirimi esası.

MADDE 27. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddeler (elektrik, havagazı ve akar yakıtlar hariç) İstihsal Vergisi ödenmek suretiyle tedarik edilerek yine bu kanunla vergiye tâbi tutulmuş maddelerin imalinde ilk madde, yardımcı madde veya ambalaj maddesi olarak kullanıldığı takdirde, vergi mükerrerliği önlenmek üzere, vergiye tâbi nihai mamulün satış veya emsal satış bedelinden vergili ilk madde veya maddelerin vergili satış bedeline tekabül eden bir indirim yapıldıktan sonra nihai mamule ait İstihsal Vergisi hesab edilir.

İstihsal Vergisine tâbi tutulmuş maddelerle imal edilen İstihsal Vergisine tâbi maddelerin her biri için bu maksatla uygulanacak ilk madde indirim nispetleri, Maliye ve İktisat ve Ticaret Vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunur. Bu nispetler en geç iki yılda bir gözden geçirilir ve mamulün maliyet ve satış bedellerine giren unsurların kıymetlerindeki azalış ve artışlar dolayısıyla bozulan nispetler yeniden tesbit ve ilân olunur. Ancak vücade getirdiği mamul için uygulanan indirim nispetinin fiilî duruma uymadığını beyan eden imalâtçıların yazdı müracaatleri, yukarda zikrolunan müddete bakılmaksızın nazara alınır ve tetkik neticesinde o nevi mamuller için bu beyanın doğruluğu anlaşılırsa indirim nispeti değiştirilebilir.

Her nispet ilânını takibeden aydan itibaren yapdan teslimler için uygulanır.

İKİNCİ KISIM

Hizmet vergileri

BİRİNCİ BÖLÜM

Banka ve sigorta mamulleri vergisi

I — Mevzu, vergiyi doğuran olay

MADDE 28. — Banka ve sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tâbidir.

Bankerlerin yapmış oldukları banka muameleleri dolayısıyla bu suretle aldıkları paralar da banka muameleleri vergisine tâbidir.

2279 sayılı Kanuna göre ikraz işleriyle uğraşanlarla banka muamele ve hizmetlerinden bir veya birkaçı ile iştigal edenler bu kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın abm ve satımı ile iştigali banker sayılmasını icabettirmez.

II — istisnalar

istisnalar.

MADDE 29. — Aşağıda yazdı muameleler dolayısıyla alınan paralar Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden müstesnadır:

a) Merkezleri Türkiye'de bulunan bankaların kendi şube ve ajansları ile veya bu şube ve ajansların birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,

b) Merkezleri Türkiye dışında bulunan bankaların Türkiye'de mevcut şube ve ajanslarının birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,

c) Hususi kanunlarla her türlü vergiden istisna edilmiş olan esham ve tahvillerin, faiz, te mettü ve ikramiyeleri,

d) Bankaların müşterileri nam ve hesabına başka şahıs ve müesseselere yaptıkları hizmetler mukabili olarak aldıkları ve aynen mezkûr şahıs veya müesseselere ödedikleri paralar,

e) Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerinin tamamı kendilerine ait ve ya iştirakleri bulunan sınıai işletmelerin bu kanunla İstihsal Vergisine tâbi bulunan mamul ve mahsullerinden sağladıkları kârlar,

f) Bankaların ve sigorta şirketlerinin diğer banka ve sigorta şirketlerindeki iştiraklerinden mütevellit kârlar,

g) 5842 sayılı Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 6, 7, 8, 9, 10 ve 11 nci maddeleri Ue 12 nci maddesinin (b) ve (c) fıkralarında zikrolunan işler dolayısıyla Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı lehine tahakkuk edecek paralarla aynı kanunun 2 nci ve 13 ncü maddeleri gereğince, bankanın veya kuracağı ortaklıkların, yukarıda sayılan işlerin görülmesi ne veya tesislerin işletilmesine dair hakiki veya hükmi şahıslarla yaptıktan anlaşmalar dolayısıyla elde edecekleri paralar ve bankanın veya kuracağı ortaklıkların anlaşmalar yaptıkları hakiki ve hükmi şahıslar lehine aynı işler dolayısıyla tahakkuk edecek paralar.

h) 6266 sayılı Kanuna göre kurulan kan bankalarının mezkûr kanunda yazılı işler dolayısıyla elde edecekleri paralar,

i) Hayat sigortalı ile ihracata ait nakliyat sigortalarında poliçe üzerinden alınan paralar,

j) Mükerrer sigorta muameleleri ile retrosesyon muameleleri dolayısıyla alınan prim, komisyon ve sair paralar.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

III — Mükellef, matrah, nispet

Mükellef.

MADDE 30. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisini banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Matrah.

MADDE 31. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin matrahı 28 nci maddede yazılı paraların tutandır.

Kambiyo alım ve satım muamelelerinden kambiyo satışlarının tutan vergiye matrah olur.

Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz. Bu kanunla alınan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi matraha dâhil edilmez.

Sigorta şirketleri vergi dönemi içinde iptal ettikleri sigorta muamelelerine ait meblâğları o dönemin vergi matrahından indirebilirler.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Yabancı para ile olan muameleler.

MADDE 32. — Yabancı para üzerinden yapılmış olan muamelelere mütaallik vergi matrahlarının tâyin edilmesinde Maliye Vekâletince her altı ayda bir tesbit edilecek kurlar nazara alınır.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Nispet.

MADDE 33. — Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin nispeti % 15 tir. Kambiyo muamelelerinde nispet matrahın on binde dört buçuktur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

İKİNCİ BÖLÜM

Nakliyat Vergisi

I — Mevzu, vergiyi doğuran olay

Mevzu, vergiyi doğuran olay.

MADDE 34. — Türkiye sınırları içinde aşağıda yazılı umuma mahsus vasıtalarla yapılan taşımalardan yük taşımaları ile belli bir tarifeyle dayanılarak yapılan yolcu taşımaları Nakliyat Vergisine tâbidir.

a) Demiryolu üzerinde işliyen vasıtalar,

b) Tramvay, tünel trolleybüs, otobüs ve yolcu taşımaya mahsus sair motorlu kara nakil vasıtaları (binek otomobilleri, motosiklet, motorlu bisiklet hariç),

- c) Makine ile müteharrik gemiler,
- d) Uçaklar.

II — istisnalar

İstisnalar.

MADDE 35. — Aşağıda yazdı yolcu ve yük taşımaları Nakliyat Vergisinden müstesnadır:

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- a) Ücretsiz taşımalar,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- b) Okullar ve üniversiteler öğrencileri,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- c) Erler,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- d) Gümrükçe transit muamelesine tâbi tutulan eşyanın Türkiye sınırları içinde yapılacak taşımaları,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- e) Türkiye sınırları içinde her hangi bir yerde aktarma yapılmadan doğrudan doğruya ya yabancı memleketlere yapılacak eşya taşımaları,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- f) Aynı bir liman içinde yapılan yük taşımaları ile şehir içi seferlerindeki yük taşımaları ve gemilerden yolcu indirmek ve gemilere yolcu bindirmek maksadiyle yapılan taşımalar (Araba vapurları ile vâki taşımalar bu nkrâ hükmü dışındadır).

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

- g) Her türlü hububat, bakliyat ve bunların unları, kepek, bulgur, tuz, ekmek, ot, saman, şeker pancarı, şeker, canlı hayvanlar, ispiro ve Devlet inhisarı altındaki ispiro içkiler, tütün.

- h) Yabancı memleketlere deniz ve hava yoluyla yapılan yolcu taşımaları,

- i) 300 ve daha aşağı rüsum tonilâtosu hacmindaki makine ile müteharrik gemilerle yapılan eşya taşımaları,

- j) Tren, tramvay, tünel ve trolleybüs haricinde kalan motorlu kara nakil vasıtaları ile şehir içi seferi sayılmıyacak şekilde yapılan yolcu taşımaları,

III - Mükellef, matrah, nispet

Mükellef.

MADDE 36. — Nakliyat vergisinin 34 ncü maddede yazılı nakil vasıtalarını işletenler öder.

Matrah.

MADDE 37. — Nakliyat Vergisinin matrahı yolcu ve yük taşımaları karşılığında nakden veya hesaben alınan ücrettir. (Yataklı vagonlarla vâki seyahatlerde ödenen yatak ücretinin Türkiye sınırları içine isabet eden kısmı matraha dâhil edilir.) Belli bir iş için kiralanan nakil vasıtaları ile kiraliyana ait eşya ve şahısların taşınmasında vergi matrahı nakil vasıtası sahibine ödenen kira bedelidir.

Yolcu taşımalarında, yemek bedelleri, taşıma belgelerinde ayrıca gösterilmek suretiyle vergi mahrahından indirilebilir. Matrahtan gider ve vergi adı altında başkaca bir indirme yapılamaz.

Taşımaları vergiye tâbi vasıtalarda kullanılacak biletlerin şekli ve münderecatlarını Münakalât ve Maliye Vekâletleri müştereken tânine yetkilidirler.

Hususi mevzuatta biletlerin şekli ve münderecatına dair hükümler mahfuzdur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Nispet

MADDE 38. — Nakliyat Vergisinin nispetleri aşağıda gösterilmiştir:

I — Yolcu taşımalarında:

A) Şehir içi taşımalarında	% 6
B) Şehir dışı taşımalarında:	
a) Üçüncü mevki, güverte ve tek mevkili taşıtlarda	% 10
b) İkinci mevkide ve motorlu trende (Matrahın kira olması halinde de bu nispet uygulanır.)	% 20
c) Birinci ve lüks mevkilerde	% 25

II — Yük taşımalarında % 10

Şehiriçi taşımaları, belediye sınırları içinde yapılan taşımalarla bunların temadisi mahiyetinde olup bu şehirlere iktisaden bağlı bulunan meskûn mahaller arasındaki günlük irtibatı muhafaza maksadiyle ve tarifeye müsteniden günün belli saatlerinde gidiş ve geliş olarak müteaddit seferleri ifade eder. Bu seferlerin belediye sınırlarını aşanlarının hareket ve vanş noktaları Maliye ve Münakalat Vekâletleri tarafından birlikte tesbit ve ilân olunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PTT Hizmetleri Vergisi

I — Mevzu, vergiyi doğuran olay

Mevzu, vergiyi doğuran olay.

MADDE 39. — Posta, telgraf ve telefon hizmetleri PTT Hizmetleri Vergisine tâbidir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

II — istisnalar

İstisnalar.

MADDE 40. — Aşağıda yazılı hizmetler PTT Hizmetleri Vergisinden müstesnadır:

- Yabancı memleketlerle olan telgraf ve telefon muhabereleleri,
- Koli ve havale hizmetleri.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

III — Mükellef, matrah, nispet

Mükellef.

MADDE 41. — PTT Hizmetleri Vergisinin PTT İşletme Genel Müdürlüğü öder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Matrah.

MADDE 42. — PTT Hizmetleri Vergisinin matrahı, posta, telgraf ve telefon hizmetleri karşılığında muayyen tarifelere göre abnan ücrettir.

PTT Hizmetleri Vergisi matraha ayrıca katılmaz ve hizmetten istifade edenlere, tarifedeki ücret haricinde aksettirilmez.

Matrahtan gider ve vergi adı ile başka her hangi bir indirim yapılamaz.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Nispet.

MADDE 43. — PTT Hizmetleri Vergisinin nispeti % 10 dur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

ÜÇÜNCÜ KISIM Kısımlar

arasında müşterek hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Dâhilde

alınan Gider vergilerinin tarhı

Teklif yeri

MADDE 44. — İthal sırasında alınan İstihsal Vergisi haricindeki Gider vergileri, vergiye tâbi olayların vukubulduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Bu kanunun, beyannamenin bir merkezden verilmesini tecviz ettiği hallerde vergi, beyannamenin verildiği yer vergi dairesince tarh olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Beyan esası.

MADDE 45. — Dâhilde alınan Gider vergileri, mükelleflerini yazılı beyanı üzerine tarh olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Beyanname.

MADDE 46. — Gider vergileri beyannamelerinde aşağıdaki bilgiler bulunur: A)

Genel olarak:

- a) Mükellefin adı, soyadı veya unvanı.
- b) İkametgâh adresi veya iş merkezi,
- c) İş,

- d) İş yerinin adresi,
 - e) Gider vergilerine ait hesap numarası,
 - f) Gelir ve Kurumlar vergileri bakımından bağb bulunduğu vergi dairesi ve hesap numarası,
 - g) Vergi matrahı (tablo numaralarına, tablolardaki pozisyon sırasına ve hizmet nevilerine muvazi olarak),
 - h) Matrahlar üzerinden hesabolan vergiler ve tutan (madde veya hizmet nevilerine göre)
- B) İstihsal Vergisine tâbi mükelleflerde ayrıca:
- a) Satış veya emsal satış bedeli ile değerlendirilen teslim ve sarflarına ayrı ayrı miktarları ile satışın peşin mi, veresiye mi olduğu,
 - b) Satış ve emsal satış bedellerine uygulanacak ilk madde indirimi,
 - c) Komisyoncular, konsinyasyon üzerine iş yapanlar, müstahsil veya imalâtçı müessesesinin toptancı fiyâl, şube ve satış mağazaları eli ile yapılan satışlarla bunlara vâki irsallere ait emsal satış bedelleri arasında husule gelen farklar.
- (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Beyanname verilme zamanı ve yeri.

MADDE 47. — a) Aşağıdaki (c) fıkrası hükmü mahfuz kalmak kaydı ile her mükellef, bir ay içindeki vergiye tâbi muamelelerini bir beyanname ile ertesi ayın 15 nci günü akşamına kadar İstihsal Vergisinde (Aşağıdaki (b) fıkrasında yazılı olanlar hariç) istihsalin yapıldığı yer vergi. Nakliyat Vergisinde taşıyanın iş yeri veya merkezinin bulunduğu mahal. PTT Hizmetleri Vergisinde PTT Genel Müdürlüğünün bulunduğu yer, Banka ve Sigorta Hizmetleri Vergisinde muamelelerin yapıldığı yer vergi dairesine bildirmek mecburiyetindedir.

b) Elektrik ve havagazı istihsal müesseseleri vergi dönemi içindeki elektrik ve havagazı satış miktarlarını (kilovat saat ve metre küb olarak) satışlarına ait teslimat karşılığında tahakkuk ettirdikleri bedelleri ve Elektrik ve Havagazı İstihsal Vergileri tahakkukun yapıldığı ayın sonundan itibaren 45 gün içinde beyan ederler. (Elektrik ve havagazı tevzi müesseseleri bedellerle vergilerin tahakkukunu üç aydan fazla geciktiremezler. Geciktirdikleri takdirde bedeller bu sürenin sonunda tahakkuk etmiş sayılır.)

c) Taşıma müesseseleri ile PTT Genel Müdürlüğü bir ay içinde nakden veya hesaben aldıkları ücretlerin beyannamesini o ayın sonundan itibaren 45 gün içinde verirler. Devlet Demiryolları, Devlet Havayolları ve Denizcilik Bankası için bu müddet 75 gündür.

d) Takvim yılı sonunda hesabı cari muamelelerini beyanname verme müddeti içinde kapatamayan bankalar bu muamelelerini takvim yılı sonundan itibaren en geç üç ay içinde ayrı bir beyanname ile bildirebilirler.

e) Her hangi bir vergi döneminde, vergiye tâbi muameleleri bulunmayan mükellefler de, keyfiyeti aynı müddetler içinde, vergi beyanamesi ile bildirmeye mecburdurlar.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

İKİNCİ BÖLÜM

Dâhilde alınan Gider vergilerinin ödenmesi

Ödeme süresi.

MADDE 48. — Mükellefler, beyanname üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergileri, beyanname verme süresi içinde ödemeye mecburdurlar.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Veresiye satışlarla dahilî sarflarda ve ihracından vazgeçilen emtiada ödeme süresi.

MADDE 49. — Veresiye yapılan satışlara ait vergi, bedelin tahsil olunduğu ayı takibeden ayın on beşinci günü akşamına kadar ödenir. Ancak bu müddet malın teslimini takibeden ayın 15 nci gününden itibaren üç ayı geçemez.

Bu kanunun tatbikinde veresiye addolunacak satışlar en az bir ay vâde ile yapılmış olanlardır. Veresiye satışların müessese tarafından tevsiki şarttır.

Elektrik ve havagazı satışlarında bu madde hükmü uygulanmaz.

3 ncü maddenin (b) fıkrasında yazılı şekilde vâki olacak teslimlere mütaallik vergi bunlara ait beyannamenin verildiği ayı takibeden üçüncü ayın 15 nci günü akşamına kadar ödenir.

Müddeti içinde ihracından vazgeçilen teslim edilmiş maddelerin vergisi vazgeçme dilekçesinin vergi dairesine verildiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

İşin devri.

MADDE 50. — İşin devri, devreden için işin terkinini, devralan için işe başlamayı ifade eder. İstihsal Vergisine tâbi müesseselerin devri halinde bu muamele zımında vergiye tâbi malul ve mahsuller de devredilmiş ise devir dolayısıyla bunlar için vergi ödenmez. Bunların vergisi devralan tarafından teslim edildikçe bu kanundaki umumi esaslar dairesinde ödenir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Vergi teminatı.

MADDE 51. — Mükelleflerin fabrika, imalâthane, ticarethane veya fiyâlı, şube, satış mağazası ve depolardan mevcut iptidai ve mamul madde stokları üçüncü şahıslara satılmış veya rehnedilmiş olsa dahi Gider vergileri ile cezalarının teminatı hükmünde olup bedellerinden ilk önce mezkûr mükellefiyetlerin tekabül ettiği hazine alacağı tahsil olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İthalde alınan İstihsal Vergisinin

tarhı Giriş beyannamelerinde gösterilecek hususlar.

MADDE 52. — Gider vergilerine tâbi maddeleri Türkiye'ye sokanlar, vergi matrahı unsurlarını, giriş beyannamelerinde göstermek ve bu unsurların doğruluğunu tevsik edecek belgelerin de bu beyannamelere eklemek mecburiyetindedirler.

Zatî istihlâk için yolcu beraberinde getirilen ve vergilendirilmesi gereken maddeler hakkında, Gümrük Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Matrah unsurlarının incelenmesi.

MADDE 53. — Gümrük tahakkuk memurları, aynı zamanda İstihsal Vergisini de tahakkuk ettirmek için yukarıki maddeye göre beyan edilmiş olan matrah unsurlarını ve bunlara ilişkin belgeleri inceliyerek uygun görülürse aynen kabul ederler. Eksik gördükleri unsurları, kendileri tarafından belirtilen miktarlara çıkarırlar ve vergi matrahına girmesi lâzımgeldiği halde beyan edilmediği tesbit olunan kıymet ve masraflar ise re'sen matraha katarlar.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Matrah farklarına tatbik olunacak muameleler.

MADDE 54. — Mükelleflerin beyan ettikleri matrahlar tahakkuk veya tetkik yapanların ve yahut teftişe yetkili kılınanların buldukları matrah arasındaki vergi farkları hakkında Gümrük Kanunu uyarınca Gümrük Vergisi hakkındaki esaslara göre ceza hükmedilir.

Ancak, mükelleflerin kendi ambar veya antrepolarına konulmasından veya kendi vasıtaları ile taşınmasından dolayı beyan edilmemiş olup da, tahakkuk memurları tarafından vergi matrahına katılan unsurlar için yukarıdaki fıkradaki ceza hükmü uygulanmaz.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

İtiraz halleri.

MADDE 55. — Tarhedilen İstihsal Vergisi tarh sırasında hazır bulunan mal sahibine veya kanuni temsilcisine veya gümrük komüsyoncusuna tebliğ edilir.

Bu tebliğ üzerine ithalde alınan vergiye mükellefçe muaflık, vergi nispeti veya vergi unsurlarının çoğaltılması bakımından veya tahakkuka ilişkin başka işlemler dolayısıyla tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Gümrük Vergisine karşı yapılan itirazlar gibi, Gümrük Kanununda yazılı itiraz mercilerine müracaat edilebilir. Hakem ücreti itiraz süresi içinde yatırılmadığı takdirde itiraz yapılmamış sayılır. Düzeltme hükümleri saklı kalmak üzere, eşya gümrükten geçirilmiş bulunduğu veya ödevlinin beyanına göre tahakkuk yapıldığı takdirde İstihsal Vergisine itiraz olunmaz.

İtiraz istekleri, bu kanun hükümleri de göz önünde bulundurularak Gümrük Kanunundaki mercilere aynı kanundaki esaslar dairesinde incelenerek karara bağlanır.

(Hükümetin Teklifi aynen kabul edilmiştir.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İthalde alınan istihsal

Vergisinin ödenmesi ve iadesi

Ödeme esası.

MADDE 56. — İthalde alınan Gider Vergisi Gümrük Resmi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir. Tahakkuk ettirilen vergiye itiraz edildiği takdirde vergi farklarını teminata bağlayarak, eşyasının teslimini isteyen mükellefin bu isteği. Gümrük Vergisinde olduğu gibi kabul edilir.

İtiraz reddedildiği takdirde ihtilaflı matraha ilişkin vergi tahsil olunur.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Teminatlı muameleler.

MADDE 57. — Gümrük Kanunu ile sair kanunlar mucibince Gümrük Resmi teminata bağlanarak muamele gören maddelere ait İstihsal Vergisi de aynı usule tâbi tutulur. Bu kanunda aksine sarahat bulunmayan ahvalde Gümrük Kanununun ambalajlar hakkındaki esasları İstihsal Vergisine tâbi veya bu vergiden muaf maddeler hakkında da aynen caridir.

Gümrük Kanununun "Ödeme mükellefiyetinin başlangıcı" ve "vasfı ve tahsis yeri değişen eşya" ya ait hükümlerin, İstihsal Vergisi hakkında da tatbik olunur.

Düzeltme işleri.

MADDE 58. — Bu kanuna göre alınması gereken İstihsal Vergisi ödenmeden veya eksik ödenerek memlekete sokulan eşyanın hiç ödenmemiş veya noksan tahsil edilmiş İstihsal Vergisi

ile fazla alındığı anlaşılan ithalâta ait İstihsal Vergisi hakkında da Gümrük Kanunu hükümleri uygulanır.

Bu vergilerin tebliğ ve tahsil işlemleri Gümrük Kanunundaki esaslar dâhilinde cereyan eder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

iade.

MADDE 59. — İthalde, İstihsal Vergisinden muaf olduğu halde, yanlışlıkla alındığı anlaşılan İstihsal vergileriyle, Gümrük Vergisi iade olunan maddelerin İstihsal vergileri de, mükelleflerine geri verilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

BEŞİNCİ BÖLÜM istihsal Vergisi ile ilgili çeşitli hükümler

Fatura, özel teslim vesikası ve makbuzlar.

MADDE 60. — Dahilî İstihsal Vergisine tâbi mükellefler vergiye tâbi maddeleri teslim ettiklerinde, bu teslimler için (Kanunun 3 ncü maddesindeki hususi teslim halleri hariç) fatura tanzim etmeye ve bu faturalarda İstihsal Vergisini ayrıca göstermeye mecburdurlar.

61 nci maddede zikredilen hal dışında kalan hususi teslim halleri için bir özel teslim vesikası kullanılması mecburidir. Bunda vesikanın müteselsil sıra numarası, mükellefin adı, soyadı, iş adresi, maddenin nev'i ve miktarı, teslimin tarihi ve mahiyeti ve nereye vâki olduğu, mükellefin veya yetkilinin imzası bulunur.

İthal sırasında ödenen İstihsal Vergisi de gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilir.

Dahili sarf pusulası.

MADDE 61. — İstihsal etikleri vergiye tâbi maddeleri kendi imallerinde sarf eden mükellefler, fatura yerine geçmek üzere "Dahilî sarf pusulası" kullanırlar, bu belgede en az şu bilgiler bulunur:

- a) Müteselsil sıra numarası,
- b) Mükellefin adı ve soyadı (unvanı), iş adresi,
- c) Sarf edilen maddenin nev'i ve miktarı,
- d) Sarf edilmek üzere ambardan alındığı veya imale verildiği tarih,
- e) Sarf edilen maddeyi teslim ve tesellüm edenlerin imzalan,
- f) Vergiye tâbi maddenin sarf edildiği mamul.

Ambardan bir günde cüzi miktarlar veya ufak partiler halinde mütaaddit defalar, çeşitli maddeler alınıp sarf edilmesi halinde, günlük bir sarf pusulası veya cetveli kullanılması caizdir.

Vergi Usul Kanununun 194 ncü maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince sınai muhasebe tutan müesseselerin kullanacakları fiş ve sair belgeler, yukarıdaki hükümlere uygun bulunmak şartıyla, sarf pusulası yerine geçer.

Bu maddeye göre sarf pusulasını, teslim eden sıfatıyla mükellef veya muhasebeci veya ambar memuru gibi yetkili bir memur, tesellüm eden sıfatıyla de imalât mühendisi, şefi, ustabaşı veya imalden sorumlu diğer biri imza eder.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Randıman incelemesi.

MADDE 62. — İstihsal Vergisi incelemelerinde istihsal miktarlarının doğruluğu, ilk madde ve gerekirse elektrik sarfiyatına göre bulunacak randıman nispeti ile de tahkik olunabilir.

Mükellefin kayıtlarına göre tesbit edilen randıman nispetleri normal randıman nispetlerinden esaslı ayrılmalar gösterir ve fark mükellefçe, ilk maddenin kalitesi, işçilik, teknik özellikler ve arızalar gibi haklı ve maddi sebeplerle izah edilemezse, normal randımana göre bulunacak istihsal miktarı ile mükelleflerin gösterdikleri istihsal miktardan arasındaki noksanlık emsal değeri üzerinden vergilendirilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Normal randıman nispetleri.

MADDE 63. — 62 nci maddede yazılı randıman incelemelerine esas teşkil edecek normal randıman nispetleri lüzum görülen sanayi kolları için sarf edilen ilk maddelerin neveleri, tesisler ve istihsal makinelerinin özellikleri, işletmelerin teknik organizasyonu gibi hususlar göz önünde tutularak, tip müesseselerde yapılacak incelemelere müsteniden Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince müştereken tesbit ve ilân olunabilir.

Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler vekâletlerince görülecek lüzum veyahut ilgililerin müracaatı üzerine normal randıman nispetleri gözden geçirilerek yeni nispetler tespit edilebilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Vergi Usul Kanununun uygulanması.

MADDE 64. — Vergi Usul Kanunu Gider Vergileri hakkında da (aksine hüküm bulunmadıkça ithalde alınanlar hariç) uygulanmakla beraber Vergi Usul Kanununun:

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

a) Muamele Vergisine ilişkin hükümleri bu kanunla dahilî imalât ve istihsalâtın tesliminde alınacak İstihsal Vergisi ile banka, banker ve sigorta hizmetlerinden alınacak vergiler,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

b) Nakliyat Resmine ilişkin hükümleri bu kanunla alınacak Nakliyat Vergisi,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

c) Elektrik ve havagazı İstihlâk Vergisine ait hükümleri bu kanunla dâhilde bunlardan alınacak İstihsal Vergisi,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

d) Akar yakıtlardan dâhilde alınan İstihlâk ve Yol vergileri hakkındaki hükümleri bu kanunla bu maddelerden alınacak İstihsal Vergisi,

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

e) İçkilerden alınan İstihlâk vergilerine ait hükümleri bu kanunla bunlardan alınacak, İstihsal Vergisi hakkında da aynen uygulanır.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

f) Bu kanunla İstihsal Vergisine tâbi tutulan maddelerin bitim işlerini yapanlar, birinci sınıf tüccar olmasalar dahi, bu işlerin kaffesini kaydetmek üzere Vergi Usul Kanununun 191 nci maddesinde yazılı bitim işleri defterini tutmak mecburiyetindedirler.

Şaraba ait istihsal vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsili.

MADDE 65. — Şaraba ait istihsal Vergisi 4250 sayılı Kanunun 14 ncü maddesi ile bu maddenin tatbikatına mütallik talimatlar gereğince İnhisarlar idaresi tarafından tarh, tahakkuk ve tahsil olunarak usulü dairesinde Hazineye verilir.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Akar Yakıt istihsal Vergisinin Tevzii.

MADDE 66. — Bu kanunla akar yakıtlardan alınacak İstihsal Vergisi gelir bütçesine irat kaydolunur. Karşılığında her yıl bu vergiye ait tahminlerin % 40 ı nispetinde Karayolları Genel Müdürlüğüne, % 22 si nispetinde il özel idarelerine ve % 8 i nispetinde belediyelere verilmek üzere Maliye Bütçesine ödenek konur.

Yıl sonunda sağlanan gelir, bütçeye konan ödeneklerden fazla veya eksik olduğu takdirde ertesi yıl ödeneklerinin hesabında nazara alınır.

İl özel idareleriyle belediyelere ait ödenekler her ay sonunda müsavi taksitler halinde ve bir evvelki yılın hasılat fazlası ise mütaakıp yılın birinci ayı sonunda toptan İçişleri Bakanlığı emrine, ayrı ayrı iki hesaba kaydolunmak üzere, İller Bankasına tevdi olunur. İller Bankasında İçişleri Bakanlığı emrinde her ay toplanan bu paralar bankaca en geç ertesi ayın 5 ine kadar, illerin ve belediyelerin son nüfus sayımındaki nüfus miktarına göre, illere ve 5237 sayılı Kanunun 40 ve 42 nci maddeleri hükümleri mahfuz kalmak üzere belediyelere dağıtılır.

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Muvakkat ve son hükümler

Dâhilde istihsal olunan akar yakıtların vergi hadleri.

MUVAKKAT MADDE 1. — Bu kanuna bağlı birinci tablonun akar yakıtlara ait (2.D) pozisyonu bu kanunun 4 ncü maddesinin (K) fıkrası gözönünde bulundurularak dâhilde istihsal olunacak akar yakıtlar hakkında aşağıdaki şümül ve hadlere göre uygulanır.

Petrol ve şist yağlan (ham yağlar hariç), esas unsur olarak % 10 ve daha fazla petrol ve şist yağını ihtiva eden:

i — Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar (1. Kg. K. S. den 21.50 Kr.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

ü — Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat derece ve daha yukarı olup 55 santigrat dereceden aşağı olanlar veya 55 santigrat derece ve daha yukarı olup 250 santigrat dereceye kadar zayıf dâhil % 65 ten fazlası takattur eden orta yağlar (1. Kg. K. S. den 7 Kr.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

iii — Kapalı kabda alevlenme noktası 55 santigrat derece ve daha yukarı olan ağır yağlar:

1) Taktir mahsulü yakıtlar:

Kraking vukubulmadan % 80 den fazlası takattur edenler (1. Kg. K. S. den 5 Kr.)

2) Tortu yakıtlar:

Kraking vukubulmadan takattur eden kısmı % 80 den az olanlar (1. Kg. K. S. den 5 Kr.)

î (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

Stok beyanı.

MUVAKKAT MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesi üzerine Muamele Vergisi ve bu kanunla kaldırılan İstihlâk vergileri ile İstihsal Vergisinin prensiplerindeki farklılık dolayısıyla meydana gelecek vergi yükü farklılığını bertaraf etmek maksadiyle gerekli tarhiyatı yapmak üzere İstihsal Vergisi ile ilgili maddeleri imalât ve ticaret maksadiyle ellerinde bulunduran hakiki ve hükmi şahıslar, bu maddeleri miktarı kıymet ve bulundukları yerler itibariyle bir defaya mahsus olarak beyana davete Maliye Vekâleti salahiyetlidir.

Stoklara mütâallik İstihsal Vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsiline mütallik usuller Maliye Vekâletince tesbit ve ilân olunur.

Bu mecburiyetlere riayet etmeyenlerin vergileri üç kat olarak tahsil olunur. Vergi Usul Kanununun hileli vergi suçlarına ait hükümleri mahfuzdur.

Kaldırılan hükümler.

MADDE 67. — Aşağıda yazılı kanun ve hükümler kaldırılmıştır:

1. 28.V.1940 tarihli ve 3843 saydı Muamele Vergisi Kanunu ile bu kanunla ilgili 6.1.1941 tarih ve 3973; 2.VIII. 1944 tarih ve 4641; 17.1.1945 tarih ve 4700; 6.VI.1945 tarih ve 4750; 13.VI.1946 tarih ve 4939; 3.IX.1947 tarih ve 5124; 6.VII.1948 tarih ve 5240; 31.V.1949 tarih ve 5410; 5.VII.1950 tarih ve 5668; 31.1.1952 tarih ve 5867, 21.VII.1953 tarih ve 6184; 3.III.1954 tarih ve 6314 ve 6315; 9.V.1955 tarih ve 6554 ve 20.V.1955 tarih ve 6592 sayılı kanunlar ile sair kanunların imalât ve ithalât Muamele Vergisine mütallik hükümleri, (3843 sayılı Kanun ile ek ve tadilleri dışında kalan kanunların banka ve sigorta Muamele Vergisine mütâallik muaflik hükümleri bu kanunun Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi hakkında da uygulanır.)

2. Elektrik ve hava gazı ile ham petrol ve müştaklanndan alınan İstihlâk Vergisine mütâallik 12.VI.1930 tarih ve 1718; 22.VII.1931 tarih ve 1871; 24.V.1934 tarih ve 2442; 26.V.1934 tarih ve 2448; 19.IV.1934 tarih ve 2414; 14.VI.1937 tarih ve 3260; 14.VI.1937 tarih ve 3263; 27.VI. 1938 tarih ve 3509; 16.11.1954 tarih ve 6328 saydı kanunlar ve sair kanunların bu vergilere mütâallik hükümleri, 3.10. Nisan 1340 tarihli ve 472 sayılı Nakliyat Resmi hakkındaki kanun de 25.VII.1932 tarih ve 2030; 24.V.1940 tarih ve 3842; 5.VI.1944 tarih ve 4581; 24.IV. 1946 tarih ve 4875 sayılı kanunlar ile 10.VIII. 1951 tarih ve 5842 sayılı Kanunun 34 ncü maddesi ve sair kanunlardaki bu resimle ilgili hükümler,

4. Kahvenin tekel konusundan çıkarılmasına ve Dahilî İstihlâk Vergisine tâbi tutulmasına dair 11.IX.1946 tarih ve 4950 saydı Kanun,

5. 8.VI. 1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve ispirotolu içkiler inhisarı Kanununun 14 ncü maddesinin vergi nev'ine ve mdcıanna mütâallik hükümleri (bu maddenin tarh, tahakkuk ve tahsile mütâallik hükümlerin İstihsal Vergisi hakkında da aynen uygulanır) ile tütün ve müski rattan alınacak Müdafaa Vergisi hakkındaki 28.V. 1934 tarih ve 2460 saydı Kanunun, Şaraptan Millî Müdafaa Vergisi alınması hakkındaki 5823 saydı Kanunla muaddel hükümleri,

6. Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bâzı vergi ve resimlere zam icrasına ve bâzı maddelerin mükellefiyet mevzuuna alınmasına dair olan 17.V.1940 tarih ve 3828; 29.V.1941 tarih ve 4040; 27.V. 1942 tarih ve 4226 saydı kanunlarda mevcut Muamele, Elektrik, Havagazı, Petrol ve Müştaklan, Dahilî İstihlâk vergileri ile Nakliyat Vergisi ve posta müraseleleri ile telgraflardan ve telefon abone bedellerinden alınan Savunma Vergisine mütâallik hükümleri,

7. Bira, tabîî köpüren şarap ve viskinin İstihlâk Vergisine tâbi tutulması hakkındaki 11.V.1955 tarih ve 6556 saydı Kanun,

8. 30.1.1952 tarihli ve 5865 saydı kibritten alınacak İstihlâk Vergisi hakkındaki Kanun,

9. 25.11.1952 tarihli ve 5889 sayılı Akar yakıtlardan Yol Vergisi alınması hakkındaki Kanun,

10. Glikozdan alınan İstihlâk Vergisi ile ilgili 25.1.1937 tarihli ve 3101 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi, 15.1.1943 tarihli ve 4385 sayılı Kanunun muvakkat 3 ncü maddesi, 22.XII.1948 tarihli ve 5281 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile 15.1.1943 tarihli ve 4385 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin, 21.VI. 1944 tarihli ve 4597 sayılı Kanunun, 6.II.1946 tarihli ve 4855 sayılı Kanunun, 16. VI. 1947 tarihli ve 5086 sayılı Kanunun glikoza mütaallik hükümleri ilga edilmiştir.

Yürürlük tarihi.

MADDE 68. — Aşağıdaki hususlar müstesna olmak üzere bu kanun 1.IH.1957 tarihinde meriyete girer.

I — Pirinç imalâtı bu kanunun neşri tarihinden itibaren Muamele Vergisinden müstesnadır.

II — Bu kanunun 33 ncü maddesi ile banka ve sigorta muameleleri için kabul edilen nispetler, bu kanunun neşredildiği ayı takibeden ay başından itibaren banka, banker ve sigorta şirketlerinin 3843 sayılı Kanuna göre ödedikleri Muamele Vergisi nispetleri yerine kaim olmak üzere aynen tatbik olunur.

III — Bu kanuna bağlı III işaretli cetvelin I nci pozisyonunda yazılı maddelere ait vergi haddi kahveden alınan İstihlâk Vergisine mütaallik 4950 sayılı Kanun hükümlerine göre bu kanunun neşri tarihinden itibaren uygulanır.

Bu tarihte henüz gümrükten çekilmemiş kahveler için de bu hüküm tatbik olunur.

İcra salâhiyeti.

MADDE 69. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

I — tük istihsal maddeleri tablosu

1. Çimento ve ateşe mukavim eşya:	Nispet %
Her nevi çimento, ateş tuğlası, ateşe mukavim düşeme tuğlası ve inşaatta kullanılan topraktan mamul ateşe mukavim veya harareti t cerideden benzeri sair eşya (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	12,5
2. Madenler:	
Her nevi maden cevherlerinden ve demir hurdalarından izabe, flotasyon ve benzeri sanayi ameliyeleri ile elde edilen ilk istihsal maddelerinden ve bunların halatlarından:	
A) Demir sanayii grubu: (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
a) Ray, travers, boru, her nevi tel, çubuk halinde veya profillemeli demirler (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	12,5
b) Sair demirler (Dökme demir, demir, çelik) kütük ve yukarıda zikredilmemiş sair hadde mamulleri ile bunlara benzer sanayi ilk istihsal maddeleri	20
B) Bakır sanayii grubu:	
Ham bakır (külçe halinde) veya elektrolitik bakır (istihsal müessesesinde imal edilen saf veya mahlut külçe, çubuk, levha, profil, pul, şerit, tel, toz ve yaprak şeklindeki bütün mamuller dâhil)	30

C) Sair madenler sanayii grubu:	<u>Nispet %</u>
Sair madenlerin istihsal müessesesinde imal edilen saf veya mahlut külçe, çu buk, levha, profil, pul, şerit, tel, toz ve yaprak şeklindeki bilûmum mamulleri (Kükürt, barut ve nevileri Maliye, İktisat ve Ticaret ve İşletmeler Vekâletlerince tesbit olunacak kıymetli madenler hariç)	30
D) Akar yakıtlar:	
Petrol ve şist yağlan (ham yağlar hariç), esas unsur olarak % 70 ve daha fazla petrol veya şist yağını ihtiva eden:	
i) Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar (1 Kg. K. S. den 5 - Kr.)	
ü) Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat derece ve daha yukarı olup 55 santigrat dereceden aşağı olanlar veya 55 santigrat derece ve daha yukarı olup 250 santigrat dereceye kadar zayıf dâhil % 65 ten fazlası takattür eden orta yağlar (1 Kg. K. S. den 10 - Kr.)	
iii) Kapalı kabda alevlenme noktası 55 santigrat derece ve daha yukarı olan ağır yağlar:	
a) Taktir mahsulü yakıtlar:	
Kraking vukubulmadan % 80 den fazlası takattür edenler (1 Kg. K. S. den 8,50.- Kr.)	
b) Tortu yakıtlar:	
Kraking vukubulmadan takattür eden kısım % 80 den az olanlar (1 Kg. K. S. den 8.- Kr.)	
c) Makine yağlan, petrol bitümeni (petrol asfaltı), tortular ve katranlar	20
d) 270 hararet derecesinden evvel takattür eden hafif yağlar nispeti % 50 den yukarı olan ham, tasfiye edilmemiş, temizlenmemiş mayi madenî mahrukat ve madenî yağlar (petrol ve şist yağlan, linyit ve diğer madenî yağlar) (1 Kg. K. S. den 5.- Kr.)	
3. Kauçuk:	
Her türlü ve her şekilde tabii veya sentetik kauçuk (Kütaperka, hamur, mayi, balata gibi ve benzerleri dâhil)	30
4. Plâstik maddeler:	
Selüloz, albüminoit veya tabii reçinelerin müştaktan olarak veya sentez yolu ile veya sair suretler ile elde edilen levha, yaprak, pelikül, şerit ve sair şekillerde suni plâstik ilk istihsal maddeleri	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
5. Kürkler:	
Vizon, marmut, mırmır, zibolin, kakum, misk faresi skons, opozom, kastor Kanada Kunduzu, mutondore, Hint kuzusu, astragan, lutr gibi kürk imaline mahsus kıymetli hayvan postları (ham veya aprelenmiş halde) ve taklit kürkler	75
6. Kemik, boynuz ve saire:	
Kuş ve süs tüyleri (ham, temizlenmiş ve aprelenmiş), gergedan, fil, deniz aygırı, balina ile mercan nevinden hayvanların kemik, boynuz, tırnak, diş ve kabukları (ham, temizlenmiş, muamele görmüş, kesilmiş, yanılmış, düzeltilmiş şekilleri, tozları, kırıntılar ve döküntüleri dâhil)	75

7. Kıymetli taşlar:	Nispet %
Kıymetli taşlar (pırlanta, felemenk, yakut zümrüt gibi), yan kıymetli taşlar (akik, kehribar, karakehlibar gibi), sentetik ve aglomere taşlar ve bu taşların tozlan, tabîî, suni inciler (ham, yontulmuş, işlenmiş hallerde)	75
8. Kâğıt ve mukavva:	
a) % 70 ve daha fazla odun hamuru ihtiva eden, metre karesi ağırlığı. 50 - 55 gram arasında olan (50 - 55 dâhil) kâğıtlar.	15
b) Diğer her türlü kâğıt ve mukavvalar (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	20
9. Camlar:	
Cam ilk maddeleri ile hurda camlardan imal olunan ilk istihsal mahsulü her türlü cam ve cam eşya	20
10. Tekstü maddeleri:	
A) Dokumaya elverişli hayvani maddelerden imal edilen iplikler (satınahnp bi tim ameliyesine tâbi tutulan iplikler dâhil):	
a) Strahran iplikleri	20
b) Diğerleri	36
B) Nebati lifi maddelerden imal edilen iplikler ve ipler (satınahnp bitim ameli yesine tâbi tutulan iplikler dâhil, üstüğü hariç):	
a) İp, kınnap, halat, urgan gibi kendirden mamul olanlar	15
b) Diğerleri.	30
C) Sentez yolu ile elde edilen suni elyaftan ve döküntülerden mamul iplikler	26
D) Başkalan hesabına yapılan büküm, katlama, kasarlama, boyama gibi bitim işleri (bu ameliyeler yukarda yazılı iplik nevilerinden hangisi için yapılmış ise o ip liğe aidolarak yukanki bentlerde gösterilen nispetlerle vergilenir, mahlut iplikler hakkında E bendindeki hüküm uygulanır.)	
E) A, B ve C bentlerinde yazılı lif nevilerinin iki veya daha fazlası ile mahlut olarak imal edilen iplikler, mahlutun bünyesine kıymet itibariyle en fazla giren lif nevinden yapılmış sayılarak o cins ipliklerin nispeti ile vergilenir. Kıymet itibariyle galip liften yapılan iplik vergiye tâbi bulunmadığı takdirde mahlutun bünyesine kıymet itibariyle ikinci derecede girmiş olan life ait ipliklerin nispeti uygulanır. (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
11. Elektrik ve havagazı:	
a) İmal ve istihsalı taşıma, yüklenme, boşaltma, soğutma telli ve telsiz telgraf ve telefon müraselesi işlerinde istihlâk olunan elektrik (ev, apartman, otel, resmî daire ve hususi iş ve teşebbüs, idarehane binalarındaki anasör ve soğutma cihazlarında istihlâk olunanlar hariç, bu maksatla elektrik istihlâk eden müesseselerin iş yerlerinde ve bu yerlerin sınırları içindeki ambarlarında, bürolarında istihlâk olunan elektrik dâhil) (bu hükmün tatbikinde tamir ve montaj da dâhil olmak üzere bir maddenin şeklinin, vasfının terkinin ve hassasının değiştirilmesi suretiyle işlenmesi imal ve istihsalı ifade eder) (daha hangi işlerde sarf olunan elektriğin bu had üzerinden vergilendirileceği İktisat ve Ticaret Vekâleti ile Maliye Vekâleti tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur.) (Kilovat saatten 1 Kr.)	

b) (a) bendi dışında kalan maksatlar için istihlâk olunan elektrik (Kilovat saatinden 3 Kr.)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

c) Dağıtılan veya sarf olunan havagazı (beher metre kübünden 1,5)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

d) Elektrik ve havagazı sayacı konulmamış olan yerlerde bu aletler konulunca ya kadar veya gayet ufak miktarda götürü satışlarda kıymet esasına göre (Sarfiyat bedelinin % 15)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

12. Tababet ve ıtriyatçılıkta kullanılan hayvani ham müstahsallar, maden ve kimya sanayii ve buna bağlı sanayide kullanılan müstahsallar:

Gümrük tarife cetvelinin 05.14 pozisyonu 27, 28, 29 ve 33 ncü fasıllarında yer alan tababetten, eczacılıkta, veterinerlik, sanayide ilk ve yardımcı madde olarak kullanılan anorganik ve organik tıbbi ve kimyevi müstahzarlarla her çeşit bileşikler, milhleri, müştaktan (alkolidler dâhil), organik ve anorganik asitler, bazlar, nadir maden ve izotoplar, uçan yağlar (tabii, suni, basit, mürekkep, mahlut, sulp veya mayi halinde olsun olmasın), katran ve petrolerin taktir ve tasfiyesinden elde edilen benzol, vazelin, parafin, amonyak, naftalin ve diğer müştaktan ile tarifenin 38 nci fashndaki grafit, her türlü isler ve karalar, trebantın esansı, kolofanlar, reçineler, lâboratuvarlarda kullanılan hususi kültürler (afyon müştaklan, mürekkepleri, kokain ve emlâhı, alkol ve devlet inhisarında bulunan tuz hariç) (Sarfiyat bedelinin % 18)

(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)

II — Mamul maddeler tablosu

1. Barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve malzemesi:	Nispet %
6551 sayılı Kanunun birinci maddesinde yazılı barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve av malzemesi (Kâğıt ve mukavvadan olan aksam ve teferruat hariç)	25
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
2. Kibrit:	
Her nevi kibritler (iki başlı kibrit iki çöp kibrit sayılır.) (Bin çöpten 60 kuruş)	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
3. Taşıtlar:	
a) Bisikletler (oyuncak olanlar hariç) ve b, c ve d bentlerinde yazılı olanlar dışında kalan her türlü motorlu kara taşıtları	20
b) Motosiklet ve yan arabası, sandallann arka tarafına takılan benzinli müteharrik motorlar	20
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
c) Kamyonet (yük taşımaya mahsus olanlar hariç)	25
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	

	Nispet %
d) Binek otomobilleri (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	25
e) Motorlu kara taşıtlarının motorlu şasileri	15
f) Motorlu kara taşıtlarının motorsuz şasileri	10
4. Saatler:	
a) Zarflan tamamen altından veya platinden olanlarla kıymetli taşlarla süslü olanlar	40
b) Zarflan gümüşten veya altın veya platin kaplamak olanlar	30
c) Diğer saatler	20
5. Ses cihazları ve levazımı:	
a) Pikap, pikaplı radyolar, ses kaydeden cihazlar	30
b) Münhasıran pilli radyolar	18
c) Sair her türlü radyo alıcı cihazları	20
d) Her nevi gramofon, gramofon plâğı ve iğneleri, ses şeritleri (Hükümetin e bendi aynen kabul edilmiştir.)	25
6. Fotoğraf ve sinema makine ve malzemesi:	
Fotoğraf ve sinema makineleri, projeksiyonlar, her türlü fotoğraf ve sinema filimleri	18
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
7. Seramik mamulleri:	
a) Seramik (çini, porselen, fayans ve gre) mamulâtı (suni dişler hariç)	20
b) Çini, porselen, fayans ve greden mamul vazo, biblo ve heykeller	40
8. Ziyet ve süs eşyası:	
I nci tablonun, 5, 6 ve 7 nci pozisyonlarında yazılı maddelerden mamul veya bunlarla mürettep eşya (meskukât hariç)	50

III — Kahve, kakao, glikoz ve bazı içkiler tablosu

1. Kahve:	
İthal olunan çiğ, kavrulmuş, öğütülmüş, kafeini alınmış veya alınmamış kahveler (döküntü ve kabukları dahil) (kilosundan 500 kr.) (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
2. Kakao ve kakao yağı:	
Çiğ ve kavrulmuş kakao (tane, kırık, kabuk ve bunların zar ve döküntüleri) katı veya mayi halde kakao yağı (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	30

3. İnhisar dışındaki içkiler:	Litrede Kr.
a) Her çeşit bira	40
b) Tabii köpürür şarap	1 500
c) Sair şaraplar	20
d) Viski	3 000
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
4. Glikoz (1 kg. K. Ş.den 30 kr.)	

IV — ithal maddeleri tablosu

Nispet %

1. Çimentodan veya ateşe mukavim maddelerden mamul her türlü eşya (Başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	10
2. Madeni eşya:	
a) Sanayi, maden ve ulaştırma işlerine ve ziraate mahsus makine, alet ve mal zeme (nevileri maliye, İktisat ve Ticaret, Ziraat, Ulaştırma, Gümrük ve İnhisarlar vekaletleri ile Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince müştereken tayin ve ilan olunur.)	10
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
b) Demirden mamul olup (a fıkrası ile birinci tabloda yazılı olanlar dışında kalan eşya ikinci tablonun 3, 4, 5 ve 6 ncı pozisyonlarında yazılı vasıta, makine, ci haz ve aletlere mahsus olup bunların kurulup işletilmesine yanyan esas ve yedek parçalar dahil) (başka maddelerle mürettebolsun olmasın)	18
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
c) Çocuk bisikletleri	15
d) Sair madeni eşya (kıymetli madenlerden olanlar hariç) (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	
(Hükümetin c bendi aynen kabul edilmiştir.)	
3. Kauçuktan mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	25
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
4. Plastik maddelerden mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	25
5. Kağıt ve mukavvadan mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep olsun, olmasın) (kitap, gazete, mecmua ve risalelerle nevileri Maliye ve Marif Vekaletlerince birlikte tesbit ve ilan olunacak talim ve terbiyeye mütaallik eşya hariç)	15
6. Camlı mürettep eşya:	18
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
7. Tekstil maddeleri mamulâtı:	
a) 1 nci tanlonun "10/B-a" pozisyonunda yazılı maddelerden mamul olanlar	12,5
b) 1 nci tablonun 10 ncu pozisyonunda yazılı diğer ipliklerden mamul olanlar	18
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	

8. Kürk mamulâtı:	Nispet %
1 nci tablonun 5 nci pozisyonunda yazılı kürklerden mamul eşya (başka maddelerle mürettep veya gayrimürettep)	60
9. Hayvani maddelerden mamul süs eşyası:	
1 nci tablonun 6 nci pozisyonunda yazılı kemik, boynuz, kabuk, tırnak, diş ve tüylerden mamul eşya (başka maddelerle mürettebolsun, olmasın):	60
10. Taş, inci ve kıymetli madenlerden süs eşyası:	
1 nci tablonun 7 nci pozisyonunda yazılı taşlar ve incilerle kıymetli madenlerden mamul veya bunlarla mürettep veya (başka maddelerle mürettebolsun olmasın)	60
11. Kahveden mamul maddeler: (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
12. Kakaodan mamul maddeler: (Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
13. Kimyevi maddeler:	
Ruhsatnameli ve ruhsatnamesiz her nevi tıbbi, ispençiyari ve veterinerlikte kullanılan ilaçlar, diş macun, su ve tozlar ve gümrük giriş tarife cetvelinin 13 ncü, 30 ncü ve 38 nci fasıllarında kayıtlı diğer bilcümle müstahsallarla her nevi hülâsalar, ziraatte haşarat ve parazitlerin iltafında ve sanayide kullanılan diğer her nevi sınaî, kimyevi mamul ve müstahsallar, asit tannik müştaktan, tabii suni ve organik boyalar, vernikler ve mürekkepler, laklar, ayakkabı boya ve cilalan, albüminoit maddelerden elde edilen yapıştırıcı maddeler, her nevi sabun, kremler, şampuanlar ve diğer ıtriyaçılık ve tuvalet müstahzarları, suni mumlarla Gümrük Giriş tarife Cetvelinin 25 nci faslında yer alan madeni menşeli veya suni müstahsallar (kükürt, çimen tozu ve tuz hariç)	15
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
ihbar:	
1. I nci tabloda yazılı ilk istihsal maddelerinden birkaçı ile mahlut ve mürettep eşyanın (IV ncü tabloda ismen yazdıkları ile vekaletler tarafından tayin ve ilan edilecekler hariç) IV ncü tablodaki pozisyonu eşyanın bünyesinde kıymet itibariyle en yüksek olan maddeye göre tayin edilerek eşya o pozisyonun nispeti üzerinden vergilenir.	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
2. IV ncü tabloda yazılı olup bünyesine giren maddeler arasında I nci tabloda yazılı olan kıymet itibariyle % 50 den az olan eşya, bunlardan kıymet itibariyle en yüksek olanından imal edilmiş sayılarak IV ncü tablodaki pozisyonu tayin olunur, ve o pozisyonun yan nispeti ile vergilenir.	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
3. Bu ihtarın 1 ve 2 işaretli bentlerindeki kıymet eşyanın gümrük kıymetini ifade eder.	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	
4. Kesilmiş, bölünmüş, hazırlanmış veya dahilde istimal veya imal edilmek üzere esas mahiyeti değiştirilmeksizin bazı fer'i ameliyelere tabi tutulmuş olan ilk istihsal maddeleri I nci tabloda yazılı nispetler üzerinden vergilenir.	
(Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.)	